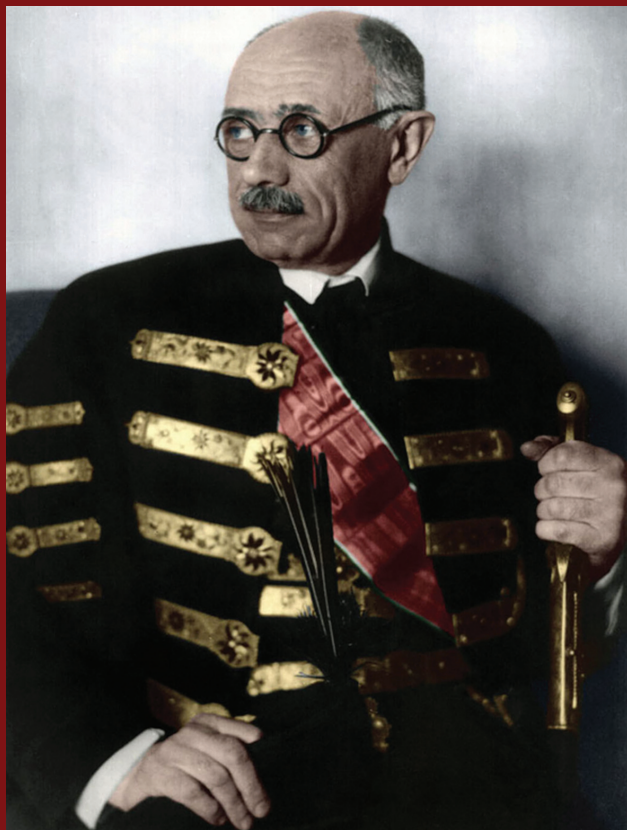

Kelemen Erzsébet

GETSZEMÁNI MAGÁNY

Dráma Teleki Pálról két felvonásban

Erzsébet Kelemen

GETSEMAŃSKA SAMOTNOŚĆ

Dramat o Pálu Teleki w dwóch aktach

Kelemen Erzsébet

GETSZEMÁNI MAGÁNY

Dráma Teleki Pálról két felvonásban

Erzsébet Kelemen

GETSEMAŃSKA SAMOTNOŚĆ

Dramat o Pálu Teleki w dwóch aktach

Kelemen Erzsébet

GETSZEMÁNI MAGÁNY

Dráma Teleki Pálról két felvonásban

HUNGAROVÖX KIADÓ
Budapest, 2013

Erzsébet Kelemen

GETSEMAŃSKA SAMOTNOŚĆ

Dramat o Pálu Teleki w dwóch aktach

HUNGAROVÖX KIADÓ

Budapest, 2013

A kötet megjelenését támogatta:
Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzata
Kis Sándor és Szatmári-Kis Marianna, valamint gyermekeik:
Johanna és Franciska, a CGB Zrt. tulajdonosai

Lengyel nyelvre fordította: Nagyné Szalek Ewa
Z języka węgierskiego tłumaczyła: Ewa Szalek-Nagyné
Lengyel nyelvű korrektúra: Matuszewska Elżbieta és Szalek Anna
Korekta tekstu w języku polskim: Elżbieta Matuszewska i Anna Szalek

A borítót Pereszlényi Helga tervezte

© Kelemen Erzsébet, 2013

A Hungarovox Kiadó az 1795-ben alapított
Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

ISBN 978-615-5079-92-4

Hungarovox Bt. • 1137 Budapest, Radnóti Miklós u. 11.
Telefon/fax: +36-1-340-0859 • mobil: +36-20-585-8212
www.hungarovox.hu • e-mail: info@hungarovox.hu

Felelős kiadó: Kaiser László

Nyomda:

mondAt Kft.

Felelős vezető: Nagy László
www.mondat.hu • Vác

Getszemáni magány

Getsemańska samotność

SZEREPLŐK

GRÓF TELEKI PÁL – Magyarország miniszterelnöke (62 éves)

BÁRDOSSY LÁSZLÓ – külügyminiszter (51 éves)

BARTHA KÁROLY – honvédelmi miniszter

CSÁKY ISTVÁN – külügyminiszter, Bárdossy elődje

HÓMAN BÁLINT – kultuszminiszter

HORTHY MIKLÓS – Magyarország kormányzója (73 éves)

KERESZTES-FISCHER FERENC – belügyminiszter (60 éves)

OWEN ST. CLAIR O'MALLEY – budapesti brit követ

KOVRIG BÉLA – egyetemi tanár, szociológus

DR. MOLNÁR SÁNDOR – Teleki miniszterelnökségi előadója

PAPP GYÖRGY – Teleki inasa

PETRI PÁL – államtitkár, Teleki alkalmi vívópartnere (60 éves)

TELEKI MÁRIA – Teleki Pál leánya (31 éves)

ÚJPÉTERY ELEMÉR – fiatal diplomata (30 éves)

WERTH HENRIK – a magyar vezérkar főnöke

WITZ BÉLA – pápai prelátus, Teleki gyóntatója (52 éves)

*örömlányok, segédek, két férfi, miniszterek, vezértitkár,
imrédysták, fiatal nő, sajtóhang, idős paraszt, nyilasok**

Idő: 1941. április 2. (Teleki életének utolsó napja)

* Szerepüket (megfelelő jelmezzel) az alábbi szereplők is játszhatják:

imrédysták: Csáky, O'Malley, Petri, Újpétery

fiatal nő: Teleki Mária

sajtóhang: Csáky

idős paraszt: Keresztes-Fischer

tömeghang: mindenki

nyilasok: Bartha, Hóman, dr. Molnár, Werth

OSOBY

HRABIA PÁL TELEKI – *premier Węgier (62-letni)*

LÁSZLÓ BÁRDOSY – *minister spraw zagranicznych (51-letni)*

KÁROLY BARTHA – *minister obrony narodowej*

ISTVÁN CSÁKY – *minister spraw zagranicznych, poprzednik
Bárdossy'ego (47-letni)*

BÁLINT HÓMAN – *minister wyznań i oświaty*

MIKLÓS HORTHY – *regent Węgier (73-letni)*

FERENC KERESZTES-FISCHER – *minister spraw wewnętrz-
nych (60-letni)*

OWEN ST. CLAIR O'MALLEY – *ambasador Wielkiej Brytanii
na Węgrzech*

BÉLA KOVRIG – *wykładowca na uczelni, socjolog*

dr SÁNDOR MOLNÁR – *pracownik kancelarii Telekiego*

GYÖRGY PAPP – *służący Telekiego*

PÁL PETRI – *sekretarz stanu, okazyjny partner Telekiego w
szermierce (60-letni)*

MÁRIA TELEKI – *córka Pála Teleki (31-letnia)*

ELEMÉR ÚJPÉTERY – *młody dyplomata (30-letni)*

HENRIK WERTH – *szeft węgierskiego sztabu generalnego*

BÉLA WITZ – *prałat papieski, spowiednik Telekiego (52-letni)*

*prostytutki, asystenci, trzech mężczyzn, ministrowie, protokolant,
zwolennicy Imrédy'ego, młoda kobieta, głos prasy, stary chłop,
nilaszowcy – członkowie skrajnie prawicowej węgierskiej Partii
Strzałokrzyżowców**

Czas: 2 kwietnia 1941 roku (ostatni dzień życia Telekiego)

* *Te role mogą grać (w odpowiedniej charakterystyce) następujące osoby:*

zwolennicy Imrédy'ego: Csáky, O'Malley, Petri, Újpétery

młoda kobieta: Maria Teleki

głos prasy: Csáky

stary chłop: Keresztes-Fischer

głos tłumu: wszyscy

nilaszowcy: Bartha, Hóman, dr Molnár, Werth

I. FELVONÁS

A Sándor-palota miniszterelnöki lakosztálya. Teleki dolgozószobája. Könyvespolc, kanapé, fotelek; egy festmény a falon. A kép a tiszai tájat ábrázolja. Az íróasztalon Széchenyi Naplója. A színen Mária rendezkedik: kis locsolókannával a kezében a dolgozószoba néhány virágját öntözi. Közben dúdolgat. Egy pillanatra megáll az íróasztal előtt is, s a festményt szemléli. Új ének jut az eszébe: egy tiszai dal. Most már félig hangosan, időnként dúdolásba átváltva énekelget. A fiatal nő mozgása tele van huszonéves lendülettel, kislányos bájjal, temperamentummal. Mikor Teleki belép, Mária éppen háttal áll. Nem látja az apját. Teleki meglepődve megáll, majd mosolyogva a dolgozóasztalához lép.

TELEKI

Nocsak, már szobalányom is van!

MÁRIA *(Megfordul. Olyan lelkesedéssel, örömmel, mintha már egy éve nem látta volna az apját)*

Apám!

TELEKI

Mária! Tudod jól, hogy ezt György is szívesen elvégzi!

MÁRIA

Lehet, de ehhez én értek a legjobban.

TELEKI

Egy percig se vitatom!

(Kissé elkomorodva) Voltál a kórházban?

MÁRIA

Most készülök!

TELEKI

S a vizsgálatok?

MÁRIA

Ma már véget érnek.

(Továbbra is vidáman) Üzensz valamit anyának?

AKT I

Apartament premiera w pałacu Sándora. Pokój do pracy Telekiego. Półka z książkami, kanapa, fotele; obraz na ścianie. Obraz przedstawia okolice Cisy. Na biurku Dziennik Széchenyiego. Po scenie porusza się Maria: z konewką w rękę podlewa nieliczne kwiaty w pokoju. Podśpiewuje. Na chwilę staje przed biurkiem, patrzy na obraz. Do głowy przychodzi jej nowa piosenka: piosenka znad Cisy. Teraz już głośniejsze śpiewa, przechodząc czasami ze śpiewu w nucenie. Ruch młodej kobiety pełen jest entuzjazmu dwudziestolatki, wdzięku małej dziewczynki i temperamentu. Kiedy wchodzi Teleki, Maria akurat stoi plecami do niego. Nie widzi swego ojca. Zaskoczony Teleki staje, a następnie uśmiechając się podchodzi do swego biurka.

TELEKI

No, mam już pokojówkę!

MARIA (*Odwraca się. Z tak dużym optymizmem, z tak dużą radością, jakby od roku nie widziała swego ojca*)

Tato!

TELEKI

Mario! Wiesz dobrze, że György to też chętnie robi!

MARIA

Możliwe, ale ja to robię najlepiej.

TELEKI

Ani przez chwilę w to nie wątpię!

(*Nieco poważniej*) Byłaś w szpitalu?

MARIA

Właśnie się szykuję!

TELEKI

A badania?

MARIA

Dzisiaj się kończą.

(*Nadal wesoło*) Chcesz coś przekazać mamie?

TELEKI (*Az iratokba mélyedve*)

Azt, hogy sietek. Mihelyt tudok, én is bemegyek hozzá.

Mária boldogan nézi az apját. Az arc komoly vonásait, keze mozdulatát. Teleki ránéz. Mária egy picit összerezzen, gyorsan leteszi a kannát, s a virágleveleket kezdi rendezgetni, majd a cserepet állítgatja, úgy, mintha még dolga volna.

TELEKI

Várok valakit.

MÁRIA

Bárdossy minisztert?

TELEKI (*Meglepődve*)

Honnan tudod?

MÁRIA

Mert már itt van.

TELEKI (*Gyorsan leteszi az iratokat, s az ajtó felé siet*)

Miért nem szóltál?!

MÁRIA (*Megrántja a vállát*)

Apám társaságát jobban kedvelem.

TELEKI (*Enyhe szigorúsággal*)

De Mária! Most már menj!

MÁRIA

Jó, jó, tudom.

Teleki kimegy Bárdossyért. Az ajtót félig nyitva hagyja. Mária gyorsan igazgat még a virágokon, s a jobb oldali ajtó felé lép. Bal oldalról már hallani Teleki hangját.

TELEKI

Elnézést, hogy megvárakoztattalak.

Mária az ajtótól gyorsan visszafut, mert ott felejtette a kannát. Éppen akkor sikerül elhagynia a helyiséget, amikor Bárdossy belép.

TELEKI (*Przegląda pisma*)

To, że spieszę się. Jak tylko będę mógł, pójdę do niej.

Maria z radością obserwuje ojca. Poważne rysy jego twarzy, ruch jego ręki. Teleki spogląda na nią. Maria jakby się wzdrygnęła, szybko stawia konewkę, zaczyna porządkować liście kwiatów, potem ustawia doniczkę, tak jakby jeszcze miała coś do zrobienia.

TELEKI

Czekam na kogoś.

MARIA

Na ministra Bárdossy?

TELEKI (*Zaskoczony*)

Skąd wiesz?

MARIA

Bo jest już tutaj.

TELEKI (*Szybko okłada pisma, spieszy się do drzwi*)

Dlaczego nie powiedziałaś?!

MARIA (*Wzrusza ramionami*)

Bardziej lubię towarzystwo taty.

TELEKI (*Z pobłażliwością*)

Ależ Mario! Teraz już idź!

MARIA

Dobrze, dobrze, wiem.

Teleki wychodzi po Bárdossy'ego. Drzwi zostawia do połowy otwarte. Maria jeszcze szybko poprawia kwiaty i przechodzi do drzwi po prawej stronie. Z lewej strony już słychać głos Telekiego.

TELEKI

Przepraszam, że musiałeś czekać.

Maria od drzwi szybko zawraca, gdyż zapomniała zabrać konewkę. Dokładnie wtedy opuszcza pomieszczenie, kiedy wchodzi Bárdossy.

BÁRDOSSY

Semmi baj! A lányod addig megkínált teával.

TELEKI (*Csodálkozva, s kissé méltatlankodva is, hiszen nem érti, hogy hagyhatta ott a minisztert a viráglocsolásért*)

Igen?!

BÁRDOSSY

Aranyos teremtés!

Teleki nem szól, csak a fejét csóválja. Bárdossy ezt nem nagyon érti.

TELEKI (*A dolgozóasztalról felemel egy lapot. Bárdossy felé nyújtja*)

Olvastad a jelentést?

BÁRDOSSY (*Nem veszi el, csak belepillant*)

A belgrádit?

TELEKI

Igen.

BÁRDOSSY (*Bólint*)

Változatlan a helyzet.

TELEKI (*Határozottan, tette készen*)

Mindenre fel kell tehát készülnünk!

(*Leteszi a papírt*) Beszéltél a brit követtel?

BÁRDOSSY

Még tegnap.

TELEKI (*Izgatottan*)

S mit mondott?

BÁRDOSSY

Megértő volt.

TELEKI (*Megkönnyebbülve*)

Na végre!

BÁRDOSSY

A megszorítási javaslatokkal egyetértett.

TELEKI (*Lelkesedve*)

Helyeselte a Legfelső Honvédelmi Tanács határozatait?

BÁRDOSSY

Nic się nie stało! W międzyczasie twoja córka poczęstowała mnie herbatą.

TELEKI (*Dziwi się, trochę jest niezadowolony, ponieważ nie rozumie, jak mogła dla podlewania kwiatów zostawić ministra*)

Tak?!

BÁRDOSSY

Miła osoba!

Teleki nie odzywa się, tylko kręci głową. Bárdossy nie za bardzo to rozumie.

TELEKI (*Z biurka podnosi jedną kartkę. Podaje Bárdossy'emu*)

Czytałeś sprawozdanie?

BÁRDOSSY (*Nie bierze, tylko spogląda na nie*)

Belgradzkie?

TELEKI

Tak.

BÁRDOSSY (*Kiwa głową*)

Sytuacja bez zmian.

TELEKI (*Zdecydowany, gotowy do czynów*)

Czyli musimy być przygotowani na wszystko!

(*Odkłada kartkę*) Rozmawiałeś z ambasadorem brytyjskim?

BÁRDOSSY

Jeszcze wczoraj.

TELEKI (*Podeksycytowany*)

I co mówił?

BÁRDOSSY

Był wyrozumiały.

TELEKI (*Z ulgą*)

Nareszcie!

BÁRDOSSY

Co do propozycji ograniczeń zgadza się z nami.

TELEKI (*Z entuzjazmem*)

Zgadza się z decyzjami Najwyższej Rady Obrony Narodowej?

BÁRDOSSY

Legalábbis úgy véli, Anglia méltányolni fogja a lépésünket. Ha Délvidéken ötszázezer magyar felszabadítására lehetőség nyílik, akkor megragadhatjuk az alkalmat.

TELEKI *(Bólogat)*

Nagyon jó. Így minden rendben lesz... Igen, rendben lesz...

BÁRDOSSY

A kormányzó?

TELEKI

Reggel hívott. Egész korán.

BÁRDOSSY

Tudatta a németekkel a döntésünket?

TELEKI *(Elgondolkodva bólint. Látszik, hogy a felgyorsult eseményeket taglalja magában)*

BÁRDOSSY

Hogy fogadták?

TELEKI

Nem lelkesedtek. *(Visszaazökken a meditálásból)* Továbbra is azt kérték tőle, hogy engedélyezze a magyar hadsereg csatlakozását.

BÁRDOSSY

S mit válaszolt?

TELEKI *(Közömbösen)*

Nekik semmit. A véleményemet kérte.

BÁRDOSSY *(Nyugtalanul, méltatlankodva)*

Dehát már tegnap döntött a Tanács!

TELEKI

Én is ezt mondtam neki: ne térjen el attól, amiben megegyeztünk. Jugoszlávia lerohanásában nem segédkezhetünk.

BÁRDOSSY *(Izgatottan)*

És?

TELEKI

Megígérte.

BÁRDOSSY *(Ő is megnyugszik)*

Helyes...

BÁRDOSSY

Przynajmniej tak uważa, że Anglia będzie wyrozumiała wobec naszych kroków. O ile będzie możliwość wyzwolenia w Wojwodinie pięciuset tysięcy Węgrów, to możemy wykorzystać tę okazję.

TELEKI (*Kiwa głową*)

Bardzo dobrze. To wszystko będzie w porządku...

Tak, będzie w porządku...

BÁRDOSSY

A regent?

TELEKI

Rano dzwonił. Bardzo wcześnie.

BÁRDOSSY

Przekazał Niemcom naszą decyzję?

TELEKI (*W zamyśleniu kiwa głową. Widać, że analizuje ostatnie wydarzenia*)

BÁRDOSSY

Jak przyjęli?

TELEKI

Nie byli zachwyceni. (*Kończy rozmyślanie*) Znowu prosili, żeby pozwolił na przyłączenie armii węgierskiej.

BÁRDOSSY

I co odpowiedział?

TELEKI (*Obojętnie*)

Im nic. Prosił o moje zdanie.

BÁRDOSSY (*Niespokojnie, z niezadowoleniem*)

Ale przecież Rada już wczoraj podjęła decyzję!

TELEKI

Ja też mu to mówiłem: niech nie odchodzi od tego, co ustaliliśmy. Nie możemy pomagać w ataku na Jugosławię.

BÁRDOSSY (*Z podnieceniem*)

I?

TELEKI

Obiecał.

BÁRDOSSY (*On też się uspokaja*) Dobrze...

TELEKI

Határozott ígéretet tett erre. Csak azt nem értem, hogy akkor ki adott utasításokat a vezérkarnak az előkészületekre? A vezérkari főnök már az öt hadtestet és a gyorshadtestet is mozgósítani akarta.

BÁRDOSSY

Lehet hogy maga a vezérkari főnök, Werth döntött így. Önhatalmúlag. Von Paulus tegnapelőtt érkezett Budapestre. Az ő kérésének engedhetett valaki.

TELEKI

Én akkor sem fogom aláírni a mozgósításra vonatkozó parancsot! Semmiképpen sem.

BÁRDOSSY

A Német Birodalomnak időnként egyes lépésekkel tetszelgünk, s némi engedményekre kényszerülünk. Ha nem így tenénk, önmagunkat veszélyeztetnénk. A nemzet létét. Hiszen könnyen a szélsőjobboldal jutna hatalomra. S ezek Magyarország alkotmányos rendjét megdöntnék: totalitárius diktatúrát vezetnének be. Ez biztos!

TELEKI

A Prinz Eugen Gau-ról szóló hírek is rémisztőek...

BÁRDOSSY (*Közbevág*)

Ezért van szükségünk a kompromisszumos megoldásra! Ha nem mozdulunk, ez az új német gau lesz a déli szomszédunk.

TELEKI

Ez szörnyűbb lenne minden rémálomnál.

BÁRDOSSY

Viszont ha némiképp közreműködünk a németek oldalán, akkor ezt az ötletet Hitler bizonyára ejteni fogja.

TELEKI

De szigorúan csak akkor lépünk, ha a kikötött három feltétel közül valamelyik bekövetkezne.

BÁRDOSSY

Természetesen.

TELEKI

Stanowczo obiecał. Tylko tego nie rozumiem, kto zezwolił sztabowi generalnemu na przygotowania? Szef sztabu generalnego już chciał mobilizować pięć korpusów i korpus błyskawicznej reakcji.

BÁRDOSSY

Możliwe, że sam szef sztabu generalnego, Werth tak zdecydował. Samowolnie. Von Paulus przedwczoraj przyjechał do Budapesztu. Ktoś mógł uwzględnić jego prośbę.

TELEKI

I tak nie podpiszę rozkazu dotyczącego mobilizacji! Za nic.

BÁRDOSSY

Czasami robimy kroki podobające się Rzeszy Niemieckiej i zmuszeni jesteśmy do pewnych ustępstw. Gdybyśmy tak nie robili, zagrażalibyśmy samym sobie. Istnieniu narodu. Wtedy skrajna prawica łatwo sięgnęłaby po władzę. A oni obaliliby konstytucyjny porządek Węgier: wprowadziliby totalną dyktaturę. Na pewno!

TELEKI

Wiadomości o Prinz Eugen Gau też są przerażające

BÁRDOSSY (*Przerywa*)

Dlatego konieczny jest kompromis! O ile się nie ruszymy, to ten nowy niemiecki gau będzie naszym południowym sąsiadem.

TELEKI

To byłoby gorsze od każdej najstraszniejszej wizji.

BÁRDOSSY

Z kolei, o ile trochę podziałamy po stronie Niemiec, to Hitler niewątpliwie odrzuci ten pomysł.

TELEKI

Ale zdecydowanie działać będziemy dopiero wtedy, gdy zaistnieje któryś z trzech stawianych warunków.

BÁRDOSSY

Oczywiście.

TELEKI (*Felemeli az íróasztaláról Széchenyi Naplóját. Kinyitja. Hangosan idézi Széchenyi gondolatát a könyvből*) „A mi feladatunk ezekben a rettenetes időkben a világgal szemben az, hogy megtartsunk egy nemzetet a világnak, mert lehet-e ennél nemesebb, nagyobb és szebb feladat?”(*Becsukja, s kissé fel- emeli a könyvet*) Széchenyi!

BÁRDOSSY (*Bólint*)

INAS (*Belép*)

Gróf úr, Witz prépost úr megérkezett.

TELEKI (*Leteszi a Naplót a dolgozóasztalra*)

Engedje be, György!

INAS (*Meghajol, távozik*)

TELEKI

Reméljük, igaza lesz O'Malleynek, s Anglia megérti sajátos helyzetünket...

BÁRDOSSY

A táviratot még tegnap továbbítottuk a londoni magyar követnek.

TELEKI (*Bárdossyra néz*)

A válasz?

BÁRDOSSY

Megérkezett. A rejtjelek megfejtésén már dolgozunk.

TELEKI (*Izgatottan*)

Ha elkészültetek, azonnal küldjétek át!

BÁRDOSSY

Úgy lesz.

WITZ (*Belép*)

Dicsértessék az Úr neve!

TELEKI (*Eléje siet. Kissé felvidulva*)

Mindörökké, ámen! Isten hozott, atyám!

Kezet fognak. Bárdossy is Witzhez lép: mély fejhajtással köszönti. Teleki lesegíti a kabátját.

TELEKI

Régen jártál már itt a Sándor-palotában!

TELEKI (*Podnosi z biurka Dziennik Széchenyiego. Otwiera. Głośno cytuje z książki*) „W tych strasznych czasach naszym obowiązkiem wobec świata jest utrzymanie narodu; czyż może być od tego szlachetniejsze, ważniejsze i piękniejsze zadanie?” (*Zamyka książkę, lekko podnosi*) Széchenyi!

BÁRDOSSY (*Przytakuje głową*)

SŁUŻĄCY (*Wchodzi*)

Panie hrabio, przybył ksiądz prałat Witz.

TELEKI (*Odkłada Dziennik na biurko*)

Wprowadź go, György!

SŁUŻĄCY (*Kłania się, wychodzi*)

TELEKI

Miejmy nadzieję, że O'Malley ma rację i Anglia zrozumie naszą wyjątkową sytuację...

BÁRDOSSY

Jeszcze wczoraj wysłaliśmy telegram węgierskiemu ambasadorowi w Londynie.

TELEKI (*Patrzy na Bárdossyego*)

Odpowiedź?

BÁRDOSSY

Nadeszła. Już pracujemy nad rozwiązaniem kodu.

TELEKI (*Podeksytowany*)

Jak będziecie gotowi, natychmiast mi przysłijcie.

BÁRDOSSY

Tak będzie.

WITZ (*Wchodzi*)

Niech będzie pochwalone imię Pana!

TELEKI (*Spiesz się do powitania. Trochę weselszy*)

Na wieki wieków, amen! Bóg przyprowadził, ojcze!

Podają sobie ręce. Bárdossy też podchodzi do Witz: pozdrawia głębokim skinieniem głowy. Teleki pomaga zdjąć płaszcz.

TELEKI

Dawno nie byłeś tutaj, w pałacu Sándora!

WITZ (*Bólogat. Aggódva*)

Fáradtnak láttalak a cserkésztisztok délutáni lelkigyakorlatán.
S most is gondterheltnek látszol.

(*Bárdossyra néz, majd ismét Telekire*) Mégiscsak jobb lett volna, ha a Bazilikában váltunk néhány szót...

TELEKI

Nem, nem. Itt nyugodtabban tudunk beszélgetni. A külügy-miniszter úr már épp menni készült.

(*A kanapé felé mutat*)

Parancsolj! Foglalj helyet!

WITZ

Köszönöm.

BÁRDOSSY (*Teleki felé fordul. Elkészön*)

Miniszterelnök úr!

(*Majd Witz felé, kissé meghajolva*)

Prépost úr!

WITZ

Isten áldja!

BÁRDOSSY (*Kimegy*)

WITZ (*Leül*)

TELEKI (*A fotelben helyet foglal*)

Marczell Mihály kiváló szónok. Mélyen megérintett a mai beszéde.

WITZ

A többi cserkésztsízt is hasonlóképp vélekedett.

TELEKI

Szükségünk van a töltekezésre. Főleg ezekben a vészterhes időkben.

WITZ (*Elkomorodva*)

A jugoszláv–német bonyodalmak nem rendeződnek?

TELEKI (*A fejét rázza*)

Egyre kilátástalanabbnak látom a helyzetünket.

INAS (*Közben tálcával a kezében belép. Csészéket helyez az asztalra és kitölti a teát. Csendben meghajol, távozik*)

WITZ (*Kiwa głową. Z niepokojem*)

Na popołudniowych rekolekcjach dla harcmistrzów widziałm, że jesteś zmęczony. I teraz też wyglądasz na zatroskanego.

(*Patrzy na Bardossy'ego, potem znów na Telekiego*) Jednak chyba lepiej byłoby, gdybyśmy kilka słów zamienili w Bazylice...

TELEKI

Nie, nie. Tutaj spokojniej możemy rozmawiać. Pan minister spraw zagranicznych właśnie szykuje się do wyjścia.

(*Pokazuje na kanapę*) Proszę, usiądź!

WITZ

Dziękuję.

BÁRDOSSY (*Zwraca się w stronę Telekiego. Żegna się*)

Panie premierze!

(*Potem w kierunku Witza, trochę pochylony*) Panie pałacie!

WITZ

Niech Bóg błogosławi!

BÁRDOSSY (*Wychodzi*)

WITZ (*Siada*)

TELEKI (*Zajmuje miejsce w fotelu*)

Mihály Marczell jest wybitnym oratorem. Jego dzisiejsze przemówienie mocno mnie poruszyło.

WITZ

Reszta harcmistrzów miała też podobne zdanie.

TELEKI

Takie doładowanie się potrzebne. Szczególnie w tych złowieszczych czasach.

WITZ (*Zasepiony*)

Zamieszanie jugosłowiańsko-niemieckie nadal nierozwiązane?

TELEKI (*Kiwa głową*)

Coraz częściej widzę nasze położenie jako sytuację bez wyjścia.

SŁUŻĄCY (*W tym czasie wchodzi z tacą w rękach. Na stole stawia filiżanki, wlewa do nich herbatę. W ciszy kłania się, wychodzi*)

TELEKI

Sajnos olyan döntésekre kényszerülünk, olyan engedményeket teszünk, amelyek szinte már a létünket veszélyeztetik.

WITZ (*Megrökönyödve*)

A létünket?

TELEKI (*Bólint*)

WITZ

Az ország megmaradását kockáztatjátok?

TELEKI (*Némán bólint*)

WITZ

Miért?!

TELEKI

A nemzet megmaradásáért!

WITZ (*Elcsodálkozik. Kis szünet: mintha próbálná jobban megfejteti a szavak értelmét*)

Ez aztán a paradoxon!

TELEKI S a helyzetem azért is nehéz, mert szinte mindenki ellenem van: a hadsereg, a kormány fele, a parlamenti többség, sőt még a kormányzó is.

WITZ (*Döbbenten*)

A kormányzó?

TELEKI (*Bólint*)

Nem a karthauzi szerzetes van egyedül, Béla, hanem Magyarország miniszterelnöke!

WITZ

Mit segíthetek?

(*Cukrot tesz a teájába. Kevergeti, majd lassan megissza*)

TELEKI

Napról napra azon gondolkodom, hogy mit kellett volna másképp tennem, mit kellene még cselekednem, hogy teljes biztonsággal megállítsam a készülő lavinát!

WITZ

S mire jutottál?

TELEKI

Niestety, zmuszeni jesteśmy do podejmowania takich decyzji, do takich ustępstw, które nieomal zagrażają naszemu bytowi.

WITZ (*Zaskoczony*)

Naszemu bytowi?

TELEKI (*Przytakuje*)

WITZ

Ryzykujecie przetrwaniem kraju?

TELEKI (*Bezgłośnie przytakuje*)

WITZ

Dlaczego?!

TELEKI

Żeby naród przetrwał!

WITZ (*Dziwi się. Krótka przerwa: jakby próbował lepiej pojąć znaczenie słów*)

To jest dopiero paradoks!

TELEKI

I moja sytuacja dlatego jest trudna, gdyż prawie wszyscy są przeciwko mnie: wojsko, połowa rządu, większość w parlamencie, a nawet sam regent.

WITZ (*Zaszokowany*)

Regent?

TELEKI (*Przytakuje*)

Nie kartuzjański mnich jest samotny, Béla, tylko premier Węgier!

WITZ

W czym mogę pomóc?

(*Słodzi swoją herbatę. Miesza, potem powoli popija*)

TELEKI

Z dnia na dzień myślę o tym, co powinienem był uczynić inaczej, jak mógłbym jeszcze zadziałać, żebym z całą pewnością mógł zatrzymać nadchodzącą lawinę!

WITZ

I do czego doszedłeś?

TELEKI

Arra, hogy felelős vagyok... hogy idejutottunk, felelős vagyok mindezt!

WITZ (*Kissé erőlyesen*)

Mások felelőtlensége miatt nem vádolhatod önmagad! Te mindig a legjobb belátásod szerint cselekedtél: bölcsen, felelősséggel.

TELEKI (*Közbevág*)

Bölcsen?! Szerinted lehet itt bölcsen dönteni?

(*Iszik a teából*)

WITZ (*Ráhagyja*)

Ebben a zűrzavaros időben valóban nehéz.

TELEKI

Lehetetlenség! Béla, értsd meg, szinte lehetetlenség! A döntés nemcsak rajtunk áll. Terveinket számtalanszor idegen, ellentétes erők keresztezik.

WITZ (*Elgondolkozva Telekire néz. Rövid csend után*)

Beszélg csak! Hallgatlak.

(*Iszik még a teából. Leteszi a csészét. Kendővel megtörli a száját*)

Teleki feláll, Witz ülve marad. Közben a színház elsötétül. Csak a két szereplő alakja marad megvilágítva. Egy kurta zenei részlet érzékelteti az idősfikváltást. (Kodály: Szólószonáta gordonkára – részlet) Míg Teleki beszél, a múlt képei meglelevenednek: egy vívószobában találjuk őket.

TELEKI

Hazánk sorsa itt, a Duna-medencében olyan, mint egy törékeny cserépedény... Két évvel ezelőtt kezdődött. 1939-ben. Emlékszem, februári délután volt. Gyönyörű idő!

Egy segéd vívófelszerelést hoz be. Vele együtt lép be Petri Pál államtitkár. Witz hátul marad: ül. Teleki az államtitkárhoz lép.

TELEKI

Do tego, że ja jestem odpowiedzialny... że tutaj trafiliśmy, odpowiedzialny jestem za wszystko!

WITZ (*Trochę głośniejsze*)

Z powodu nieodpowiedzialności innych nie możesz oskarżać samego siebie! Ty zawsze działasz z rozsądkiem: mądrze, odpowiedzialnie.

TELEKI (*Przerywa*)

Mądrze?! Według ciebie można tutaj mądrze decydować?

(*Popija herbatę*)

WITZ (*Godzi się*)

W tych chaotycznych czasach faktycznie trudno.

TELEKI

To jest niemożliwe! Béla, zrozum, w ogóle niemożliwe! Decyzja zależy nie tylko od nas. Nasze plany tak często muszą ulegać zmianom pod naciskiem nieprzyjaznych obcych sił.

WITZ (*Zamyślony patrzy na Telekiego. Po krótkiej ciszy*)

Mów! Słucham Ciebie!

(*Popija herbatę. Stawia filiżankę. Chusteczką przeciera usta*)

Teleki wstaje, Witz pozostaje w pozycji siedzącej. Tymczasem scena ciemnieje. Oświetlone są tylko dwie występujące postacie. Jedyne krótki fragment muzyki uzmysławia zmianę płaszczyzny czasu. (Kodály: Sonata solo na wiolonczelę – fragment) W czasie jak Teleki opowiada, odżywają obrazy z przeszłości: widzimy je w sali szermierczej.

TELEKI

Los naszego kraju tutaj, w basenie Dunaju, jest taki jak kruche naczynie gliniane... Zaczęło się dwa lata temu. W 1939. Pamiętam, było letnie popołudnie. Piękna pogoda!

Asystent przynosi sprzęt do szermierki. Razem z nim wchodzi sekretarz stanu Pál Petri. Witz pozostał z tyłu: siedzi. Teleki podchodzi do sekretarza stanu.

PETRI (*Felemeli a kardot*)

Üdvözöllek, miniszter úr!

TELEKI (*Elveszi a kardot a segédétől, s szintén felemeli*)

Micsoda ritka alkalom!

PETRI

Egyetértetek!

TELEKI (*Felveszi a felsőtestet védő plaszttront, a vívómaszkot és a kesztyűt*)

Mikor is vívtunk utoljára?

PETRI

Fél éve. Mióta miniszteri tárcát kaptál, ez a második alkalom.

TELEKI

Pedig a vívás jobb, mint a politikai csatározás!

PETRI

Kétségtelen! Néhány ellenfelet vívópástra is lehetne állítani!

TELEKI (*Kedélyesen*)

Veszélyes dolog lenne! Még hátra szúrnának bennünket!
Orvul!

PETRI (*Nevetve*)

Az meglehet! A szabálytalanságok mesterei erről is híresek!

Vívnak. Előbb Petri, majd Teleki – egymás után kétszer – találja el „ellenfele” testét.

HORTHY (*Belép. Teleki törzsre bevitt találatait látja. Tapsol*)

Szép találat!

Petri és Teleki abbahagyják a vívást.

PETRI (*Felemeli a sisakját*)

Kormányzó úr?!

TELEKI (*Szintén*)

Horthy Miklós kormányzó?! Ez aztán a meglepetés!

PETRI (*Podnosi szpadę*)

Witam, panie ministrze!

TELEKI (*Odbiera szablę od asystenta, również podnosi*)

Jaka rzadka okazja!

PETRI

Mam to samo zdanie!

TELEKI (*Ubiera plastron chroniący górną część ciała, maskę szermierczą i rękawiczki*) Kiedy walczyliśmy po raz ostatni?

PETRI

Pół roku temu. Od kiedy dostałeś tekę ministra, to jest druga okazja.

TELEKI

A przecież szermierka jest lepsza niż potyczki polityczne!

PETRI

Niewątpliwie! Kilku przeciwników też można by było postawić na planszy!

TELEKI (*Pogodnie*)

To byłoby niebezpieczne! Jeszcze by nas dźgnęli od tyłu! Podstępnie!

PETRI (*Śmiejąc się*)

To jest możliwe! Mistrzowie nie uznający przepisów słyną z tego!

Walczą. Najpierw Petri, potem Teleki – jeden po drugim dwa razy – trafia w ciało „przeciwnika”.

HORTHY (*Wchodzi. Widzi trafienie w tułów Telekiego.. Klaszcze*)

Dobre trafienie!

Petri i Teleki przerywają walkę.

PETRI (*Uchyla maskę*)

Pan regent?!

TELEKI (*Także*)

Regent Miklós Horthy?! A to dopiero niespodzianka!

HORTHY

Csak folytassátok nyugodtan! Majd én felügyelem az akciósor szabályosságát!

TELEKI *(Bólogat, mosolyog. Lehajtja a maszkot, s vívna tovább)*

HORTHY *(Gondolkodva tesz néhány lépést, majd megáll, figyeli a vívást. Újból járkal. Látszik rajta, hogy beszélni szeretne, de kissé tanácstalan: nem tudja, hogy is kezdje el. Hangosan)*

Érdekes ez a küzdőtér. Nagyon érdekes... Ha a felek letérnek innen... *(mutatja, s keresi a megfelelő szót)*, erről a vívópástról, rögvest sportszerűtlenné válik a küzdelem. S veszélybe sodorják önmagukat is, hiszen göröngyös, délibábos utakon könnyedén megtörténhet a baleset...

A támadó mozgássorokat mindkét fél ügyesen elhárítja, de egy váratlan mozdulattal Teleki ismét eltalálja vívótársát. Petri véget int, elköszön, elmegy.

TELEKI *(Felemeli a maszkját)*

Nem szoktál rébuszokban beszélni! Mi ez a szokatlan körülírás?

HORTHY

Az inga jobbra lengett... Megint vészesen jobbra leng. Megbomlott az egyensúly... Belátom, nem szabad többet kísérleteznem, s teret engednem olyanoknak, akik tévútra viszik a nemzetet... Tudom, ez nem a legmegfelelőbb pillanat... De olyan régi a kapcsolatunk, s mély a barátságunk, hogy úgy érzem, itt is eléd tárhatom a kérésem...

(Megáll, mélyen, igazi barátként Teleki szemébe néz)

Vállald el Magyarország miniszterelnökségét!

TELEKI *(Döbbsen leteszi a kardot, s leveszi a maszkját)*

Nem! Ez esetben, csak nemet mondhatok!

HORTHY *(Most már pergőbben beszél)*

Ne utasítsd el a felkérésemet! Ez nem csupán az én döntésem: a nemzet választ ki erre a feladatra!

HORTHY

Kontynuujcie spokojnie! Teraz ja będę pilnował prawidłowości akcji!

TELEKI (*Kiwa głową, uśmiecha się. Zamyka maskę i walczą dalej*)

HORTHY (*Zamyślony robi kilka kroków, potem staje, obserwuje walkę. Ponownie idzie. Widać po nim, że chciałby rozmawiać, ale jest trochę niezdecydowany: nie wie jak ma zacząć. Głośno*)

Ciekawe jest to pole walki. Bardzo ciekawe... O ile strony zeszyby stąd... (*pokazuje i szuka odpowiedniego słowa*), z tej areny, natychmiast walka robi się niesportowa. I walczący prowadzą do zguby samych siebie, przecież na nierównych, urojonych drogach łatwo może zdarzyć się wypadek...

Obydwie strony zręcznie odpierają ataki, ale Teleki niespodziewanie znowu trafia swego przeciwnika. Petri daje znak, że koniec, kłania się, odchodzi.

TELEKI (*Podnosi maskę*)

Nie zwykłeś mówić rebusami! Czym jest ten niespotykany opis?

HORTHY

Wahadło wychyla się na prawo... Znowu niebezpiecznie wychyla się na prawo. Rozpadła się równowaga... Rozumiem, że nie powinienem dalej eksperymentować i dawać pole działania tym, którzy prowadzą naród do zguby... Wiem, że to nie jest odpowiednia chwila... Ale znamy się od tak dawna i taka głęboka jest nasza przyjaźń, że czuję, że i tutaj mogę zwrócić się do ciebie z prośbą...

(*Staje; głęboko, tak jak prawdziwy przyjaciel patrzy w oczy Telekiemu*) Przyjmij stanowisko premiera Węgier!

TELEKI (*Zaskoczony odkłada szpadę, zdejmując maskę*)

Nie! W tym przypadku mogę powiedzieć tylko nie!

HORTHY (*Teraz już mówi odważniej*)

Nie odmawiaj mojej prośbie! To nie jest tylko moja decyzja: do tego zadania naród wybrał Ciebie!

TELEKI (*Leteszi a vívómaszkot, leveszi a plasztont*)

Más személyben gondolkodjatok!

HORTHY

A legalkalmasabb te vagy! Az országot más nem tudja megmenteni a fenyegető krízistől!

TELEKI (*A kesztyűjét is lehúzza*)

Bízd meg Csáky Istvánt!

HORTHY

Nem, a külügyminisztert semmiképpen sem!

TELEKI

Pedig ő – minden bizonnyal – örömmel igent mondana a felkérésedre.

HORTHY (*Tagadólag rázza a fejét*)

TELEKI

Vagy ott van Keresztes-Fischer.

HORTHY

Nem lenne szerencsés! Nem népszerű a társadalmi körökben. Te viszont nemcsak itthon, de Európa-szerte is nagyra becsült tekintély vagy. Széles látókörű, világlátott, a legműveltebb...

TELEKI (*Közbevág*)

Ne, kérek! A dicséretet soha nem szerettem!

HORTHY (*Egyre lendületesebben, meggyőzőbb hangon*)

Ebben a káoszban mással nem tudom elképzelni az ország irányítását. Szükségem van rád! Az egymásnak feszülő nagyhatalmak között csak te tudod egyensúlyban tartani az országot.

TELEKI

Egy Imrédytől örökölt kormánytól mi jót várhatnék, mondd?! A miniszterek nagy része Németország erejében hisz. Sőt, egyesek a legszívesebben máris elválaszthatatlan kötelékkel kapcsolódnának hozzá.

(*Továbbra is tiltakozva, nyomatékosan*) Sajnos nem lehet, nem tudom, keress mást: már kinyitották Pandora gyilkos szelencéjét!

TELEKI (*Odkłada maskę, zdejmuje plastron*)

Myślcie o innej osobie!

HORTHY

Ty się najlepiej nadajesz! Nikt inny nie ochroni kraju przed grożącym kryzysem!

TELEKI (*Zdejmuje również rękawice*)

Upowarznij Istvána Csáky!

HORTHY

Nie, ministra spraw zagranicznych na pewno nie!

TELEKI

A przecież on – niewątpliwie – chętnie by się zgodził.

HORTHY (*Zaprzeczając kręci głową*)

TELEKI

Jest jeszcze Keresztes-Fischer.

HORTHY

To nie byłoby zbyt szczęśliwe! W społeczeństwie jest niepopularny. Ty natomiast nie tylko w kraju, ale i w całej Europie jesteś wysoko cenionim autorytetem. Człowiek o szerokich horyzontach, światły, wykształcony...

TELEKI (*Przerywa*)

Nie, przestań! Nigdy nie lubiłem pochwał!

HORTHY (*Z coraz większym rozmachem, przekonującym głosem*)

W tym chaosie nie potrafię sobie wyobrazić kogoś innego, kierującego państwem. Jesteś mi potrzebny! Między działającymi przeciwko sobie mocarstwami tylko ty potrafisz utrzymać państwo w równowadze.

TELEKI

Powiedz, w rządzie odziedziczonym po Imrédy na co dobrego mogę liczyć?! Większość ministrów wierzy w siłę Niemiec. Co więcej, niektórzy najchętniej już by się przywiązali do nich nieodłączalnymi więzami.

(*Nadal protestując, dobitnie*) Niestety, nie można, nie wiem, szukaj kogoś innego: już otworzyli zabójczą puszkę Pandory!

HORTHY (*Keményen, határozottan*)

Hát zárd le a hombárt! S fékezd meg a gonoszt! Sodródó hazánkat vezesd vissza a középútra!

(*Rövid csend*) Kérlek, mondj igent!

A szín elsötétül. Csak Teleki alakja marad megvilágítva. Ugyanaz a zenei részlet szólal meg: a múltat idéző szólószonáta-részlet. Új helyszínen vagyunk, a képviselőházban. Teleki lassan előrelép, s a nézőkhöz úgy szól, mint a képviselőház tagjaihoz. Enyhén visszhangos mikrofon.

TELEKI

Tisztelt Képviselőház! Tizennyolc év után állok ismét erre a helyre. Akkor utat kellett vágnom, most úgy érzem, utat kell mutatnom. S különösen az az érzés tölt el, hogy a lelkeket kell új útra vezetnem.

A lelkiismeret-vizsgálat pillanata ez: messze vissza és messze előre kell tekintenie, és a történelemben kell állnia annak, aki ideáll. Csak így fognak eszméi és cselekedetei öntudatlanul is ebből a talajból fakadni. De hogy is lehetne másképp? Mai életünknek, mai politikai, majdnem akut és legakutabb problémáinknak gyökerei visszanyúlnak a messze és a legmesszebb múltba, vissza évszázadokra. Él a Szent Korona tana, él mint saját eszmei valóságunk, és tud fenntartani egy nemzettestet ősi és felszívódott anyagokból együtt. Él, még régebbről származva, a nemzeti önkormányzat érzése, amelyet keleti politikai készséggel hoztunk magunkkal. Nem mindenki mondhatja azt, amit egy beszélgetéskor Amerika egyik legkiválóbb diplomatájának mondtam – aki azt kérdezte tőlem, mióta van parlamentünk –, hogy előbb volt parlamentünk, mintsem székeink lettek volna, hogy azokra a parlamentben leüljünk, mert már nyeregben tanácskoztak ősünk. S amikor magyarok vagyunk, akik büszkék vagyunk arra, hogy nyeregben tanácskoztunk, ugyanakkor európaiak is vagyunk, akik nemcsak megvédtük Európát, hanem gazdagítottuk is életét: ez is törté-

HORTHY(*Twardo, zdecydowanie*)

To zamknij spichrz! I poskrom zło! Znajdź rozwiązanie dla naszego dryfującego kraju!

(*Krótką ciszą*) Proszę, powiedz tak!

Scena ciemnieje. Tylko postać Telekiego pozostaje oświetlona. Słysząc tę samą muzykę: przypominający przeszłość fragment sonaty solo. Jesteśmy w nowym miejscu, w parlamencie. Teleki powoli wychodzi do przodu i tak mówi do widzów, jak do postów w parlamencie. W mikrofonie lekko odbija się echo.

TELEKI

Szanowny Parlamencie! Po osiemnastu latach stoję znowu w tym samym miejscu. Wtedy musiałem przecierać drogę, teraz tak czuję, muszę drogę pokazać. A teraz szczególne wypełnia mnie takie uczucie, że muszę duszę prowadzić na nową drogę. To jest moment przeprowadzenia rachunku sumienia: trzeba patrzeć daleko wstecz i daleko naprzód, i w historię wejdzie ten, kto tutaj stoi. W ten sposób jego idee i czyny podświadomie wywodzą się będą z tej gleby. Ale jak miałoby być inaczej? Korzenie naszego życia, naszych dzisiejszych palących problemów politycznych sięgają daleko w przeszłość, w dawne wieki. Żyje nauka Korony Świętej, żyje jako rzeczywistość naszych własnych idei i potrafi zarówno z pierwotnych jak i z wchłoniętych materiałów zachować ciało narodu. Żyje, pochodzące jeszcze z dawnych czasów uczucie autonomii narodowej, które z rutyną wschodniej polityki przynieśliśmy ze sobą. Nie każdy może powiedzieć to, co ja powiedziałem pewnemu wybitnemu dyplomacie amerykańskiemu – który zapytał mnie, od jak dawna mamy parlament, – że wcześniej mieliśmy parlament niż krzesła, na które można by było usiąść, gdyż nasi przodkowie obradowali w siodłach. I kiedy jesteśmy Węgrami, to jesteśmy dumni, że naradzaliśmy się w siodłach, ale jesteśmy również Europejczykami, którzy nie tylko bronili Europy, ale również

nelmi valóság. Ez a kapcsolat, a magyarnak és az európainak történelmi kapcsolata, amelyben egyiknek sem szabad elhomályosulnia, élt a múltban, s él ma is. Ezt átmenteni, átvinni a jövőbe, s ennek útján maradni magyaroknak Európában: ez a kötelességünk. Ez ennek a nemzedéknek a hivatása, úgy, mint ahogy minden nemzedéknek nehéz időben ez a kötelessége.

Ugyanakkor rá kell ébreszteni az embereket arra, hogy a múlton kívül jövő is van. Nem az a fontos, hogy holnapután reggel minden rendben legyen. Nem az a fontos, hogy két év múlva jól éljünk már. Nem az a fontos, hogy a konjunktúra folyton jó legyen és ne hullámozzék. Az a fontos, hogy mindenikünk úgy éljen és azzal az érzéssel haljon meg, ha Isten innen egyszer elszóltja, hogy nemzedékek után is mi fogunk élni itt e földön: szabad magyarok.

Tisztelt Ház! Kérem, hogy elnézéssel és jóakarattal méltóztassék nézni az én munkásságomat. Nem magamért kérem ezt, hiszen mindenki tudja, hogy nem vágytam ide, és kötelességből maradok ezen a helyen, hanem azért, mert mindnyájunknak össze kell fognunk e Házban és azon kívül is, kinek-kinek a maga módján s kinek-kinek a maga munkahelyén, hogy minél nyugodtabb légkörben oldjuk meg azokat a nehéz problémákat, amelyek előttünk állnak, és erősítsük meg a nemzetet ezekben a világ felett járó nehéz időkben.

SAJTÓHANG *(A nézőtétről)*

Egy humanista, tiszta hang. Egy igaz ember, aki nem győzni, hanem meggyőzni akar! Éljen az új miniszterelnök! Éljen Teleki Pál!

HANGOK *(A színpad háttéréből)*

Éljen! Éljen!

A színpad kivilágosodik. Újra a jelen képei: a dolgozószobában vagyunk. Witz a korábbi helyén ül. Teleki még mindig középen áll.

wzbogacali jej życie: to też jest historyczna rzeczywistość. Ten związek, historyczny związek Węgry i Europejczyka, w którym ani jednemu nie wolno zatracić się, był w przeszłości i żyje również dziś. Ocalić go, przeprowadzić w przyszłość i pozostać Węgrami w Europie na oznaczonej przez niego drodze jest naszym obowiązkiem. To jest zadaniem tego pokolenia, tak jak w trudnych czasach obowiązkiem każdego pokolenia.

Ale jednocześnie trzeba też uświadomić ludziom, że poza przeszłością istnieje również i przyszłość. Nie to jest ważne, żeby pojutrze rano wszystko było w porządku. Nie to jest ważne, żebyśmy już za dwa lata żyli dobrze. Nie to jest ważne, żeby koniunktura zawsze była dobra i nie zmieniała się. To jest ważne, żeby każdy z nas tak żył i jak go kiedyś Bóg zawoła umierał z takim uczuciem, że po wielu pokoleniach my też będziemy żyć tu na ziemi: wolni Węgrzy.

Szanowny Parlamencie! Proszę o wyrozumiałość i dobrą wolę przy ocenianiu mojej działalności. Nie proszę o to ze względu na siebie, przecież wszyscy wiedzą, że nie ja pragnąłem znaleźć się tutaj i że tylko z poczucia obowiązku jestem w tym miejscu, ale dlatego, że wszyscy musimy zjednoczyć się razem tutaj w Parlamencie i poza nim, każdy z nas na swój sposób i każdy z nas w swoim miejscu pracy, żebyśmy w jak najspokojniejszej atmosferze mogli rozwiązać te ciężkie problemy, które stoją przed nami i żebyśmy wzmacniali naród w tych wyjątkowo trudnych czasach.

GŁOS PRASY (*Z widowni*)

To humanista, czysty głos. To prawy człowiek, który nie chce wygrać, a który chce przekonać! Niech żyje nowy premier! Niech żyje Pál Teleki!

GŁOSY (*Z końca sceny*)

Niech żyje! Niech żyje!

Scena rozjaśnia się. Znowu obrazy teraźniejszości: jesteśmy w pokoju do pracy. Witz siedzi na poprzednim miejscu. Teleki nadal stoi po środku.

WITZ (*Telekihez lép*)

Emlékszem, örömtől harsogott az ország: Éljen! Éljen a miniszterelnökünk! (*Megöleli*)

TELEKI (*Tiltakozva megfogja Witz kezét*)

Atyám! Legalább te kímélj meg ettől! Komoly időket élünk. Nincs helye az ünneplésnek!

WITZ

Pedig ez a magyar nép öröme! Hiába is tiltakozol! Emlékezz csak Cholnoky Jenő köszöntésére! Ő mondta, hogy Magyarország sohasem volt olyan miniszterelnöke, akit az ország népe annyira szeretett volna, mint téged. Ez adjon erőt! Erre gondolj ebben az emberfeletti küzdelemben!

TELEKI (*Kissé ingerülten*)

Hallhattad Imrédy híveit is!

A színpad elsötétül. Eltorzított formában ismét megszólal a múltat idéző zenei részlet. A színre a korábbi miniszterelnökök, Imrédynek a hívei futnak be, s körbeveszik Telekit. Witz a körön kívülre szorítják. Arca riadt: nem érti a történeteket. Egy fiatal nő is a színre lép: távolabb, a háttérben megáll.

IMRÉDYSTA 1

Ugyan már, gróf Teleki (*Witzre mutat*), mit hallgatsz rá!

IMRÉDYSTA 2

Nem kell küzdened! Miért is küzdenél?!

FIATAL NŐ

Pandora szelencéje már úgyis kinyitott!

IMRÉDYSTA 3

Be kell lépnünk a háborúba!

IMRÉDYSTA 2

A győzteshez csatlakoznunk kell!

IMRÉDYSTA 4

A nagy szövetséghez!

WITZ (*Podchodzi do Telekiego*)

Pamiętam, cały kraj rozbrzmiewał ze szczęścia: Niech żyje, niech żyje nasz premier! (*Przytula go*)

TELEKI (*Protestując chwyta rękę Witza*)

Ojcie! Przynajmniej Ty oszczędź mi tego! Żyjemy w ciężkich czasach. Na świętowanie nie ma miejsca!

WITZ

A przecież to radość węgierskiego narodu! Niepotrzebnie protestujesz! Przypomnij sobie tylko życzenia Jenő Cholnoky! On powiedział, że Węgry jeszcze nigdy nie miały takiego premiera, którego by tak lubiła ludność kraju, jak ciebie. Niech to doda tobie sił! W tej walce ponad ludzkie siły myśl o tym!

TELEKI (*Trochę rozdrażniony*)

Gdybyś słyszał zwolenników Imrédy!

Scena ciemnieje. Znowu słychać w zniekształconej formie fragment muzyki przypominającej przeszłość. Na scenę wbiegają zwolennicy poprzedniego premiera Imrédy i otaczają w koło Telekiego. Witza wypierają poza koło. Na jego twarzy widać strach: nie rozumie co się dzieje. Na scenę wchodzi też młoda kobieta: staje dalej, w tylnej części sceny.

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 1

No nie, hrabia Teleki (*wskazuje na Witza*), dlaczego go słuchasz!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 2

Nie musisz walczyć! O co miałbyś walczyć?!

MŁODA KOBIETA

Puszka Pandory i tak jest już otwarta!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 3

Musimy wziąć udział w wojnie!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 2

Musimy przyłączyć się do zwycięzcy!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 4

Do wielkiego sprzymierzeńca!

IMRÉDYSTA 1

Hitler világhódító erejéhez!

IMRÉDYSTA 3

A legyőzhetetlenhez!

TELEKI

Soha!

FIATAL NŐ

Pandora szelencéje már kinyitott!

IMRÉDYSTA 4

Aki a szövetség útjában áll, mondjon le!

IMRÉDYSTA 1

Vagy el kell távolítani!

IMRÉDYSTA 4

Keresztes-Fischer leváltását is követeljük!

FIATAL NŐ

Pandora szelencéje kinyitott!

IMRÉDYSTA 2

Radikális földreformot!

IMRÉDYSTA 3

A nagyipar államosítását!

IMRÉDYSTA 4

Forradalmat!

TELEKI

Forradalmat?!

IMRÉDYSTA 2

Ha kell, igen: forradalmat!

TELEKI

Nem! Veszélyes dolog!

Imrédysták, fiatal nő távozóban.

IMRÉDYSTA 4

Forradalmat!

IMRÉDYSTA 1, 2, 3

Forradalmat! Forradalmat!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 1

Do hitlerowskich sił zdobywających świat!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 3

Do niepokonanego!

TELEKI

Nigdy!

MŁODA KOBIETA

Puszka Pandory jest już otwarta!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 4

Kto jest przeciw koalicji, niech poda się do dymisji!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 1

Lub trzeba go usunąć!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 4

Żądamy również zwolnienia Keresztes-Fischera!

MŁODA KOBIETA

Puszka Pandory jest otwarta!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 2

Radykalnej reformy rolnej!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 3

Upaństwowienia przemysłu!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 4

Rewolucji!

TELEKI

Rewolucji?!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 2

Jak trzeba, to tak: rewolucji!

TELEKI

Nie! To jest niebezpieczne!

Zwolennicy Imredy, młoda kobieta oddalają się.

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 4

Rewolucji!

ZWOLENNIK IMRÉDY'EGO 1, 2, 3

Rewolucji! Rewolucji!

FIATAL NŐ

Pandora szelencéje kinyitattott! *(Egyre halkabban)* Pandora szelencéje már úgylis kinyitattott! Kinyitattott! Kinyitattott!

A színpad egészen kivilágosodik. A jelenben vagyunk.

TELEKI *(Magába roskad: a színpadon egy kisebb dobogóra ül)*

WITZ *(Fájdalommal elfordul)*

Rövid csend.

TELEKI *(Elkeseredetten)*

Imrédy hívei...

WITZ *(Visszafordul. Pillanatnyi, félszeg mozgásán látszik még a döbbentsége. De egy hirtelen, gyors mozdulattal, lendületes előrelépéssel mindezt leplezni próbálja: Teleki mellé lép. Kitörő hangon)*

No és?! Ezek szélsőjobboldali erők! Mi mást várhatnál tőlük?!

TELEKI *(Magányos csendességgel)*

Semmit... Hát persze, hogy semmit.

Szegényes ruhájú, idős paraszt lép be. Izzadt, törődött arcú. Witz gesztikulációja jelzi, hogy Teleki válaszára még lenne egy erőteljes megjegyzése, de mozdulataiban szinte megdermed: a belépő parasztot észreveszi.

WITZ *(Hátramutat. Kissé fintorogva)*

Ki ez?

TELEKI *(Nem fordul meg, úgy válaszol)*

Csak egy újabb emlék... *(Felsóhajt)* A magyar nép.

A zenei részlet megszólal: a múlt képei ismét megelevenednek. Witz oldalra hátrál. A színpad elsötétül. Csak az idős paraszt és Teleki alakja marad megvilágítva.

MŁODA KOBIETA

Puszka Pandory otwarta! (*Coraz ciszej*) Puszka Pandory i tak jest już otwarta! Otwarta! Otwarta!

Scena całkowicie jaśniej. Jesteśmy w czasach obecnych.

TELEKI (*Stabnie: siada na scenie na niewielkim podwyższeniu*)

WITZ (*Z bólem odwraca się*)

Krótko cisza.

TELEKI (*Rozgoryczony*)

Zwolennicy Imrédyego...

WITZ (*Odwraca się z powrotem. W jego chwilowym, niezręcznym ruchu widać jeszcze przerażenie. Ale niespodziewanym, szybkim poruszeniem się, gwałtownym przejściem do przodu stara się to wszystko ukryć: podchodzi do Telekiego. Krzyczy*)
No i co?! To są siły skrajnie prawicowe! Czego innego mogłeś od nich oczekiwać?!

TELEKI (*Z samotnym uciszeniem*)

Nic... Oczywiście, że nic.

Wchodzi stary chłop w ubogim ubraniu. Ze spoconą, umęczoną twarzą. Z gestykulacji Witza widać, że na odpowiedź Telekiego miałby jeszcze coś ważnego do powiedzenia, ale zamiera w swoich ruchach: spostrzega wchodzącego chłopą.

WITZ (*Pokazuje do tyłu. Trochę z niezadowoleniem*)

Kto to jest?

TELEKI (*Nie odwraca się, tylko odpowiada*)

Tylko jedno nowe wspomnienie... (*Wzdycha*) Naród węgierski.

Słysząc fragment muzyki: odżywają obrazy z przeszłości. Witz cofa się na bok. Scena ciemnieje. Tylko postać starego chłopą i Telekiego pozostają oświetlone.

IDŐS PARASZT (*Telekihez megy. A sapkáját leveszi, s fészengve szorongatja a kezében*) Kegyelmes uram!

TELEKI (*Feléje fordul*)

IDŐS PARASZT

Kegyelmes uram, bocsásson meg, hogy zavarni bátorkodom...

TELEKI (*Bólint*)

IDŐS PARASZT (*Kissé félve közelebb lép*)

Négy napja úton vagyok... Azért mertem megkeresni, mert mindenhol azt beszélik, hogy nyitott, melegszívű ember. A sógorom is mesélte, milyen közvetlen... (*Kissé felszabadultabban*) Bizonyára emlékszik, kegyelmes uram! Néhány hónappal ezelőtt egy körvadászat alkalmával leült mellénk. Csak úgy, az árokspartra. Együtt szalonnáztak. Pista sógorom azóta is emlegeti: a miniszterelnökünk nagyon jó ember. Az ebédnél nem az uraknak terített fehér asztalhoz ült, hanem velünk falatozott... hajtókkal. Áldott jó lélek – mondogatja. Bárcsak ilyen lenne minden magyar úr!

TELEKI (*Felenged a bánata. Mosolyog*)

IDŐS PARASZT

Bocsásson meg, nagyságos úr, kérem...!

TELEKI (*Feláll*)

Beszéljen csak bátran, hallgatom!

IDŐS PARASZT

Hónapok óta éhezünk. Tudom, nehéz időket élünk: háború van. Magamért nem is jönnék, uram. De hát hét gyermekem van. Igaz, három ebből már családos. Négy kisebb van még odahaza... (*Nagyot sóhajt*)

Munkát nem kapok. Pedig bármit elvégeznék. No persze, igaz, a helyi uraságnál akad időnként némi dolog: egy bögre aludt-tejért dolgozom napokat... Ne vegye panaszkodásnak! Nem (*rázza a fejét*), nem azért mondom. Hiszen örülök, hogy ennyi is akad... De hát nem is ezért jöttem én ide, kegyelmes uram. Hanem hát... némi segílyt kértem. Azt is már csak akkor, amikor a feleségem leesett a lábáról. Mert beteg szegénykém. Most már nagyon beteg. A kérelmet viszont megtagadták.

STARY CHŁOP (*Podchodzi do Telekiego. Zdejmuje czapkę i ze skrzepowaniem ściska ją w rękę*) Szanowny panie!

TELEKI (*Odwraca się w jego stronę*)

STARY CHŁOP

Szanowny panie, niech pan wybaczy, że mam odwagę przeszkadzać...

TELEKI (*Przytakuje głową*)

STARY CHŁOP (*Ze strachem podchodzi bliżej*)

Cztery dni jestem w drodze... Dlatego miałem odwagę pana szukać, ponieważ wszyscy mówią, że jest pan człowiekiem otwartym, o dobrym sercu. Mój szwagier też opowiadał, jaki pan jest bezpośredni... (*Trochę odważniej*) Na pewno pan pamięta, szanowny panie! Kilka miesięcy temu przy okazji polowania przysiadł się pan do nich. Tylko tak, na brzegu rowu. Razem jedliście słoninę. Od tamtego czasu mój szwagier Stefek tylko tak wspomina: nasz premier to bardzo dobry człowiek. Przy obiedzie nie usiadł do stołu nakrytego dla panów białym obrusem, ale jadł razem z nami... z naganiaczami. Nadzwyczają dobrą duszą – mawia. Oby taki był każdy węgierski pan!

TELEKI (*Opuszcza go smutek. Uśmiecha się*)

STARY CHŁOP

Szanowny panie, proszę mi wybaczyć...!

TELEKI (*Wstaje*)

Proszę mówić odważnie, słucham!

STARY CHŁOP

Od miesięcy głodujemy. Wiem, żyjemy w ciężkich czasach: jest wojna. Ze względu na mnie samego nie przychodziłbym tutaj, panie. Ale mam siedmioro dzieci. To prawda, trójka ma już swoje rodziny. Ale czwórka młodszych jest jeszcze w domu... (*Wzdycha mocno*)

Pracy nie dostaję. A przecież cokolwiek bym zrobił. Oczywiście to prawda, że u naszego państwa czasami trafia się jakieś zajęcie: dniami pracuję za kubek siadłego mleka... Niech pan nie myśli, że ja się żalę! Nie (*zaprzecza głową*), nie dlatego mówię. Przecież cieszę się, że i tyle się trafia...

Azt mondták, vannak tölem nagyobb családok is, akik segítségre szorulnak. Belátom: nekem már felnőtt gyermekeim is vannak. Bár nekik sem könnyű. Nehezen élnek. De a visszatartásban még az is állt, hogy azért sem teljesíthetik a kérsémet, mert a feleségem szerb, s azokat a családokat részesítik előnyben, ahol mindkét fél magyar – így írták abban a levélben. Pontosan így. *(Panaszosan)* Miért sújtják a szegénynek az életét ilyen rendelkezéssel?! Tudom, hogy kegyelmes úr milyen nagy szeretettel támogatja a nemzetiségieket. Ezért is jöttem ide. Segítsen, kegyelmes úr, kérem! Ne büntessenek azért, mert szerb asszonyom van!

TELEKI *(Megfogja a vállát)*

Ezért nem büntethetik!

(Átkarolja, s a kijáráshoz kíséri)

Magam veszem kézbe az ügyét, nyugodt lehet.

IDŐS PARASZT *(Mélyen meghajol)*

Köszönöm a jóságát! Köszönöm! Isten áldja meg, kegyelmes úr! Isten áldja meg mindezért!

A színpad kivilágosodik. Ismét a jelenben vagyunk.

TELEKI *(Mélyen elgondolkodva visszatér Witzhez)*

WITZ *(A fejét csóválja. Kissé halkan)*

Nem értem.

TELEKI *(Ránéz. Csodálkozva)*

Mit nem értesz?

WITZ

Hogy miért beszélsz nekem *(kifelé mutat)* minderről?

TELEKI

Azért, mert az ő elhagyatottságuk az enyém is.

WITZ *(Meglepődik a válaszon)*

Örültség!

Szanowny panie, nawet nie dlatego przyszedłem ja tutaj. Tylko dlatego... prosiłem o małą zapomogę. I to tylko wtedy, kiedy moją żonę ścięło z nóg. Bo jest chora, moje biedactwo. Teraz już jest bardzo chora. Prośbę zaś odrzucili. Powiedzieli, że są w potrzebie jeszcze większe rodziny niż moja. Rozumiem: mam już również i dorosłe dzieci. Im też nie jest lekko. Ciężko żyją. Ale w odmowie to też było, że dlatego nie spełniają mojej prośby, bo moja żona jest Serbką i pierwszeństwo mają rodziny całkowicie węgierskie – tak pisali w tym liście. Dokładnie tak. (*Ze skargą*) Dlaczego takim przepisem tak utrudniają życie biednym?! Wiem, jak z wielką troską szanowny pan wspiera różne narodowości. Dlatego przyszedłem tutaj. Niech mi pan pomoże, szanowny panie, proszę! Niech mnie nie karzą za to, że moja żona jest Serbką!

TELEKI (*Kładzie rękę na jego ramieniu*)

Za to nie mogą karać! (*Obejmuje go i odprowadza do drzwi*)

Wezmę tę sprawę w moje ręce, możesz być spokojny.

STARY CHŁOP (*Kłania się głęboko*)

Dziękuję za pana dobroć! Dziękuję! Niech Bóg błogosławi szanowny panie! Niech Bóg za to wszystko błogosławi!

Scena rozjaśnia się. Znowu jesteśmy w czasach obecnych.

TELEKI (*Głęboko zamyślony powraca do Witza*)

WITZ (*Kręci głową. Jakby wyciszony*)

Nie rozumiem.

TELEKI (*Patrzy na niego. Ze zdziwieniem*)

Czego nie rozumiesz?

WITZ

Dlaczego mówisz mi (*pokazuje na zewnątrz*) o tym wszystkim?

TELEKI

Dlatego, że ich osamotnienie jest również i moim.

WITZ (*Jest zaskoczony odpowiedzią*)

To szaleństwo!

TELEKI (*Szemrehányóan*)

Éppen te mondod?

WITZ

De hát nem veheted mindenki sorsát magadra! Így is elég terhet hordozol!

TELEKI

Dehogynem! Kötelességem.

WITZ

Már sok mindent tettél! Nagyon sokat...

TELEKI (*Ingerülten*)

S történt változás? Látsz te itt valamilyen előrelépést?

(*Szivarra gyújt*)

WITZ

Igen, látok. Számtalan elesett életnek adtál megélhetést.

TELEKI

S a többi? A nyomorban élő százvezrek, milliók? Velük történt valami? (*A fejét rázza*) Nem, Béla, nem...! Hiába küzdöttem azért, hogy a segítségre szorulókat ne tekintsék számnak, személytelen aktának, hiába kértem, hogy az embert lássák meg bennük, hiába hoztam létre az egyéni eligazítás rendszerét, szinte semmi sem változott körülöttünk.

WITZ

Majd ha a társadalmi kasztokban gondolkodók belátják...

TELEKI (*Közbevág*)

Kasztok?! Társadalmi kasztok? Nem! Én ebben nem ismerek fentet és lentet!

WITZ

S az úri és népi Magyarország?

TELEKI (*Egyre szenvedélyesebben*)

Egyikünk munkája sem kevesebb, fontosabb vagy előkelőbb a másikénál! A társadalom sajnos rangokat lát ott, ahol kötelességek hivatott teljesítését és munkáját kellene látnia és megbecsülnie.

TELEKI (*Z wyrzutem*)

I to ty mówisz?

WITZ

Przecież nie możesz wziąć na siebie los wszystkich! I tak dźwigasz wystarczający ciężar!

TELEKI

Dlaczegoby nie! To jest moim obowiązkiem!

WITZ

Już tyle wszystkiego zrobiłeś! Tak wiele...

TELEKI (*Rozdrażniony*)

I coś się zmieniło? Widzisz tutaj jakikolwiek postęp?

(*Zapala cygaro*)

WITZ Tak, widzę. Dałeś egzystencję niezliczonej liczbie upadłych.

TELEKI

A reszta? Tysiące, miliony żyjące w nędzy? Z nimi coś się stało? (*Potrząsa głową*) Nie, Béla, nie...! Niepotrzebnie walczyłem o to, żeby tych, co potrzebują pomocy nie uważano za liczbę, za bezosobowe akta, niepotrzebnie prosiłem, żeby widzieli w nich człowieka, niepotrzebnie stworzyłem system indywidualnego załatwiania spraw, w końcu nic wokół nas się nie zmieniło.

WITZ

Kiedyś, gdy myśliciele w kastach społecznych zrozumieją...

TELEKI (*Przerywa*)

Kasty?! Kasty społeczne?! Nie! Ja w tym nie uznaję ani góry i ani dołu!

WITZ

A pańskie i ludowe Węgry?

TELEKI (*Z coraz większą żarliwością*)

Praca każdego z nas nie jest ani mniejsza, ani ważniejsza, ani dostojniejsza niż praca innego! Społeczeństwo tam widzi rangi, gdzie powinno się widzieć i szanować kompetentną realizację obowiązków i pracę.

WITZ

Megosztottságban élünk. Bármerre nézünk, mozaikkockák hevernek szanaszét. Lásd be: széttöredezett, meghasadt az általad egységesnek álmodott társadalmi kép!

TELEKI

Nem! A társadalomnak nem szabad kettéhasadnia! A felső réteg nem zárhatja ki magából az alsót. Az alsónak pedig nem szabad gyűlölettel elfordulnia a felsőtől...

A távolból vonatzakatolás hangja hallatszódik.

TELEKI (*Nyugtalanul*)

Csapongnak a gondolataim...

Egyre erősebb a zakatolás.

TELEKI

Valami itt nagyon fáj...

(*A mellkasára mutat*) Belülről.

WITZ (*Szinte már nem is figyel Teleki szavaira. A hangokat fűrkészi*)

Mi ez? Olyan, mintha vonat közeledne!

TELEKI (*Leteszi a szivart. A színpad jobb közép része felé halad*)

Igen, ez a bécsi–budapesti járat. A Csáky vezette magyar delegáció.

WITZ

A belvedere-i tanácskozásról jönnek?

TELEKI (*Bólint*)

Igen! A bécsi döntés színhelyéről.

Zenei átvezetés a jelenből a múltba. Fényváltás. (A vonatzakatolás tompán hallatszódik az egész emlékkép alatt)

WITZ

Żyjemy podzieleni. Gdziekolwiek spojrzymy, wszędzie bez ładu rozrzucone są elementy mozaiki. Uwierz: popękany, rozbity jest wyśniony przez ciebie obraz jednolitego społeczeństwa!

TELEKI

Nie! Społeczeństwo nie może być podzielone! Warstwy górne nie mogą wykluczać warstw dolnych. Natomiast warstwy dolne nie mogą nienawistnie odwracać się od warstw górnych...

Z daleka słychać stuk pociągu.

TELEKI (*Niespokojnie*)

Moje myśli kłębią się...

Stuk coraz głośniejszy.

TELEKI

Tutaj coś bardzo boli...

(*Pokazuje na klatkę piersiową*) Od środka.

WITZ (*Widać, że już nie uważa na słowa Telekiego. Nadstuchuje*)

Co to jest? Jak gdyby pociąg się zbliżał!

TELEKI (*Odkłada cygaro. Spieszy się na prawą stronę środka sceny*)

Tak, to pociąg Wiedeń–Budapeszt. Węgierska delegacja pod przewodnictwem Csáky'ego.

WITZ

Przybywają z narad z Belwederu?

TELEKI (*Potwierdza głową*)

Tak! Z wiedeńskiego miejsca rezolucji.

Muzyka przeprowadza z obecnych czasów w przeszłość. Zmiana światła. (Poprzez całą scenę z przeszłości słychać przytłumiony stuk pociągu)

CSÁKY *(Belép. Felszabadultan, örömmel)*

Egész úton ki sem jöttél a fülkédből. Pedig az étkezőkocsiban vártunk! Lassan megérkezünk a Keletibe.

TELEKI *(Sápadtan, gondterhelten leül egy padra)*

CSÁKY *(Melléje ül)*

Rosszul vagy?

TELEKI

Azt hiszem, a mai nappal befejeztem a pályafutásomat.

CSÁKY *(Döbbenten)*

De hát miért mondod ezt?! Nem értem!

TELEKI *(Összetörten hallgat)*

CSÁKY

A döntés, ha nem is kielégítő, de roppant kedvező. Végre Észak-Erdélyt is visszakaptuk! Örölnöd kellene! Ezért küzdöttünk, küzdöttél két évtizeden keresztül!

TELEKI

Kétségbe fogják vonni... Mindezt a háború után a Danaidák kétes értékű ajándékának fogják tartani. Hidd el, a revízió fogja Magyarországot veszítet okozni.

CSÁKY *(Feláll)*

Ugyan már! Miért bizonytalanodsz el! Csupán a trianoni csorba jogos jóvátétele történt meg a mai napon.

TELEKI

Nagy árat fizettünk ezért! Nagyon nagy árat!

CSÁKY

Mire gondolsz? A Volksbundra?

TELEKI *(Bólint)*

Aláírtuk a jegyzőkönyvet... Szabad utat nyitottunk nekik.

CSÁKY

Ne felejtse el, még van egy adu a kezünkben!

CSÁKY (*Wchodzi. Swobodny, radosny*)

Przez całą drogę nie wyszedłeś z kabiny. A przecież czekaliśmy w wagonie restauracyjnym! Dojeżdżamy do Keleti.*

TELEKI (*Blady, strapiiony siada na ławkę*)

CSÁKY (*Siada obok niego*)

Źle się czujesz?

TELEKI Tak jakoś czuję, że dzisiaj zakończyłem moją karierę.

CSÁKY (*Zaskoczony*)

Dlaczego tak mówisz?! Nie rozumiem!

TELEKI (*Przybity milczy*)

CSÁKY

Decyzja, o ile niezadowolająca, to jednak wyjątkowo korzystna. W końcu z powrotem dostaliśmy Północny Siedmiogród! Powinieneś się cieszyć! O to walczyliśmy, walczyłeś przez dwa dziesięciolecia!

TELEKI

Zakwestionują... To wszystko po wojnie będą traktować jak podejrzaną wartość prezent Danaidów. Wierz mi, rewizja spowoduje zgon Węgier.

CSÁKY (*Wstaje*)

Gdzie tam! Dlaczego jesteś niepewny! Dostaliśmy dziś tylko prawowite zadośćuczynienie za szczybę w Trianonie.

TELEKI

Wysoką cenę zapłaciliśmy za to! Bardzo dużą cenę!

CSÁKY

Co masz na myśli? Volksbund?

TELEKI (*Potwierdza głową*)

Podpisaliśmy protokół... Daliśmy im wolną drogę.

CSÁKY

Nie zapominaj, że w naszych rękach mamy jeszcze jeden atut!

* *przypis tłumacza – nazwa dworca w Budapeszcie; Wschodni*

TELEKI

Miféle adu?

CSÁKY *(Visszaül)*

A reservatio mentalis.

TELEKI

Ez most már kevésnek bizonyul!

CSÁKY

Nem hinném!

(Lelkesen) Gondold csak meg: ha Németország elveszti a háborút, vagy megegyezéssel béke jön létre, akkor hatályon kívül helyezhetjük a jegyzőkönyvet.

TELEKI

Bár ilyen egyszerű lenne! Csakhogy a honi németek politikai szervezkedése mellett egy népi német államalakulat veszélye is fenyeget minket.

CSÁKY *(Meglepődve)*

Ezt meg miből gondolod?

TELEKI

Most kaptam a hírt: Közép- és Délkelet-Európát német uralom alá akarják vonni. Baranyától egészen a Resicáig eső területet.

CSÁKY *(Zavartan feláll, az ajtó felé néz)*

Megérkeztünk!

Vonatfék tompa hangja.

CSÁKY *(Fellelkesülve)*

Nézd, fellobogózták az egész állomást! *(Kinéz az ablakon)*

Mennyi ember! Hatalmas, ünneplő tömeg!

Kintről éljenzés hallatszódik.

CSÁKY

Hallod? *(Teleki felé)*

Minket várnak! Gyere, köszöntsük őket!

TELEKI

Jaki atut?

CSÁKY (*Siada z powrotem*)

Reservatio mentalis.

TELEKI

To teraz niewiele znaczy!

CSÁKY

Nie uwierzę!

(*Z entuzjazmem*) Pomyśl tylko: gdyby Niemcy przegrały wojnę, albo jakby doszło do pokojowego porozumienia, to możemy pozbawić mocy obowiązującej.

TELEKI

Gdyby to było takie proste! Poza politycznym organizowaniem się Niemców w naszym kraju grozi nam jeszcze niebezpieczeństwo powstania narodowego państwa niemieckiego.

CSÁKY (*Zaskoczony*)

Skąd tak myślisz?

TELEKI

Teraz dostałem wiadomość: środkową i południowowschodnią Europę chcą podporządkować władzy niemieckiej. Od południowej Krainy Zadunajskiej aż do Resity.

CSÁKY (*Wstaje speszony, patrzy na wyjście*)

Przyjechaliśmy!

Tępy głos hamulców pociągu.

CSÁKY (*Rozentuzjazmowany*)

Patrz, całą stację ozdobili flagami! (*Wygłąda przez okno*)

Ile ludzi! Olbrzymi, świętujący tłum!

Z zewnątrz słychać głosy owacji.

CSÁKY

Słyszysz? (*Zwraca się do Telekiego*)

Czekają na nas! Chodź, przywitajmy ich!

TELEKI

Fogadd helyettem az üdvözléseket!

CSÁKY *(Megrökönyödve)*

De hát...

TELEKI *(Közbevág. Keményen)*

Számomra nincs mit ünnepelni!

Csáky döbbenten áll. Csend.

TELEKI

Tedd meg...! Kérlek!

CSÁKY *(Tétován)*

Rendben. *(Kilép, majd visszaszól)*

Visszont várjuk a köszöntő beszédedet!

Ismét a dolgozószobában. A jelenben. Realista szobavilágítás.

TELEKI *(Nyugtalanul fel-alá jár)*

Köszöntő beszéd! Ugyan miről is szólhattam volna! A kételyeimről?! A félelemről, hogy még többet veszíthetünk; hogy a magyarországi németek számára a bécsi jegyzőkönyv hogyan teremt államot az államban?! Hogy valójában ez nem más, mint a németek trójai falova?! Erről kellett volna szólnom?!

WITZ

Nem értették volna meg!

TELEKI

Még a delegáció tagjai sem fogták fel ennek a veszélyét! Ezek után az ünnepléstől mámoros tömegtől ugyan mit várhattam volna?!

WITZ

Végül is szóltál hozzájuk?

TELEKI

Lelkiismeret-vizsgálatra szólítottam fel őket. Arra, hogy tanuljanak a múltból, és annak hibáit a jövőben kerüljék el!

TELEKI

Przyjmij w moim imieniu ich powitanie!
CSÁKY (*Zaskoczony*)

Ale przecież...

TELEKI (*Przerywa. Twardo*)

Ja nie mam powodu do świętowania!

Ośłupiały Csáky stoi. Cisza.

TELEKI

Zrób to...! Proszę!

CSÁKY (*Niezdecydowanie*)

W porządku. (*Wychodzi, woła z powrotem*)

Ale czekamy na twoje powitalne przemówienie!

Znowu w pokoju do pracy Telekiego. W czasach obecnych. Realistyczne oświetlenie pokoju.

TELEKI (*Niespokojnie chodzi tam i z powrotem*)

Powitalne przemówienie! O czym miałem mówić! O moich obawach?! O moim strachu, że możemy jeszcze więcej stracić; że wiedeński protokół tworzy dla Niemców na Węgrzech państwo w państwie?! Że w rzeczywistości to nie jest nic innego, tylko niemiecki koń trojański?! O tym miałem mówić?!

WITZ

Nie zrozumieliby!

TELEKI

Nawet sami członkowie delegacji nie pojęli niebezpieczeństwa! Świadomy tego, czego mogłem oczekiwać od upojonego świętowaniem tłumu?!

WITZ

W końcu mówiłeś do nich?

TELEKI

Wezwałem ich do przeprowadzenia rachunku sumienia. Do tego, żeby uczyli się z przeszłości i żeby w przyszłości tych samych błędów nie popełniali!

Rövid csend.

TELEKI

A nemzet felbujtói mindennél erősebbnek bizonyulnak. Amitől félttem, bekövetkezett. *(Megáll, elgondolkodva Witzre néz, majd határozott léptekkel az ajtó felé megy)* Egy megdöbbenő bizonyítékot mutatok neked! Gyere, menjünk ki a palota elé!

WITZ *(Feláll. Telekihez megy)*

TELEKI *(Előre engedi)*

Közben elmondok egy különös dolgot. Egy kaszinótörténetet.
(El)

WITZ *(Még hallani a hangját)*

Kaszinó?!

Fényváltás. A múltat idéző zenei részlet ismét megszólal. Egy kaszinót látunk. A színen biliárdasztal, kanapé, asztal egy székkal. Pezsgőspoharakkal a kezükben, kissé hangoskodva jönnek be a jelenet szereplői. Az egyikőjük pohár helyett üveget szorongat a kezében. A mozgása is elárulja, hogy részeg. De annyira még nem ivott sokat, hogy ne tudná követni az eseményeket.

NYILAS 1

S képzeljétek! A startnál Blue Boy olyan csúnyán megrúgta Trissotint, hogy emiatt a kiváló Simzon-mén sántán futotta végig az egész versenyt.

NYILAS 3

Nahát! Akkor sokat veszíthettél ezen a lóversenyen!

NYILAS 1 *(Iszik a pezsgőből. Leteszi a poharat, a biliárdasztalhoz lép. Felveszi a dákót)*

Nyertem, barátom! Sokat nyertem!

NYILAS 3

Egy sánta lóval? Ugyan, ne mondd már! *(Leül a kanapéra)*
Bármennyire is veretlen Trissotin, sérülten nem érhetett elsőnek a célba! *(Iszik. A két örömlány melléje ül, s ledéren szórakoztatják)*

Krótką cisza.

TELEKI

Podżegacze narodu okazują się silniejsi od wszystkiego. To, czego się bałem, nastąpiło. (*Wstaje, zamyślony patrzy na Witzę, następnie pewnymi krokami idzie w kierunku drzwi*) Pokażę tobie zaskakujący dowód! Chodź, zejdźmy przed pałac!

WITZ (*Wstaje. Podchodzi do Telekiego*)

TELEKI (*Puszcza go do przodu*)

W międzyczasie opowiem o jednej wyjątkowej sprawie. Historię pewnego kasyna. (*Wychodzą*)

WITZ (*Jeszcze słyszeć jego głos*)

Kasyna?!

Zmiana światła. Znowu słyszeć fragment muzyki charakterystycznej dla przeszłości. Widzimy pewne kasyno. Na scenie stół do bilardu, kanapa, stół z krzesłami. Z kieliszkami szampana w rękach, trochę głośno wchodzi osoby występujące w tej scenie. Jedna z nich zamiast kieliszka trzyma w ręku butelkę. Jej ruchy też zdradzają, że jest pijana. Ale nie piła aż tak dużo, żeby nie mogła śledzić wydarzeń.

NILASZOWIEC 1

Wyobraźcie sobie! Przy starcie Blue Boy tak mocno kopnął Trissotina, że wybitny Simzon-ogier cały bieg pokonał kulejąc.

NILASZOWIEC 3

Coś podobnego! To musiałeś dużo stracić na tych zawodach konnych!

NILASZOWIEC 1 (*Pije szampana. Stawia kieliszek, podchodzi do stołu bilardowego. Podnosi kij bilardowy*)

Wygrałem mój przyjacielu! Dużo wygrałem!

NILASZOWIEC 3

Z kulawym koniem? A, już nie mów! (*Siada na kanapę*)

Jakkolwiek niezwykły jest Trissotin, z kontuzją nie mógł jako pierwszy dojść do celu! (*Pije. Dwie prostytutki siadają obok niego i rozwiązłe zabawiają*)

NYILAS 1

Csakhogy kivételesen nem rá fogadtam, hanem Bakchichre!
(*Célba veszi a golyót*)

NYILAS 2

A nyerőre?

NYILAS 1 (*A dákóval elüti a golyót*)

Igen!

NYILAS 3

Akkor te rúgathattad meg azt a szerencsétlen párát!

NYILAS 4 (*Az asztalnál ül. Részeg, artikulálatlan hangon*)

Belerúgtál. Biztos a lába közé is odarúgtál.

Hangosan nevetnek.

NYILAS 1

No azért ne bántsátok Trissotint! Az akcicens után még így is csupán másfél hossznyira volt a nyerőtől.

NYILAS 2 (*Eltalálja a két célgolyót*)

Ez igen! Tud küzdeni az a ló!

NYILAS 1

Végül is, mivel Bakchich Trissotinnak istállótársa, a Trissotintékre is fizetett a kassza.

NYILAS 3 (*Ölelgeti a nőket. A jobbján ülő válla fölött legyint*)

Különbén nem újdonság, amit mondtál! A magyar St. Lagerben már többször előfordult, hogy a vezető ló előbb végzett, mint istállótársa.

(*Iszik az egyik nő poharából*)

NYILAS 4

Én ezért nem szoktam fogadni. Nem szeretem a meglepetéseket. (*Csuklik*) Soha nem szerettem! Értitek! Soha!

(*Az üvegre mutat*) Inkább maradok ennél!

NYILAS 3 (*A biliárdasztalhoz megy. A két örömlány elkíséri*)

Jó, jó, csak igyál! (*Felemeli a poharát*) Prosztit!

NILASZOWIEC 1

Tylko wyjątkowo nie na niego postawiłem, tylko na Bakchich!
(*Bierze na cel kulę bilardową*)

NILASZOWIEC 2

Na zwycięzcę?

NILASZOWIEC 1 (*Kijem bilardowym uderza kulę bilardową*)

Tak!

NILASZOWIEC 3

To ty musiałeś załatwić kopnięcie tego nieszczęśliwego stworzenia!

NILASZOWIEC 4 (*Siedzi przy stole. Pijany, mówi nieartykułowanymi dźwiękami*) Kopnąłeś go. Na pewno kopnąłeś też między nogi.

Głośno śmieją się.

NILASZOWIEC 1

No, nie dokuczajcie Trissotinowi. I po incydencie był tylko o półtora metra od zwycięzcy.

NILASZOWIEC 2 (*Trafia dwie kule celowe*)

To tak! Ten koń umie walczyć!

NILASZOWIEC 1

W końcu ze względu na to, że i Bakchich jest z tej samej stadniny co Trissotinowi, kasa płaciła również zakłady na Trissotina.

NILASZOWIEC 3 (*Przytula kobiety. Kiwa znad ramienia siedzącej po jego prawej stronie*) W tym co mówiłeś nie ma nic nowego! W węgierskim St. Lager już wielokrotnie zdarzyło się, że czołowy koń skończył szybciej, niż inny koń z jego stadniny. (*Pije z kieliszka jednej z kobiet*)

NILASZOWIEC 4

Dlatego ja nie zwykłem robić zakładów. Nie lubię niespodzianek. (*Czka*) Nigdy nie lubiłem! Rozumiecie! Nigdy!
(*Pokazuje na butelkę*) Raczej zostaną przy tym!

NILASZOWIEC 3 (*Idzie do stołu bilardowego. Odprowadzają go dwie prostytutki*) Dobrze, dobrze, tylko pij! (*Podnosi kieliszek*) Prosit!

NYILAS 4 *(Ő is felemeli az üveget. Nagyot húz belőle, majd feláll, s imbolyogva Nyilas 3-hoz lép)*

Soha ne fogadjál!

NYILAS 3

Ha te mondd, barátom: úgy lesz!

NYILAS 4 *(Leteszi az üveget a biliárdasztalra)*

NYILAS 2

Hé, mit csinálsz! *(Megfogja az üveget, s a földre helyezi)*

NYILAS 4 *(Az egyik nőt erősen magához húzza)*

De rád fogadnék! Elhiszed?!

A nő szemmel láthatóan húzódozik tőle.

NYILAS 1

Fogadnék vagy fogdosnék, nálad úgy látom, egyre megy!

Nevetnek. A nő egyre jobban tiltakozik a részeg ölelése ellen. Rászólni viszont nem mer, mert jól ismeri a nyilas vadságot.

NYILAS 4

Hát még válogatsz is?! Szajha! *(Durván letépi a nő felső ruháját. Az örömlány sikoltozik, de a részeg a kanapéra dönti)* Én nem vagyok jó neked?!

Nyilas 3 odaugrik. A biliárdozók abbahagyják a játékot.

NYILAS 3 *(Leráncigálja a nőről a részeget)*

Te örült, hagyd abba!

NYILAS 4 *(Fenyegető hangon)*

Ne nyúlj hozzám! *(Verekedni akar, de Nyilas 3 lefogja a kezét)*

Az örömlány riadtan kifut, a másik nő is menne utána, de Nyilas 1 visszahúzza. A hangzavarra benéz egy ismeretlen férfi. Az ajtófélfánál megáll, s figyel a történeteket. A nyilasok nem veszik észre.

NILASZOWIEC 4 (*Też podnosi butelkę. Dużo pije, potem wstaje, chwilejąc się podchodzi do Nilaszowca 3-ego*) Nigdy nie zakładaj się!

NILASZOWIEC 3

Jak ty tak mówisz, mój przyjacielu: to tak będzie!

NILASZOWIEC 4 (*Stawia butelkę na stole bilardowym*)

NILASZOWIEC 2

Hej, co robisz! (*Bierze butelkę i stawia na ziemię*)

NILASZOWIEC 4 (*Jedną z kobiet mocno pociąga w swoją stronę*)

Ale o ciebie założyłbym się! Uwierzysz?!

Widać, że kobieta uchyla się od niego.

NILASZOWIEC 1

Założyłbym się lub zamacałbym, jak widzę, u ciebie to wszystko jedno!

Śmieją się. Kobieta coraz bardziej broni się przed objęciami pijanego. Nie ma odwagi zwrócić jemu uwagę, gdyż dobrze zna dzikość nilaszowców.

NILASZOWIEC 4

Co jeszcze przebierasz?! Ty dziwko! (*Brutalnie zrywa górną część ubrania kobiety. prostytutka wrzeszczy, ale pijany powala ją na kanapę*) Co, ja tobie nie odpowiadam?!

Nilaszowiec 3 biegnie do nich. Grający w bilarda przerywają grę.

NILASZOWIEC 3 (*Ściąga pijanego z kobiety*)

Ty wariacie, przestań!

NILASZOWIEC 4 (*Wściekłym głosem*)

Zostaw mnie! (*Chce bić się, ale Nilaszowiec 3 chwytając jego rękę*)

Przestraszona prostytutka wybiega, druga kobieta chce iść za nią, ale Nilaszowiec 1 ciągnie ją z powrotem. Z powodu wrzawy zagląda nieznajomy mężczyzna. Staje przy futrynie drzwi i obserwuje. Nilaszowcy nie zauważają jego.

NYILAS 2

Nem tudsz kedvesebben bánni a lányokkal?!

NYILAS 4

Lányok, lányok...?! (*Durván*) Kurvák!

NYILAS 1 (*Felemeli ismét a dákót*)

Részeg vagy!

NYILAS 4 (*Megfogja az üveget*)

Mitől?! Ettől?! Nem ittam többet, mint te!

NYILAS 1

Kint is már televedelted magad!

NYILAS 4 (*Indulatosan*)

Nem vagyok részeg!

NYILAS 3 (*Leülteti*)

Persze, persze hogy nem vagy. Csak ülj már le, és maradj veszteg!

Rövid csend. Az ajtónál álló férfi menni készül.

NYILAS 3 (*Figyeli Nyilas 1 játékát*)

Egyébként már kész a terv!

NYILAS 1 (*Elüti a golyót*)

Épp ideje!

A férfi megtorpan, visszafordul, s most már megbújva hallgatja a beszélgetést.

NYILAS 3

Az október elsejei képviselőházi ülésre tervezzük Teleki megbuktatását.

NYILAS 2

Helyes. Ezt nagyon jól időzítette Imrédy!

NYILAS 4 (*Nevetve*)

Ha! Teleki! (*Feláll, megpróbálja kihúzni magát. A kezét, mint-ha jelentene, a homlokához emeli*) Cserkészőparancsnok úrnak jelentem, az osztály létszáma...

NILASZOWIEC 2

Nie umiesz milej obchodzić się z dziewczynami?!

NILASZOWIEC 4

Dziewczyny, dziewczyny...?! (*Szorstko*) Kurwy!

NILASZOWIEC 1 (*Znowu podnosi kij do bilarda*)

Jesteś pijany!

NILASZOWIEC 4 (*Chwyta butelkę*)

Od czego?! Od tego?! Nie piłem więcej niż ty!

NILASZOWIEC 1

Już na zewnątrz się spiłeś!

NILASZOWIEC 4 (*Wydziera się*)

Nie jestem pijany!

NILASZOWIEC 3 (*Sadza go*)

Oczywiście, oczywiście, że nie jesteś. Tylko usiądź już i pozostań w spokoju!

Krótką cisza. Mężczyzna stojący przy drzwiach szykuje się do odejścia.

NILASZOWIEC 3 (*Obserwuje grę Nilaszowca 1*)

Zresztą plan jest już gotowy!

NILASZOWIEC 1 (*Zbija kulę*)

Najwyższy czas!

Mężczyzna waha się, powraca i teraz ukryty słucha rozmowy.

NILASZOWIEC 3

Na posiedzeniu parlamentu pierwszego października planujemy obalenie Telekiego.

NILASZOWIEC 2

Słusznie. Imrédy bardzo dobrze zaplanował czas tego.

NILASZOWIEC 4 (*Śmiejąc się*)

No! Teleki! (*Wstaje, Próbuje wyprostować się. Rękę, tak jakby raport składał, podnosi do czoła*) Panu harcmistrzowi zgłaszam, stan liczebny klasy...

NYILAS 3 (*Közbevág*)

Hülye! Nem osztály-, hanem csapatlétszám!

NYILAS 4 (*Meghúzza a vállát. Csalódottan leül*)

Tökmindegy! Osztály- vagy csapatlétszám!

NYILAS 3 (*Visszafordul a biliárdozókhoz*)

Sőt, még egy parlamenten kívüli akciót is szervezünk.

NYILAS 1 (*Csodálkozva*)

Igen? És pedig?

NYILAS 3

Egy országos bányászsztrájkot.

NYILAS 2

Nem is rossz ötlet! A bányászok nagy része úgyis mellettünk van!

NYILAS 1

Nagy része? Szinte mind! Elenyészően csekély közöttük a szociáldemokrata érzelmű munkás. (*Büszkén*) Igazi nyilasok!

NYILAS 3

Mátranovákön kezdenénk. S ha a sztrájk futótűzként terjedne végig az országon, akkor a németek is beavatkoznak. Ebben biztosak lehetünk. Így könnyedén át tudjuk venni a hatalmat.

NYILAS 1

Nagyszerű! (*Felemeli a poharát*) Éljen az új hatalom! Éljen a szélsőjobboldal!

MIND (*Felemelik a poharukat*)

Éljen! (*Isznak*)

NYILAS 4

S ha mégsem sikerül? Akkor mi lesz?

NYILAS 3

Fog sikerülni! Nyugodt lehetsz!

NYILAS 4

Nincs egy harmadik ötleted? (*Csuklik*)

Amolyan tartalékféle.

NYILAS 3

Miért kérdezed?

NILASZOWIEC 3 (*Przerywa*)

Głupi! Nie stan liczebnicy klasy, tylko drużyny!

NILASZOWIEC 4 (*Wzrusza ramionami. Rozczarowany siada*)

Wszystko jedno! Stan liczebnicy klasy czy drużyny!

NILASZOWIEC 3 (*Odwraca się z powrotem do grających w bilarda*)

Co więcej. Organizujemy też akcję poza parlamentem.

NILASZOWIEC 1 (*Ze zdziwieniem*)

Tak? A co?

NILASZOWIEC 3

Krajowy strajk górników.

NILASZOWIEC 2

To niezły pomysł! Większość górników i tak jest po naszej stronie!

NILASZOWIEC 1

Większość? Prawie wszyscy! Liczba robotników o przekonaniach socjaldemokratycznych.

(*Dumnie*) Prawdziwi nilaszowcy!

NILASZOWIEC 3

Zaczęlibyśmy w Mátranovák. I o ile wieść o strajku rozeszłaby się lotem błyskawicy po całym kraju, to i Niemcy też by się włączyli. Tego możemy być pewni. Dzięki temu łatwo będziemy mogli przejąć władzę.

NILASZOWIEC 1

To wspaniale! (*Podnosi kieliszek*) Niech żyje nowa władza!

Niech żyje skrajna prawica!

WSZYSCY (*Podnoszą kieliszki*)

Niech żyje! (*Piją*)

NILASZOWIEC 4

A jak się nie uda? Co wtedy będzie?

NILASZOWIEC 3

Uda się! Możesz być spokojny!

NILASZOWIEC 4

Nie masz trzeciego pomysłu? (*Ma czkawkę*)

Coś w rodzaju rezerwy?

NILASZOWIEC 3

Dlaczego się pytasz?

NYILAS 4

Azért, mert nemcsak Telekitől, de a kormányzótól is meg kell szabadulnunk! (*Köp egyet*) S attól a féreg Keresztes-Fischertől is.

NYILAS 3

Meg fogunk, nyugodt lehetsz.

NYILAS 4 (*Előkapja a bicskáját*)

Majd én elintézem!

NYILAS 3 (*Kiveszi a kezéből*)

Így nem lehet! Már megvan a terv!

NYILAS 4

Miféle terv?

NYILAS 1 (*Csodálkozva*)

De hát még nem hallottad?

NYILAS 4

Mit?

NYILAS 2 (*Nyilas 1-nek*)

Dehogynem hallotta! (*Csendesebben*) Csak most a pezsgővel van tele a feje.

NYILAS 4 (*Indulatosan*)

Mondom, hogy nem tudok semmiről!

NYILAS 1

Néhány országgyűlési képviselő erre is felkészült már!

NYILAS 4

Mire?

NYILAS 3

De nehéz felfogású vagy! Hát a nagy tervre!

NYILAS 4

Mi lesz az?

NYILAS 3

A kormányzót elfogatjuk, Keresztest pedig...

(*Mutatja: a nyakán végighúzza a kezét*)

NYILAS 1 (*Csettint a nyelvével*)

Ugye, milyen merész ötlet?!

NYILAS 4 (*Kikapja Nyilas 1 kezéből a dákót*)

Ezt nekem nem mondtátok!

NILASZOWIEC 4

Dlatego, że musimy uwolnić się nie tylko od Telekiego, ale również i od regenta! (*Pluje*) I również od tej bestii, od Keresztes-Fishera.

NILASZOWIEC 3

Uwolnimy się, możesz być spokojny.

NILASZOWIEC 4 (*Wyjmuje scyzoryk*)

Ja to załatwię!

NILASZOWIEC 3 (*Zabiera mu z ręki*)

Tak nie można. Jest już plan!

NILASZOWIEC 4

Jaki plan?

NILASZOWIEC 1 (*Dziwiąc się*)

Jeszcze nie słyszałeś?

NILASZOWIEC 4

Czego?

NILASZOWIEC 2 (*Do Nilaszowca 1*)

Na pewno słyszał! (*Ciszej*) Tylko teraz głowę ma pełną szampana.

NILASZOWIEC 4 (*Porywcz*)

Mówię, że o niczym nic nie wiem!

NILASZOWIEC 1

Kilku posłów do parlamentu już się do tego przygotowało!

NILASZOWIEC 4

Do czego?

NILASZOWIEC 3

Ale ciężko pojmujesz! Do wielkiego planu!

NILASZOWIEC 4

Co to będzie?

NILASZOWIEC 3

Regenta schwytamy, a Keresztesa...

(*Pokazuje: przeciąga ręką po szyi*)

NILASZOWIEC 1 (*Mlaska językiem*)

No, jaki odważny pomysł?!

NILASZOWIEC 4 (*Zabiera z ręki Nilaszowca kij do bilarda*)

Tego mi nie mówiliście!

NYILAS 2 (*Méltatlankodva*)

Ugyan! Itt ülsz esténként, napról napra velünk. Hát figyelj egy picit jobban ránk!

NYILAS 4

Semmiről sem tudtam!

NYILAS 3

Az a te bajod!

NYILAS 4 (*Nyilas 3-ra támad*)

Titkolódtok! Mindent elhallgattok előttem!

NYILAS 3

Hagyd már abba!

NYILAS 4 (*Hadonászik a dákóval*)

Ellenem is összeesküdtetek!

*Az örömlány kiszalad, az ajtónál megbújó férfi is eltűnik.
A többiek megpróbálják lefogni és kivonszolni a részeg nyilast.*

NYILAS 4 (*Vadul rúgkapál*)

Engedjete el!

NYILAS 2

Ez megőrült!

NYILAS 1

Teljesen!

NYILAS 4 (*Üvölt*)

Férgek vagytok! Ti is rohadt férgek vagytok! Mindannyian!

A szín elsötétül. Majd ismét kivilágosodik. A dolgozószobában vagyunk. A jelenben. Teleki indulatosan belép. Nyilas kézizászlót fog a kezében. Witz követi.

TELEKI (*Kissé feltartja a zászlót*)

A nyilasok vannak emögött is! (*Mérgesen a térdén kettétöri és hátradobja*) Mindig becsempészik a palota területére. Ha tehetnék, megölnének!

NILASZOWIEC 2 (*Oburzony*)

Nic podobnego! Wieczorami, z dnia na dzień, presiadujesz tu razem z nami. Trochę więcej uwagi poświęćaj nam!

NILASZOWIEC 4

O niczym nic nie wiedziałem!

NILASZOWIEC 3

To twoje zmartwienie!

NILASZOWIEC 4 (*Atakuje Nilaszowca 3*)

Macie tajemnice! Wszystko ukrywacie przede mną!

NILASZOWIEC 3

Prześtań!

NILASZOWIEC 4 (*Wymachuje kijem do bilarda*)

Przeciwko mnie też knujecie spisek!

Prostytutka wybiega, mężczyzna chowający się za drzwiami również znika. Pozostali próbują ująć i wyprowadzić pijanego nilaszowca.

NILASZOWIEC 4 (*Dziko wierzga*)

Puście!

NILASZOWIEC 2

On zwariował!

NILASZOWIEC 1

Zupełnie!

NILASZOWIEC 4 (*Wrzeszczy*)

Jesteście bestie! Jesteście podłe bestie! Wy wszyscy!

Scena ciemnieje. Po chwili znowu jaśnieje. Jesteśmy w pokoju do pracy. W teraźniejszości. Teleki gwałtownie wchodzi. W rękę trzyma chorągiewkę nilaszowców. Witz idzie za nim.

TELEKI (*Trochę podtrzymuje chorągiewkę*)

I za tym też są nilaszowcy! (*Ze złości łamie na kolanie i odrzuca do tyłu*) Zawsze przemycą na teren pałacu. Gdyby mogli, zabiliby mnie!

WITZ (*Aggódva*)

Nem lenne szabad kíséret nélkül kijárnod!

TELEKI

Ez egy parányit sem aggaszt. (*Félhangosan, szinte magának*)

Még jót is tennének velem.

WITZ (*Megdöbben*)

Miről beszélsz?!

TELEKI (*Nem válaszol*)

WITZ

Mit mondtál...? Jól értettem?!

TELEKI (*Hallgat*)

WITZ

Teleki Teleki ellen?!

TELEKI (*Indulatosan*)

Mégis, mit tehetnék?! Mondd!

WITZ

Ásd el ezt a csatabárdot!

TELEKI

Ugyan miért?

WITZ

El kell ásnod!

TELEKI (*A fejét rázza*)

Nem. Talán így minden egyszerűbb lesz!

WITZ

Az ördögöt lesz egyszerűbb! Vedd fel a másikat, amelyik kihullott kezedből! Értsd meg: újra fel kell emelned!

TELEKI

De hát minek? Mit érek vele?

WITZ

A külső ellenféllel szemben így tovább küzdhetsz!

TELEKI

Magányos farkasként?! (*A mellét veri*) Azt kívánod, így küzdjek?!

WITZ (*Halkabban*)

Ha kell, igen!

Függöny

WITZ (*Z niepokojem*)

Nie powinienes wychodzić bez eskorty!

TELEKI

To ani trochę mnie nie martwi. (*Półgłosem, jakby sam do siebie*) Jeszcze dobrze by mi zrobili.

WITZ (*Zaskoczony*)

O czym mówisz?!

TELEKI (*Nie odpowiada*)

WITZ

Co powiedziałeś...? Dobrze zrozumiałem?!

TELEKI (*Nie odzywa się*)

WITZ

Teleki przeciwko Telekiemu?!

TELEKI (*Gwałtownie*)

A jednak, co powinienem zrobić?! Powiedz!

WITZ

Zakop ten topór wojenny!

TELEKI

Dlaczego?

WITZ

Musisz zakopać!

TELEKI (*Zaprzecza głową*)

Nie. Może tak wszystko będzie prostsze!

WITZ

Do diabła będzie prostsze! Podnieś po raz drugi to co wypadło ci z rąk! Zrozum: musisz od nowa podnieść!

TELEKI

Ale po co? Co zyskam na tym?

WITZ

Dzięki temu możesz nadal walczyć z twoimi przeciwnikami!

TELEKI

Jako samotny wilk?! (*Uderza w swoją pierś*) Tego chcesz, żebym walczył?!

WITZ (*Ciszej*)

Jak trzeba, to tak!

Kurtyna

II. FELVONÁS

Jövő-vízió. A függöny felgördülte előtt, teljes sötétségben megszólal Kodály Szólószonátájának II. tétele. Néhány sor tragikus ütem után láthatóvá válik a színpadi tér: kavicsos emelkedő, fák, bozótos cserjék. Az egyik szilfa mellett egy magányos sírhalom fekszik. Kopár, egyszerű. A mezítelen földtestből csak egy kereszt meredezik ki árván. Szürkület van, furcsa homály és csend. Egy férfi fut be a színre: az egyik fától a másikhoz bújik. Közben riadtan figyel, kémleli a terepet. Látszik rajta, hogy fél. Semmi zajt nem észlel, így lassan a sírhoz merészkedik. Megáll, tiszteleg. Egy másik férfi is megjelenik. Ő is óvatos. De amikor észreveszi a sír mellett álló alakot, megnyugszik, s bátran hozzálép. Szintén tiszteleg. A másik fejbőlintással veszi tudomásul a jövetelét. Ekkor a később érkező a kabátja alól egy virágcsokrot húz elő. Gyorsan teszi, zavartan, mintha attól félne, hogy mozdulatait figyel valaki. A sírra helyezi, s csendben állnak tovább. A sötét színpalak mögül kilép Teleki. (A zenei részlet elhal) A két férfi felé megy, körbejárja őket. Azok észre sem veszik: mozdulatlanul állnak tovább a sírt szemlélve. Witz is megjelenik a háttérben.

TELEKI (A keresztet nézi. Döbbenet)

Gróf Teleki? Ez az én sírom, Béla!

WITZ (Nem szól)

TELEKI

De hát hogy lehet...?! Mi ez az egész?!

Még közelebb lép a két alakhoz. Az arcukat figyel, a szokatlan divatú ruhájukat. Hiába: nem reagálnak a jelenlétére. Teleki a sírt nézi, majd újra őket.

AKT II

***Wizja przyszłości.** Przed podniesieniem kurtyny, w pełnej ciemności słychać II część Sonaty Solo Kodály'a. Po kilku taktach tragicznego rytmu scena zaczyna być widoczna: kamieniste wzniesienie, drzewa, krzaki pełne zarośli. Obok jednej brzoź stoi samotna mogiła. Niczym nieporośnięta, skromna. Z gołej ziemi wystaje tylko jeden samotny krzyż. Jest zmierzch, dziwny mrok i cisza. Na scenę wbiega mężczyzna: chowa się to za jednym, to za drugim drzewem. Jednocześnie przestraszony obserwuje, bada teren. Widać po nim, że się boi. Nie słyszy żadnych głosów, tak więc powoli odważa się zbliżyć do grobu. Staje, oddaje cześć. Pojawia się też i inny mężczyzna. On też jest ostrożny. Ale kiedy zauważa postać stojącą przy grobie, uspokaja się i odważnie podchodzi. Również oddaje cześć. Pierwszy mężczyzna kiwnięciem głowy potwierdza, że przyjął do wiadomości jego obecność. Wówczas drugi mężczyzna wyjmuje spod płaszcza bukiet kwiatów. Porusza się szybko, że zmieszaniem, jakby w obawie, że być śledzony. Na grobie kładzie kwiaty, stoją dalej w milczeniu. Z ciemnych ścian sceny wychodzi Teleki. (Muzyka cichnie) Idzie w kierunku dwóch mężczyzn, obchodzi ich dookoła. Nie widzą go: nadal stoją nieruchomi obserwując grób. W tylnym planie pojawia się również Witz.*

TELEKI (*Patrzy na krzyż. Zaskoczony*)

Hrabia Teleki? To mój grób, Béla!

WITZ (*Nic nie mówi*)

TELEKI

Jak to jest możliwe...?! Co to wszystko jest?!

Jeszcze bliżej podchodzi do dwóch postaci. Obserwuje ich twarze, ich ubrania uszyte według dziwnej mody. Bez wyniku: nie reagują na jego obecność. Teleki patrzy na grób, potem znowu na nich.

TELEKI (*Csendesebben az egyiknek*)

Itt valami félreértés történt... Gróf Teleki Pál vagyok.

(*A másiknak*) Itt vagyok. Élek!

Nem reagálnak.

TELEKI (*Hangosabban, türelmetlenül*)

Nézzenek rám: élek! Értik...! Élek!

WITZ (*Leinti*)

Hagyd őket! Úgysem hallják!

TELEKI (*Riadtan megfordul, majd ismét vissza, majd megint Witz felé*)

Mégis, mi történik itt?

WITZ

Ez egy másik idősík.

TELEKI (*Megdöbbenve*)

Másik?!

WITZ

A jövő képei.

A két férfi ismét tiszteleg a sír előtt: három ujjukat a jobb halántékukhoz emelik, vigyázásban állnak.

TELEKI (*Megrökönyödve nézi őket. Witznek*)

Cserkészek?

WITZ

Igen, azok.

TELEKI

Egyenruha nélkül?

WITZ (*Bólogat*)

A két férfi levonul a színről. Teleki a tekintetével kíséri őket, majd ismét Witz felé fordul.

TELEKI (*Ciszej do jednego z nich*)

To jest jakieś nieporozumienie... Jestem hrabia Pál Teleki.
(*Do drugiego*) Tutaj jestem. Żyję!

Nie reagują.

TELEKI (*Głośniejsze, niecierpliwie*)

Spójrzcie na mnie: żyję! Rozumiecie...! Żyję!

WITZ (*Macha ręką*)

Zostaw ich! I tak nie słyszą!

TELEKI (*Przestraszony odwraca się, po chwili jeszcze raz się odwraca i kolejny raz w kierunku Witza*)

Co tu się dzieje?

WITZ

To jest inna kategoria czasu.

TELEKI (*Zaskoczony*)

Inna?!

WITZ

Obrazy z przyszłości.

Dwóch mężczyzn przed grobem ponownie salutuje: trzy palce podnoszą do czoła, stoją na baczność.

TELEKI (*Z zaskoczeniem patrzy na nich. Zwraca się do Witza*)

Harcerze?

WITZ

Tak, to oni.

TELEKI

Bez mundurów?

WITZ (*Potakuje głową*)

Dwóch mężczyzn schodzi ze sceny. Teleki odprowadza ich wzrokiem, potem ponownie zwraca się do Witza.

TELEKI

De hát milyen kor lesz az, mondd, amelyben a cserkésről lehullik az egyenruha, s lopva róhatja le kegyeletét az elhunyt sírja előtt?

WITZ

Ez csak egy rémálom. Ne foglalkozz vele!

TELEKI (*Felháborodott hangon*)

Ne foglalkozzam?! Megmutatod, s azt mondod, hogy ne foglalkozzam vele!

WITZ

Csak annyit gondolj rá, amennyi erőre szükséged van.

TELEKI (*A sírra mutat*)

Ebből erőt meríteni?! Képtelenséget beszélsz...! A jövőt nem tudom megváltoztatni!

A szín elsötétül, majd egészen kivilágosodik. Ismét a dolgozószobában, a jelenben vagyunk. Witz ül, a teából iszik, Teleki a közelében áll. Hallgatnak. Majd a realista megvilágítás kissé szürkévé válik, s a zenei részlet megszólal: ismét idősíkváltás történik. Megelevenednek Teleki emlékképei. Néhány segéd jelenik meg (köztük dr. Molnár is), s a színpadra bőröndöket, kiegészítőket helyeznek. Kinyitják. Majd a színpalak mögül (kézben, ölben, kosárban) töménytelen mennyiségű lezárt borítékokat hoznak, s a jól zárható táskákba pakolják. Kovrig felettük áll. Jegyzetel.

WITZ (*Leteszi a csészéjét*)

Kik ezek? (*Felismeri őket. Csodálkozva feláll*) Kovrig tanár úr? S a miniszterelnökségi előadód, dr. Molnár Sándor?

TELEKI (*Mosolyogva bólint*)

És még néhány kipróbált jó barát. A Nemzetpolitikai Szolgálat tagjai.

TELEKI

Powiedz, co to będą za czasy, kiedy harcerz jest bez munduru i przy grobie składa wyrazy szacunku tak jakby kradł?

WITZ

To tylko zły sen. Nie zajmuj się nim!

TELEKI (*Oburzony*)

Mam się nim nie zajmować? Najpierw pokazujesz, a potem mówisz, żebym się tym nie zajmował!

WITZ

Myśl o tym tylko tyle, na ile potrzebujesz sił.

TELEKI (*Pokazuje na grób*)

Stąd brać siłę?! Mówisz niesamowite rzeczy...! Przyszłości nie potrafisz zmienić!

Scena ciemnieje, następnie robi się zupełnie jasna. Ponownie jesteśmy w pokoju do pracy, w czasach obecnych: Witz siedzi, popija herbatę, Teleki stoi blisko. Milczą. Następnie realistyczne oświetlenie przechodzi w delikatną szarość, brzmi fragment muzyczny: ponownie zachodzi zmiana kategorii czasu. Odżywają wspomnienia Telekiego. Pojawia się kilku asystentów (wśród nich również dr Molnár) i na scenie stawiają walizki, torby. Otwierają je. Zza kulis (w rękach, na ramionach, w koszyku) przynoszą olbrzymią ilość zaklejonych kopert, które pakują w dobrze zamykające się torby. Kovrig stoi nad nimi. Notuje.

WITZ (*Odstawia filiżankę*)

Kim są oni? (*Poznaje ich. Ze zdziwieniem wstaje.*) Pan profesor Kovrig? I twój referent z ministerstwa, dr Sándor Molnár?

TELEKI (*Przytakuje z uśmiechem*)

I jeszcze kilku dobrych, wypróbowanych przyjaciół. Członkowie Służby Narodowo-Politycznej.

WITZ

Ó, tehát ők azok! Igen, tudok áldásos tevékenységükről: a népművelő könyvsorozatról, a vándorkönyvtárról...

(Közelebb lép hozzájuk)

A több ezer kötet szinte végigjárja az egész országot: a községeket, a bányavidékeket, ipartelepeket...

TELEKI

Ez az intézet látható része. *(A csomagolók felé megy)* De van egy rejtett tevékenységünk is. Egy földalatti sejt, amelyről csak néhányan tudnak, a legbeavatottabbak csupán.

(A kosárból kivesz egy borítékot. Felbontja) Ezek az emberek, akiket itt látsz, a közvetlen munkatársaim. Erről csak két politikusom tud *(Witznek adja a széthajtogatott papírt)*, s most már te is e hétpecsétes titok ismerője lettél.

WITZ *(Döbbenten nézi a lapot)*

Röpirat?

TELEKI

Igen. Tiltakozás a nácizmus, a nyilaskeresztes mákony, a Volksbund-őrület ellen.

WITZ *(Meglepődöttségében visszaül a helyére, s a röpiratot csendben olvassa)*

TELEKI

A koreszmék gyilkos mikrobáitól akarom a tömeget megvédeni. A magyarságnak azt a rétegét, amely a legkiszolgáltatottabb, szellemileg a legelesettebb. Több millió emberről van itt szó, Béla, akik sajnos képtelenek az önálló gondolkozásra, s így a legjobban ők vannak kitéve a fertőzésnek.

WITZ *(A röpiratra mutatva)*

Mit akar a hazai németség? Mit tervez a Volksbund? Mire készülnek a hazai nyilasok... *(A röpiratba néz és olvas)* a nácibérenc Szálasi–Hubay csoport? *(Feláll)* Ezek nagyon veszélyes kérdések!

WITZ

O, to oni! Tak, słyszałem o ich dobroczynnej działalności: o serii książek kulturalno-edukacyjnych, o bibliotece objazdowej...

(Podchodzi bliżej do nich) Te kilka tysięcy tomów wędruje niemal przez cały kraj: poprzez gminy, zagłębia górnicze, tereny przemysłowe...

TELEKI

To jest ta część instytutu, którą widać. *(Idzie w kierunku pakujących)* Ale prowadzą również działalność tajną. Podziemna komórka, o której tylko nieliczni wiedzą, tylko najbardziej wtajemniczeni.

(Z koszyka wyjmując jedną kopertę. Otwiera) Ci ludzie, których tu widzisz, to moi bezpośredni współpracownicy. O tym wie tylko moich dwóch polityków *(Podaje Witzowi złożony papier)* a teraz ty też poznałeś tę wielką tajemnicę.

WITZ *(Zdumiony patrzy na kartkę)*

Ulotka?

TELEKI

Tak. Protest przeciwko nacjonalizmowi, przeciwko narkotykowi krzyża, przeciwko obłędowi Volksbundu.

WITZ *(Zaskoczony siada z powrotem i cicho czyta ulotkę)*

TELEKI

Chcę ochronić tłumy przed śmiertelnymi mikrobami idei tego czasu. Tę część Węgrów, którzy są najbardziej zdani na łaskę, którzy umyślowo są najbiedniejsi. Chodzi o wiele milionów ludzi, Béla, którzy niestety nie są zdolni do samodzielnego myślenia, bo to oni są najbardziej podatni na zarażenie.

WITZ *(Pokazując na ulotkę)*

Czego chce mniejszość niemiecka? Co planuje Volksbund? Do czego przygotowują się krajowi nilaszowcy... *(Zagłąda do ulotki i czyta)* grupa najemników Szálasi–Hubay? *(Wstaje)* To są bardzo niebezpieczne pytania!

TELEKI

Veszélyesebb az, ami vár ránk, ha nem tiltakozunk, ha lelkileg, szellemileg nem formáljuk a társadalmat.

KOVRIG (*Felnéz jegyzetpapírjából, s Telekihez lép*)

Óbudán, Újpesten és Rákospalotán már széjjelhordtuk az anyagot. (*A táskák felé mutat*) Ezek Angyalföldre és Zuglóba kerülnek. Még Kőbánya, Kispest, Ferencváros és Buda egyes részei vannak hátra.

TELEKI

Mikorra végeztek?

KOVRIG

Hajnalra készen leszünk.

MOLNÁR (*Összehúzza az egyik táska zipzáriját*)

Viszont van némi aggodalmunk.

TELEKI

És pedig?

MOLNÁR

Roosz barátommal egyre gyakrabban tapasztaljuk, hogy a postaládák közelében figyelnek bennünket. (*Az egyik segéd bólogat mellette*) Talán csak várakozó, ácsorgó emberek, de akár egy-két nyilasmegbízott is lehet.

KOVRIG (*Molnárnak*)

A múltkor az egyik jegyzetelt is valamit. Ugye, ezt mondtad?

MOLNÁR (*Bólint*)

TELEKI

A rendszámtáblát lecserélték?

MOLNÁR

Természetesen. Mindig a külvárosban, kihalt, lakatlan területen szereljük fel a másikat.

KOVRIG

A nagy Kapitán és a kis Skoda titkát így biztos, hogy nem fejtik meg. A késő éjjeli órákban azonban minden megtörténhet.

TELEKI

Bardziej niebezpieczne jest to, co na nas czeka, o ile nie protestujemy, o ile nie wykształcimy duchowo i umysłowo społeczeństwa.

KOVRIG (*Spogląda znad kartki z notatkami i podchodzi do Telekiego*) W Óbudzie, w Nowym Peszcie i w Rákospalocie materiał już roznieśliśmy. (*Pokazuje w kierunku toreb*) To trafi na Angyalföld i do Zugló. Jeszcze pozostały Kőbánya, Kíspeszt, Ferencváros i niektóre rejony Budy.

TELEKI

Kiedy skończycie?

KOVRIG

O świcie będziemy gotowi.

MOLNÁR (*Zasuwa zamek jednej z toreb*)

Czujemy pewien niepokój.

TELEKI

Co takiego?

MOLNÁR

Z moim przyjacielem Roószem coraz częściej widzimy, że obserwują nas w pobliżu skrzynek pocztowych. (*Stojący obok pomocnik przytakuje głową*) Możliwe, że ci ludzie czekają na kogoś lub tylko sterczą, ale może być wśród nich również jeden lub dwóch powierników nilaszowów.

KOVRIG (*Do Molnára*)

Ostatnio jeden coś notował. Prawda, mówiłeś?

MOLNÁR (*Przytakuje*)

TELEKI

Zmieniacie numer rejestracyjny?

MOLNÁR

Oczywiście. Inny montujemy zawsze na przedmieściu, w pustym i niezamieszkanym miejscu.

KOVRIG

Dzięki temu na pewno nie odgadną tajemnicy dużego Kapitana i małej Skody. Natomiast w późnych godzinach nocnych wszystko może się zdarzyć.

MOLNÁR

Bármikor közrefoghatnak, akár le is üthetnek bennünket. Vagy elrabolhatják az autót, az egész röpiratanyagot...

KOVRIG

Váratlan támadásra valóban nem vagyunk felkészülve!

TELEKI

S milyen megoldásra gondoltatok?

MOLNÁR

Miniszterelnök úr! Engedélyezd számunkra a fegyverviselést!

KOVRIG (*Molnárékra mutat*)

Nagyobb biztonságban éreznék magukat!

MOLNÁR

S nem lennének kiszolgáltatva!

TELEKI (*Elgondolkodva*)

Valóban, mindenre számítanunk kell! A meglepetésszerű fordulatokra is... (*Határozottan Molnáréknak*) Rendben van. Szerezzétek be a fegyvereket! A levélkihordóknak engedélyezem a viselést! (*Kovrig felé fordul*) Tudod-e, hogy Bajcsy-Zsilinszky könyve óriási port kavart a németek között?

KOVRIG

A „Helyünk és sorsunk Európában”?

TELEKI

Igen. A német követ felkereste Bárdossy külügyminisztert, s követelte a könyv elkobzását.

KOVRIG

Pedig mindenre figyeltünk: a németekre vonatkozó kifejezéseket finomítottuk. Még át is fogalmaztattuk Zsilinszkyvel a veszedelmesebb részeket.

TELEKI

Úgy látszik, a könyv még így is nagyszerű tükröt tartott a nyugati hatalmak elé.

KOVRIG (*Bólint*)

MOLNÁR

W każdej chwili mogą nas otoczyć, nawet mogą nas pobić.
Lub ukradną auto, ze wszystkimi ulotkami...

KOVRIG

Faktycznie, na niespodziewany napad nie jesteśmy przygotowani!

TELEKI

I jaką macie propozycję rozwiązania?

MOLNÁR

Panie premierze! Pozwól nam na noszenie broni!

KOVRIG (*Pokazuje w stronę Molnára*)

Czuliby się bezpieczniej!

MOLNÁR

I nie bylibyśmy zdani na łaskę!

TELEKI (*Zamyślony*)

Rzeczywiście, musimy być przygotowani na wszystko! Na niespodziewane sytuacje również... (*Stanowczo w stronę Molnára*) W porządku. Zdobądźcie broń! Roznosicielom listów zezwalam na posiadanie broni! (*Zwraca się do Kovriga*)

Wiesz, że książka Bajcsy-Zsilinszky'ego zrobiła duże zamieszanie wśród Niemców?

KOVRIG

„Nasze miejsce i nasz los w Europie”?

TELEKI

Tak. Ambasador niemiecki odwiedził ministra spraw zagranicznych, Bardossy'ego i zażądał konfiskaty książki.

KOVRIG Przecież uważaliśmy na każdy szczegół: tekst dotyczący Niemców starannie złagodiliśmy. Razem z Zsilinszkym przeredagowaliśmy najbardziej niebezpieczne fragmenty.

TELEKI

Jak widać polityka mocarstw zachodnich znalazła w tej książce doskonałe odbicie.

KOVRIG (*Przytakuje*)

TELEKI

Keményen szembesítette őket bűnös rövidlátásukkal, amivel felborították Európa egyensúlyát. De fájó tükör a németeknek is. Vádirat ellenük.

KOVRIG (*Széttárja a karját*)

Mit tegyünk hát?

TELEKI

Mennyi példányszámban jelentettük meg a könyvet?

KOVRIG

Háromezerben.

TELEKI (*Elgondolkodva*)

Háromezerben...

KOVRIG

De kétharmad része már elfogyott. Nagy az érdeklődés a könyv iránt.

TELEKI

Nagyszerű. A kiadvány jelentős része tehát eljutott az olvasókhoz. Viszont vigyáznunk kell, hogy a titkos műhelyre fény ne derüljön. Hivatalosan tehát elkobozzuk a könyveket, ahogy kérték. A maradék példányokat azonban feltétlenül adjátok át a kiadónak! Hadd őrizze meg azokat jobb időkre.

KOVRIG

Úgy lesz! A Gergely Kiadóval azonnal felveszem a kapcsolatot. (*El*)

Teleki és Kovrig beszélgetése közben Molnárék a levelesbőröndökkel, -táskákkal teljesen levonulnak a színről. Fényváltás. Jelen.

TELEKI (*Witzhez megy*)

„Helyünk és sorsunk Európában”... Ezer esztendő hangját és követelését rejtí magában ez a mű!

WITZ

Olvastam. Majdnem olyan nagyhatású, mint Ungheváry Sándor könyve.

TELEKI

Twardo porównała ich z przestępczą krótkozwrotnością, którą podważyli równowagę Europy. Dla Niemców to także bolesna konfrontacja. To oskarżenie ich.

KOVRIG (*Rozkłada ręce*)

W takim razie co mamy robić?

TELEKI

W ilu egzemplarzach wydaliśmy tę książkę?

KOVRIG

W trzech tysiącach.

TELEKI (*Zamyślony*)

W trzech tysiącach...

KOVRIG

Ale dwie trzecie już się rozeszły. Ta książka wzbudza duże zainteresowanie.

TELEKI

Znakomicie. Czyli większa część wydania trafiła do czytelników. Musimy teraz uważać, żeby tajny warsztat nie został odkryty. Czyli oficjalnie skonfiskujemy książki, tak jak prosili. Resztę egzemplarzy koniecznie przekazcie wydawcy! Niech przechowują je do lepszych czasów.

KOVRIG

Załatwione! Natychmiast nawiążę kontakt z Wydawnictwem Gergely. (*Wychodzi*)

W czasie rozmowy Telekiego z Kovrigem Molnar i pozostali asystenci z torbami, z walizkami opuszczają scenę. Zmiana świateł. Terazniejszość.

TELEKI (*Podchodzi do Witza*)

„Nasze miejsce i nasz los w Europie”... To dzieło kryje w sobie głosy i żądania tysiąclecia!

WITZ

Czytałem. Wywarła na mnie prawie takie wrażenie jak książka Sandora Unghváry.

TELEKI

A „Mit láttam az Andrássy-úti nyilasházban?”

WITZ (*Bólint*)

TELEKI

Fontos könyv a náciellenes propagandában. Százezer példány fogyott el belőle!

WITZ

Ezt is ti adtátok ki?

TELEKI

Sőt, a „Németország háborús esélyei”-t is!

WITZ (*Csodálkozva*)

A „Szürke könyv”-et?!

TELEKI (*Bólint*)

WITZ

Ez az a broszúra, amely német szakirodalmat használ fel.

TELEKI

Korabeli szerzők megnyilatkozásait teszi közzé, s így bizonyítja a szerző a Drang nach Osten veszedelmeit.

WITZ

Éles fegyver a magyarországi németimádat ellen.

TELEKI

A nyilasok támadtak is emiatt a parlamentben! A német követségtől csupán annyit kértem, hogy legyenek segítségemre annak megállapításában, van-e olyan citátuma a könyvnek, amelyet nem Németországban megjelent könyvből vett át a szerző. Erre a kérdésemre a mai napig nem kaptam választ.

WITZ

Nem is fogsz kapni!

TELEKI

Mégis elkoboztatták ezt is. (*Leemeli a kiadványt a könyvespolcáról*) Benno Graf, az Ostraum elismert szakértője egy müncheni előadásában, még 1933-ban a következőket jelentette ki:

TELEKI

„Co zobaczyłem w Domu Nilaszowców przy ulicy Andrassy”?

WITZ (*Przytakuje*)

TELEKI

To ważna książka w propagandzie przeciwko nazistom.
Rozeszła się w stu tysiącach egzemplarzy.

WITZ

To też wy wydaliście?

TELEKI

Co więcej, wydaliśmy również „Wojenne szanse Niemiec”!

WITZ (*Zdziwiony*)

„Szara książkę”?!

TELEKI (*Przytakuje*)

WITZ

To ta broszura, która wykorzystuje literaturę niemiecką.

TELEKI

Powołuje się na wypowiedzi współczesnych twórców i w ten sposób jej autor udowadnia niebezpieczeństwa Drang nach Osten.

WITZ

To ostra broń przeciwko węgierskiemu uwielbieniu Niemiec.

TELEKI

Z tego powodu nlaszowcy atakowali w parlamencie! Ambasadę niemiecką prosiłem jedynie o to, żeby pomogła mi ustalić, czy jest w książce taki cytat, który niepochodziłby z literatury wydanej w Niemczech. Na to pytanie do dziś nie otrzymałem odpowiedzi.

WITZ

I nie dostaniesz!

TELEKI

A mimo tego i tak ją zarekwirowali. (*Z półki z książkami zdejmuję publikację*) Znany ekspert Ostraum, Benno Graf jeszcze w 1933 roku na wykładzie w Monachium powiedział:

(*Olvás*) „Magyarország van ránk utalva, s nem mi Magyarországra. A magyar politikát végeredményben mi, németek, a Hitler-uralom németjei döntjük el. A nyolcmillió gyűlölködő, kis, nyomorult, balkáni Magyarországnak nincs joga ahhoz, hogy állampolgári hűséget követeljen a németektől. A magyarsággal szemben egy új jelszó született meg, amely így hangzik: »A német határ a Balaton mellett fekszik!«”

S itt van Lange Frigyesnek a tolnai-baranyai németiséget áttekintő térképe. (*Witz elé teszi a könyvet*) Ügyes technikával azt a hitet igyekszik kelteni, hogy ezeken a területeken magyar nem is él.

WITZ (*Gúnyosan*)

Persze, csak német.

TELEKI (*Elkeseredve*)

Néha úgy érzem, sziszifuszi munkát végzek!

WITZ

Jobban kell bíznod a titkos műhely erejében! Ezek az erőfeszítéseid nem lesznek sikertelenek!

TELEKI

A részeredmény itt kevés...! Eleven valóságként lüktet bennem a kétely.

WITZ

Miféle kétely?

TELEKI

Hogy az életveszélyes csapdákat ki tudjuk-e kerülni?!

WITZ

Már kikerülted! A szélsőjobbaldalt visszaszorítottad, az államcsínyre készülöket leleplezted...

TELEKI (*Közbevág*)

Ez csupán azért sikerült, mert a kaszinókból időnként kiszivárognak a hírek...

WITZ

Mindegy miért sikerült. De sikerült. S megfékeztétek a bányásztrájkot is. Ez a kudarc véglegesen visszavetette Imrédyéket. Most jóformán vegetálnak.

(Czyta) „Węgry nie mogą obejść się bez nas, a nie my bez Węgier. O polityce węgierskiej w końcu decydujemy my Niemcy, Niemcy pod władzą Hitlera. Żyjące w nienawiści ośmiomilionowe, małe, marne, bałkańskie Węgry nie mają prawa wymagać od Niemców wierności obywatelskiej. Wobec węgierszczyzny powstało nowe hasło, które tak brzmi: »Granica niemiecka leży nad Balatonem!«”

A tutaj jest mapa Frigyesa Lange, która przedstawia narodowość niemiecką w województwach Tolna i Baranya.

(Książkę kładzie przed Witz-em) Zręczną techniką wskrzesza wiarę, że na tych ziemiach nie mieszkają Węgrzy.

WITZ (*Ironicznie*)

Oczywiście, tylko Niemcy.

TELEKI (*Rozgoryczony*)

Czasami wydaje mi się, że wykonuję syzyfową pracę!

WITZ

Musisz mocniej wierzyć w siły tajnego warsztatu! Te starania nie będą bezowocne!

TELEKI

Pół sukcesu to tutaj za mało...! Wątpliwości tak pulsują we mnie jak żywa rzeczywistość.

WITZ

Jakie wątpliwości?

TELEKI

Czy potrafimy ominąć pułapki zagrażające życiu?!

WITZ

Już ominałeś! Wyparłeś skrajną prawicę, zdemaskowałeś przygotowujących obalenie władzy...

TELEKI (*Przerywa*)

To udało się tylko dlatego, że czasami przeciekają wiadomości z kasyn...

WITZ

To obojętne dzięki czemu się udało. Ale udało się. I jeszcze zahamowaliście strajk górników. Ta porażka definitywnie zatrzymała zwolenników Imrédy. Teraz to właściwie wegetują.

TELEKI

Csak egy ideig, Béla! Hidd el, rövid ideig csupán! S így is van erejük, mert úgy érzem, Imrédy vasakarata továbbél, szinte óriássá növekszik Werthben.

WITZ

A vezérkari főnökben?

TELEKI *(Bólint)*

Állandóan keresztezi a döntéseimet! S a kormányzó is gyakran őket támogatja. Mint ahogy a legtöbb kormánypárti is.

(Megáll, s rövid, feszült csend után folytatja)

Mondd, mit várhatok ezektől *(felveszi a röplapot, a könyvet, s rögtön vissza is dobja)*, a röplapoktól, a kiadványoktól, a beszédek erejétől, ha a legnagyobb politikusainkra is a beszűkült látókör jellemző?! Képtelenek a világpolitikára ható erők útját követni!

WITZ

Lehet, hogy Anglia időnként ezért is bizalmatlan velünk!

TELEKI *(Szívarra gyújt)*

Ezért. Ők sem látják át a helyzetünket, a súlyos bel- és külpolitikai feszültséget. Nem értik a döntések okát. Az összefüggéseket.

A jelenből ismét a múltba lépnek (zenei átvezetés és fényváltás).

TELEKI

Másfél hónappal ezelőtt felkeresett O'Malley, a brit követ.

Közben O'Malley – Teleki elbeszélésének megfelelően – belép, s megjelenítődnek a találkozás eseményei.

TELEKI

Tylko do czasu, Béla! Wierz mi, do krótkiego czasu! I tak mają siłę, czuję, że żelazna wola Imredy żyje nadal i rośnie na olbrzyma w Werthcie.

WITZ

W osobie szefa węgierskiego Sztabu Generalnego?

TELEKI (*Przytakuje*)

Stale podważa moje decyzje! I regent też ich często popiera. Tak jak i większość członków partii rządzącej.

(*Zatrzymuje się, po krótkiej, napiętej ciszy kontynuuje*)

Powiedz, czego mogę od nich oczekiwać (*podnosi ulotkę, książkę i zaraz odrzuca z powrotem*), od ulotek, publikacji, od siły przemówień, jeżeli naszych największych polityków często charakteryzuje ograniczone pole widzenia?! Nie podążają śladami sił zmieniających politykę świata!

WITZ

Możliwe, że właśnie dlatego Anglia jest tak nieufna wobec nas!

TELEKI (*Zapala cygaro*)

Dlatego. Oni też nie orientują się w naszej sytuacji, nie dostrzegają wewnętrznego i zewnętrznego napięcia. Nie rozumieją przyczyn decyzji. Nie znają relacji.

Z czasów obecnych przechodzą w przeszłość (w towarzystwie muzyki i zmiany światła)

TELEKI

Półtora miesiąca temu odszukał mnie ambasador brytyjski, O'Malley.

W międzyczasie O'Malley – zgodnie z mową Telekiego – wchodzi i pojawiają się sceny ze spotkania.

TELEKI

Türelmetlenül toporgott. Megpróbált angolos nyugalmat erőltetni az arcára, de mozdulatai elárulták. Néhány üdvözlő szó után nem is tudta visszafojtani indulatát. Döbbenetes volt ez a találkozás!

(Leteszi a szivart. Feláll, O'Malley-hez lép)

O'MALLEY

Túl sok mezőgazdasági terméket szállítanak a németeknek.

TELEKI

Nem hinném, hogy többet, mint máskor.

O'MALLEY *(Makacsul bólogat)*

Nagyon sok gabonát továbbítanak. Olajos magvakat, ipari és gyógynövényeket. A marha, sertés, juh, baromfi és a tojás is egyre nagyobb mennyiségben kerül ki az országból. Mondja, önálló még Magyarország?

TELEKI

Biztosíthatom, amíg én itt vagyok, addig önálló!

O'MALLEY De nem gondolja, hogy ez a gazdasági összeforrottság már a német hadipotenciál támogatását jelenti?

TELEKI

Erről szó sincs! Németországtól első osztályú szén és kokszot kapunk a termékeinkért. Sőt gépeket és nyersanyagokat is szállítanak. E lángtenger közepette nagy szükségünk van mindezekre...

O'MALLEY

Nagy nemzetgazdasági ráfizetés ez önöknek! Nagyon nagy.

TELEKI

De mégis, mondja, mit tehetnénk mást?!

O'MALLEY

Tagadják meg a követeléseket!

TELEKI

Ugyan hogyan? Már teljesen beszűkült a mozgásterünk. A szomszédainktól sem várhatunk semmilyen segítséget.

TELEKI

Poruszał się niecierpliwie. Starał się, aby twarz wyrażała angielską flegmę, ale ruchy zdradzały go. Po kilku słowach powitania nie potrafił dalej tłumić napięcia. Zaskakujące było to spotkanie!

(Odkłada cygaro. Wstaje, podchodzi do O'Malley'a)

O'MALLEY

Zbyt dużo produktów rolnych dostarczacie Niemcom.

TELEKI

Nie wierzę, że więcej niż do tej pory.

O'MALLEY *(Uparcie kiwa głową)*

Dostarczacie bardzo dużo zboża. Ziarna oleiste, rośliny przemysłowe i zioła. Bydło, wieprze, owce, drób i jajka wywozicie z kraju w coraz większej ilości. Niech Pan powie, Węgry są jeszcze krajem niezależnym?

TELEKI

Zapewniam, że dopóki ja tutaj jestem, dotąd są niezależne!

O'MALLEY

I Pan nie myśli, że to gospodarcze zespolenie oznacza też poparcie dla niemieckiego potencjału wojennego?

TELEKI

O tym nie ma mowy! Dostajemy z Niemiec za nasze produkty pierwszej jakości węgiel i koks. Co więcej transportują maszyny i surowce. W środku tej pożogi jest to nam bardzo potrzebne...

O'MALLEY

To dla Waszej gospodarki narodowej duża strata! Bardzo duża.

TELEKI

A jednak, proszę powiedzieć, co możemy robić?!

O'MALLEY

Proszę odmówić tym żądaniom!

TELEKI

W jaki sposób? Już całkowicie zmałało pole naszego działania. I ze strony naszych sąsiadów też nie możemy liczyć na żadną pomoc.

O'MALLEY

Más megoldást nem talált?

TELEKI

Dehogynem. Jeleztük önök felé is az igényeinket. Hiába: Anglia azóta sincs jelen a magyar piacon!

O'MALLEY

Ugyan, miniszterelnök úr, nem egyfajta hintapolitika ez?

TELEKI

Hintapolitika?! Még azt mondja erre, hogy hintapolitika...?! Önök, Franciaországgal együtt, szétdarabolták ezt az országot. Támogatták a kisantantot, amely körülvelt bennünket egy el-lenséges gyűrűvel.

O'MALLEY (*Elpirul, zavarba jön*)

TELEKI

S hagyták, sőt közömbösen szemlélték a német gazdaság-politika erőszakosságát, a közép- és délkelet-európai terjeszke-dését. Így, sajnos, nem maradt semmi alternatívánk. S most a hitleri Németország borzalmas valósága kígyózik körülöttünk Északon, Keleten, Nyugaton. Összeroppantanak! Nem kapunk levegőt! Értse meg, megfulladunk ebben a testet és lelket ölő szorításban! Sokszor ezért sem válogathatunk a döntéseinkben! Láthatja, csak kényszerpályán mozoghatunk!

O'MALLEY (*Lehiggadva*)

Valóban nehéz helyzetben vannak. Belátom. S megnyugtató mindaz, amit mondott... Ne vegye zokon, de a különféle hírek hatására már azt hittem, hogy ön feladta Magyarország semle-gességét.

TELEKI

Soha! Halálomig képviselni fogom az ország önállóságát!

O'MALLEY (*Elmenőben*)

De a kérések teljesítését ne vigyék túlzásba!

O'MALLEY

Innego rozwiązania Pan nie znalazł?

TELEKI

Oczywiście. Sygnalizowaliśmy Wam nasze potrzeby. Bez skutku: Anglii do dzisiaj nie ma na węgierskim rynku!

O'MALLEY

O, Panie premierze, nie jest to taki rodzaj polityki balansowania?

TELEKI

Polityki balansowania?! Pan mówi o polityce balansowania...?! Wy, razem z Francją podzieliliście ten kraj na części. Popieraliście Małą Ententę, która nas okrążyła nieprzyjaznym pierścieniem.

O'MALLEY (*Rumieni się zmieszany*)

TELEKI

I pozwoliliście, co więcej, z obojętnością przyglądaliście się przemocy niemieckiej polityki gospodarczej, jej rozszerzaniu się w Środkowej i w Południowo-Wschodniej Europie. Dzięki temu, niestety, nie pozostała nam żadna alternatywa. I teraz straszna rzeczywistość hitlerowskich Niemiec wije się wokół nas na Północy, Wschodzie i Zachodzie. Zgruchocą nas! Nie mamy powietrza! Niech Pan zrozumie, udusimy się w tym morderczym uścisku ciała i ducha! Dlatego tak często w naszych decyzjach nie mamy wyboru! Sam Pan widzi, że możemy poruszać się tylko po wyznaczonej drodze!

O'MALLEY (*Uspokojony*)

Faktycznie jesteście w trudnej sytuacji. Rozumiem. I to wszystko, co Pan powiedział uspokoiło mnie... Niech Pan nie weźmie mi tego za złe, ale pod wpływem różnych wiadomości już uwierzyłem, że Pan zrzekł się neutralności Węgier.

TELEKI

Nigdy! Do śmierci będę reprezentować niepodległość kraju!

O'MALLEY (*Przy wyjściu*)

Ale nie popadajcie w przesadę przy spełnianiu życzeń!

TELEKI

Mi mindig csak annyit engedünk, amennyi még nem sérti a magyar szuverenitást!

O'MALLEY (*Bólogat. Az elköszönés hangsúlyával*)

Miniszterelnök úr!

TELEKI

Viszontlátásra, excellenciás úr!

O'Malley elmegy. Teleki leül. Realista szobavilágítás: ismét a jelenben vagyunk. Majd hirtelen elalszik a villany. Sötét lesz.

WITZ (*Kissé riadtan*)

Mi történt?

TELEKI

Nem tudom. Bizonyára valami technikai hiba...

Rövid csend.

WITZ

Akár egy alagútban.

TELEKI

De hát nem ott vagyunk, Béla?! Egy sötét alagútban...

Kinti zaj. Az inas hármass gyertyatartóval belép.

INAS

Elnézést, uram! Csak gyertyákat hoztam.

TELEKI

Köszönöm, György. Nagyon jól tette!

INAS (*Leteszi a gyertyatartót*)

Mindenhol kialudtak a villanyok. Sehol sincs áram az épületben.

TELEKI

Reméljük, nem tart soká.

INAS

Reméljük, kegyelmes uram.

TELEKI

My zawsze pozwalamy tylko na tyle, na ile nie szkodzi to suwerenności Węgier!

O'MALLEY (*Przytakuje. Żegnając się*)

Panie premierze!

TELEKI

Do widzenia, wasza ekscelencjo!

O'Malley wychodzi. Teleki siada. Realistyczne oświetlenie pokoju: znów jesteśmy w teraźniejszości. Gwałtownie gaśnie światło. Robi się ciemno.

WITZ (*Trochę przestraszony*)

Co się stało?

TELEKI

Nie wiem. Niewątpliwie jakaś usterka techniczna...

Krótką cisza.

WITZ

Jakby w tunelu.

TELEKI

Nie w nim jesteśmy, Béla?! W ciemnym tunelu...

Hałas na zewnątrz. Służący wchodzi z trójramiennym świecznikiem.

SŁUŻĄCY

Przepraszam Pana! Tylko świece przyniosłem.

TELEKI

Dziękuję, György. Bardzo dobrze zrobiłeś!

SŁUŻĄCY (*Stawia świecznik*)

Wszędzie zgasło światło. W całym budynku nie ma prądu.

TELEKI

Miejmy nadzieję, że to nie potrwa długo.

SŁUŻĄCY

Miejmy nadzieję, łaskawy Panie.

Az inas feszengve áll tovább.

TELEKI

Akar még valamit, György?

INAS

Csak a palotában van sötét, kegyelmes uram. A környéken mindenütt fényt látok.

TELEKI

Ennek nincs semmi jelentősége.

INAS (*Nem mozdul*)

TELEKI

Nyugodjon meg, György!

INAS (*Bólint. Mélyen meghajol, kimegy*)

TELEKI

O'Malley-n és Barczán keresztül – láthattad – állandóan ostromolnak a németeknek tett engedményeink miatt. Pedig beláthatnák, hogy jobb, ha a vállalt és teljesíthető kontingenst magunk szállítjuk, mint ha Hitler csapatai jönnének érte és vinnék el. De ezt nehezen értik meg. Az angol sajtó ezért sokszor kíméletlenül és igazságtalanul bírálja politikai lépéseimet. Tudod, milyen névvel illetnek?

WITZ (*A fejét rázza*)

TELEKI

A magyar Schuschnigg – így írnak rólam.

WITZ

Itthon viszont, a magyar cserkészetben te vagy a magyar Baden-Powell. S ez fontosabb!

TELEKI (*Mosolyog, majd ismét elkomorodik*)

A másik oldal viszont, a németek, gyanakodva figyelik a Nyugattal való diplomáciai kapcsolatunkat. Nem látom a kiutat ebből a csapdából! Ha a német nyomásnak teljesen ellenállunk, megszállt, eltiport ország leszünk, de ha túlságosan nagy engedményeket teszünk, akkor Anglia fordít nekünk hátat, s még a világháborúba is belekeveredhetünk!

Służący stoi nadal; jest skrepowany.

TELEKI

Masz coś jeszcze, György?

SŁUŻĄCY

Tylko w pałacu jest ciemno, łaskawy Panie. W całej okolicy widać światło.

TELEKI

To nie ma żadnego znaczenia.

SŁUŻĄCY (*Nie rusza się*)

TELEKI

Uspokój się, György!

SŁUŻĄCY (*Potakuje, głęboko się kłania, wychodzi*)

TELEKI

Poprzez O'Malley i Barcza – sam widziałeś – cały czas atakują nas za ustępstwa wobec Niemców. A przecież mogliby zrozumieć, że lepiej samym nam transportować obiecany i możliwy do zrealizowania kontyngent, niż gdyby przyszedł po niego oddziały Hitlera. Ale tego nie chcą zrozumieć. Dlatego często prasa angielska bezwzględnie i niesprawiedliwie ocenia moje polityczne decyzje. Wiesz, jak mnie nazywają?

WITZ (*Zaprzecza głową*)

TELEKI

Węgierski Schuschnigg – tak piszą o mnie.

WITZ

Natomiast tutaj, w węgierskim harcerstwie ty jesteś węgierski Baden-Powell. I to jest ważniejsze!

TELEKI (*Uśmiecha się, następnie znowu posepnieje*)

Również i druga strona, Niemcy, nieufnie obserwują nasze dyplomatyczne kontakty z Zachodem. Nie widzę wyjścia z tej pułapki! Jeżeli całkowicie sprzeciwimy się naciskowi Niemiec, to będziemy okupowanym i zniszczonym krajem, a jak damy zbyt duże ulgi, to Anglia odwróci się od nas i jeszcze możemy wpłatać się w wojnę światową!

WITZ

Aggasztóak a mostani délszláv események!

TELEKI

A jugoszláv–német konfliktus kereszttüzébe kerültünk, Béla!

Nagyon kétségbeejtő a helyzetünk!

WITZ

De bizonyára sikerült megoldást találnod!

TELEKI

Hogy sikerült-e? *(Eloltja a szivart. Az ajtó felé mutat)*

Ítéld meg magad!

Teleki és Witz a színpad jobb oldalára megy. Egy darabig Teleki is külső szemlélőként figyeli az eseményeket. A már jól ismert zenei részlet megszólalásával és a fényváltással a múlt képei ismét megelevenednek. A Legfelső Honvédelmi Tanács üléstermében vagyunk. A Tanács tagjai vitázva lépnek a színre.

BÁRDOSSY

Ezt nem tehetjük meg!

KERESZTES

Súlyos következményekkel járhat a háborúban való részvétel!

WERTH

Pedig minden segítséget meg kell adnunk a német hadvezető-ségnek!

BARTHA

El kell fogadnunk Hitler ajánlatát!

BÁRDOSSY *(A tanácskozásszatra leteszi az irattömbjét)*

Sajnos, ez nem ajánlat, hanem kötelező érvényű felszólítás! A napokban a berlini magyar követ, Sztójay Döme tolmácsolta a németek követeléseit. Magyarországot felvonulási terepül kívánják használni Jugoszlávia ellen, s ragaszkodnak a magyaránú katonai mozgósításhoz.

HORTHY *(A tanácskozásszál felé mutat)*

Kegyelmes uraim, foglaljanak helyet!

BÁRDOSSY *(Horthyhoz lép, csendben beszélgetnek)*

WITZ

Niepokojące są wydarzenia południowosłowiańskie!

TELEKI

Trafiliśmy w krzyżowy ogień konfliktu jugosłowiańsko-niemieckiego, Béla! Nasza sytuacja jest bardzo niepokojąca!

WITZ

Tobie na pewno udało się znaleźć rozwiązanie!

TELEKI

Czy udało się? (*Gasi cygaro. Pokazuje na drzwi*) Osądź sam!

Teleki i Witz przechodzą na prawą stronę sceny. Przez pewien czas Teleki z zewnątrz obserwuje wydarzenia. Poprzez brzmienie już dobrze znanego fragmentu muzyki i zmiany świateł powracają obrazki z przeszłości. Jesteśmy w sali obrad Najwyższej Rady Obrony Narodowej. Członkowie Rady dyskutując wchodzi na scenę.

BÁRDOSSY

Tego nie możemy zrobić!

KERESZTES

Udział w wojnie może mieć poważne następstwa!

WERTH

Przecież musimy dać każdą pomoc niemieckiemu dowództwu wojskowemu!

BARTHA

Musimy przyjąć ofertę Hitlera!

BÁRDOSSY (*Kładzie swoją teczkę z papierami na stół obrad*)

Niestety, to nie jest oferta, ale powszechnie obowiązujący nakaz! W tych dniach żądania Niemców przekazał ambasador węgierski w Berlinie, Döme Sztójay. Chcą wykorzystać Węgry jako teren przemarszu przeciw Jugosławii i domagają się wojskowej mobilizacji na wielką skalę.

HORTHY (*Pokazuje na stół obrad*)

Szanowni Panowie, zajmijcie miejsca!

BÁRDOSSY (*Podchodzi do Horthy'ego, rozmawiają po cichu*)

TELEKI (*Witznek*)

A Legfelső Honvédelmi Tanács! Kit nem ismersz?

WITZ (*Tanácstalanul felhúzza a vállát*)

TELEKI

A kormányzóval éppen Bárdossy László beszélget.

WITZ

Igen, Csáky utódja. Az új külügyminisztered.

TELEKI

A közelében áll az egyik legmegbízhatóbb emberem, Keresztes-Fischer. A papírjait rendezgető pedig Varga József.

WITZ

Ő tölt be két tárcát?

TELEKI

Igen. A kereskedelmet és az iparügyit.

(*Az ajtó felé néz*)

Most lépett be Radocsay, az igazságügy-miniszter.

WITZ (*Oldalra mutat*)

S aki itt szélen ül?

TELEKI

Ő Reményi-Schneller.

WITZ

Igen, igen, Reményi. A pénzügyi tárca irányítója.

TELEKI

A másik oldalon, a kormányzó jobbján a honvédelmi minisztert láthatod, Bartha Károlyt. Mellette Werth Henrik ül, a vezérkar németpárti főnöke. S a Bartha-Werth kettős erősítője Hóman Bálint: még nincs itt. Ők hárman a kvartett legerősebb tagjai.

WITZ

S ki a negyedik?

TELEKI

Reményi-Schneller.

WITZ

Reményi?

TELEKI (*Do Witza*)

Najwyższa Rada Obrony Narodowej! Kogo nie znasz?
WITZ (*Bezradnie wzrusza ramionami*)

TELEKI

Z regentem właśnie rozmawia László Bárdossy.

WITZ

Tak, następcą Csáky'ego. Twój nowy minister spraw zagranicznych.

TELEKI

W pobliżu stoi jeden z moich najbardziej zaufanych ludzi, Keresztes-Fischer. A ten, który porządkuje papiery to József Varga.

WITZ

To on prowadzi dwa ministerstwa?

TELEKI

Tak. Handlu i przemysłu. (*Patrzy w stronę drzwi*)
Teraz wszedł Radocsay, minister sprawiedliwości.

WITZ (*Pokazuje na bok*)

A kto siedzi tu na skraju?

TELEKI

To Reményi-Schneller.

WITZ

Tak, tak, Reményi. To on prowadzi ministerstwo finansów.

TELEKI

Po drugiej stronie, po prawicy regenta możesz zobaczyć ministra obrony narodowej Károly'a Bartha. Obok niego siedzi Henrik Werth, sympatyzujący z Niemcami szef sztabu generalnego. Jeszcze nie ma tutaj Bálinta Hómana, sprzymierzeńca duetu Bartha-Werth. Ich troje to najsilniejsi członkowie kwartetu.

WITZ

A kim jest czwarty?

TELEKI

Reményi-Schneller.

WITZ

Reményi?

TELEKI

Sajnos. Pedig korábban nagyon bíztam benne. S Werthék sorát a földművelésügyi miniszter zárja, Bánffy Dániel báró. Úgy látom, Hóman megérkezett.

HÓMAN

Elnézést a késésért!

HORTHY

Még nem kezdtük el a tanácskozást! Nyugodtan foglalj helyet!

KERESZTES *(Bárdossy felé)*

S az együttműködésre való felszólítás mellett a németek már közölték a konkrét óhajaikat is?

BÁRDOSSY

Werth tábornok úrnak, úgy tudom, részletes információi vannak erre vonatkozóan.

WERTH

Igen. Az egyeztetések már megtörténtek. A tervek szerint a német haderők Nyugatról, Graz és Klagenfurt térségéből fognak Nagykanizsa irányába vonulni...

TELEKI *(Felháborodva hozzájuk lép)*

Nem, sohasem fogom a beleegyezésemet adni, hogy német fegyveres erők lépjék át a magyar határt! Soha!

HORTHY

Éppen rád vártunk!

TELEKI *(Nem figyel Horthyra. Szenvedélyes haraggal folytatja)*

Ahogy nem járultam hozzá a baráti Lengyelország rajtunk keresztül való lerohanásához, ugyanúgy nem fogok hozzájárulni ahhoz sem, hogy az örökbarátsági szerződést megszegve és meggyalázva mi adjunk utat Hitler csapatainak Jugoszlávia ellen.

BARTHA

Pedig ezzel keményen megsérti Németországot! S ennek súlyos következményei lehetnek!

HÓMAN

A Simović-puccs miatt Hitler valósággal tombol dühében. Újabb ellentmondást most nem fog eltűrni!

TELEKI

Niestety. Jeszcze wcześniej bardzo wierzyłem w niego. A grono Wertha zamyka minister rolnictwa, baron Dániel Bánffy. Jak widzę przybył Hóman.

HÓMAN

Przepraszam za spóźnienie!

HORTHY

Jeszcze nie rozpoczęliśmy obrad! Spokojnie zajmij miejsce!

KERESZTES (*W kierunku Bárdossy'ego*)

I razem z nakazem współpracy Niemcy przekazali również konkretne życzenia?

BÁRDOSSY

O ile wiem, to generał Werth posiada szczegółowe informacje na ten temat.

WERTH

Tak. Ustalenia zostały przedstawione. Według planów niemieckie siły zbrojne będą przechodziły z Zachodu, z okolic Graz i Klagenfurt w kierunku Nagykanizsa...

TELEKI (*Oburzony podchodzi do nich*)

Nie, nigdy nie dam zgody na to, żeby niemieckie siły zbrojne przekroczyły węgierską granicę! Nigdy!

HORTHY

Właśnie na Ciebie czekaliśmy!

TELEKI (*Nie zwraca uwagi na Horthy'ego. Kontynuuje z żarliwym gniewem*)

Tak jak nie pozwoliłem na zaatakowanie przyjacielskiej Polski poprzez nasze tereny, tak nie zgodzę się na to, żebyśmy łamiąc i hańbiąc wieczną umowę przyjaźni dali wolną drogę wojskom Hitlera przeciwko Jugosławii.

BARTHA

Tym mocno Pan obrazi państwo niemieckie! A to może mieć poważne następstwa!

HÓMAN

Z powodu puczu Simovića Hitler dosłownie szaleje ze złości. Nowego sprzeciwu teraz nie zniesie!

TELEKI

Akkor sem vagyok hajlandó segédkezet nyújtani neki más népek eltiprásához!

WERTH (*Határozott keménységgel*)

Pedig a szövetségesek öt hadtestet kérnek. Sőt két motorizált és két lovasdandár mozgósítását is kívánják.

(*A többiek felé nyugodtabb, magyarázó hangnemben*)

A tervek szerint ugyanis csapataink a Dunától Nyugatra, a Dráván fekvő Barcs irányában fognak részt venni a hadműveletekben. A hadosztály a Bácskában fog előre nyomulni. A dunai folyamerők oldalról fogják fedezni a csapatmozdulatokat, a légierő pedig várni fogja a parancsokat. Mindehhez már meg is tettem a szükséges előkészületeket.

TELEKI (*Ugyanolyan haragos lendülettel*)

Ki adott önnek erre engedélyt?!

WERTH

Teljes érvényű felhatalmazás alapján cselekedtem!

TELEKI

Az állam- és a kormányfő tudta nélkül senki sem hozhat ilyen döntést!

WERTH

Pedig az engedélyt megkaptam!

TELEKI

Lehetetlen!

HORTHY

Nyugodj meg, miniszterelnök úr, a vezérkar főnöke csak előkészült a várható eseményekre.

TELEKI

Előkészült!? S ezt követi majd a mozgósítási parancs kiadása! Nem! A hadsereg nem lehet állam az államban! A kormány döntését nem keresztezheti a katonai vezetőség! Az ország kül- és belpolitikájának az irányításáért én vagyok felelős!

TELEKI

Nie jestem skłonny podać mu pomocnej ręki do wyniszczenia innych narodów!

WERTH (*Zdecydowanie twardo*)

Ale sojusznicy proszą o pięć korpusów. Co więcej chcą mobilizacji dwóch zmotoryzowanych i dwóch kawaleryjskich brygad. (*W kierunku innych spokojniej, głosem tłumaczącym*)

Według planów nasze oddziały będą brały udział w działaniach wojennych od Dunaju na zachód, w kierunku Barcsu leżącego nad Drawą. Dywizja będzie posuwała się do przodu w Baczka. Dunajska flota rzeczna będzie zabezpieczać ruchy oddziałów na skrzydłach, a lotnictwo oczekiwać będzie w gotowości na rozkazy. Do tego wszystkiego już poczyniłem potrzebne przygotowania.

TELEKI (*W takim samym gniewnym uniesieniu*)

Kto dał na to pozwolenie?!

WERTH

Działalem na podstawie całkowitego pełnomocnictwa!

TELEKI

Nikt nie może podejmować takich decyzji bez wiedzy premiera i regenta!

WERTH

A ja pozwolenie otrzymałem!

TELEKI

To jest niemożliwe!

HORTHY

Niech Pan się uspokoi, Panie premierze, szef sztabu generalnego tylko przygotował się na spodziewane wydarzenia.

TELEKI

Przygotował się?! A potem następuje wydanie rozkazu mobilizacji! Nie! Wojsko nie może być państwem w państwie! Decyzji rządu nie może podważać kierownictwo wojskowe! Za kierowanie wewnętrzną i zewnętrzną polityką kraju odpowiadam ja!

HORTHY

Ezért is jöttünk össze, hogy megállapodásra jussunk, s döntünk a német kéréseket illetően.

TELEKI (*Leül Horthy mellé. Félhangosan*)

Dönteni, dönteni...! De hogyan?! (*A halántékát dörzsöli. Viszszafogottabban*) Remélem, sikerül megegyezésre jutnunk!

BÁRDOSSY

Valami kompromisszumos megoldást kell találnunk!

HORTHY

Rendben. Vegyük akkor sorban a dolgokat! (*A jegyzőkönyvvezető felé fordul*) Vezértitkár úr, kérem, vezesse a jegyzőkönyvet! (*Ünnepélyesen a többieknek*)

Kegyelmes uraim! Bizonyára mindnyájan tudják, hogy március 27-én kaptuk meg Hitler sürgető üzenetét, miszerint a Jugoszlávia elleni küzdelembe Magyarországot is be akarja vonni, s azonnali választ vár ajánlatára. Levelemben jeleztem neki, hogy magyar véreink és az ezeréves területeink felszabadításának kötelmeit természetesen vállalom. A miniszterelnök úr és néhány minisztertársam viszont kifejezték aggodalmukat. Tiltakozó kérésüknek engedve kérem önöket, hogy most közösen vitassuk meg a kérdéseket, s döntsünk abban, hogy milyen erőkkal és milyen katonai magatartással vegyünk részt Délvidék felszabadításában!

BÁRDOSSY (*Feláll*)

Főméltóságú úr! Egyet értek önnel abban, hogy az idegen uralom alatt élő véreinken segítenünk kell, s minden alkalmat meg kell ragadnunk a felszabadításukra. De a megkötött jugoszláv-magyar barátsági szerződés – ahogy az előbb a miniszterelnök úr is jelezte – kötelez minket, s lehetetlenné tesz számunkra minden kezdeményező és támadólagos fellépést, mert ez a történelem előtt aligha lenne igazolható.

KERESZTES

Ezért sem járulhatunk hozzá a németeknek magyarországi területen való átvonulásához. Ez a háborúba való belesodródásunkat jelentené. Gondolják csak el! Mindez megbontaná az ez

HORTHY

Dlatego zebraliśmy się razem, żeby dojść do porozumienia i zadecydować w sprawie niemieckiej prośby.

TELEKI (*Siada obok Horthy'ego. Półgłosem*)

Zadecydować, zadecydowa...! Ale jak?! (*Przeciera skronie. Spokojniej*) Mam nadzieję, że uda nam się wypracować porozumienie!

BÁRDOSSY

Musimy znaleźć jakieś kompromisowe rozwiązanie!

HORTHY

W porządku. Weźmy wszystko po kolei! (*Zwraca się do protokolanta*) Panie protokolancie, proszę o protokolowanie przebiegu obrad! (*Świątecznie do pozostałych*) Szanowni Panowie! Niewątpliwie wszyscy wiecie, że 27-ego marca otrzymaliśmy ponaglącą wiadomość od Hitlera, że zamierza do walki przeciwko Jugosławii wciągnąć również Węgry i oczekuje na bezzwłoczną odpowiedź. W moim liście zapewniłem, że oczywiście obowiązek wyzwolenia naszej węgierskiej krwi i naszych tysiącletnich ziem biorę na siebie. Natomiast premier i kilku moich kolegów ministrów wyraziło swoje obawy. Uwzględniając ich protest proszę, żebyśmy teraz razem przedyskutowali tę kwestię i podjęli decyzję z jaką siłą i przy jakiej postawie wojskowej mamy wziąć udział w wyzwoleniu Wojwodiny!

BÁRDOSSY (*Wstaje*)

Wasza Wysokość! Zgadzam się z tym, że musimy pomóc naszemu narodowi żyjącemu pod obcą władzą, a każdą nadarzającą się okazję wykorzystać, by ich wyzwolić. Ale podpisana umowa o przyjaźni jugosłowiańsko-węgierskiej – tak jak już wcześniej pan premier też zaznaczył – zobowiązuje nas i wyklucza każdą inicjatywę wystąpienia o charakterze agresji, gdyż wątpliwe jest, czy kiedykolwiek zostałoby to usprawiedliwione wobec historii.

KERESZTES

Dlatego nie możemy pozwolić na przejście Niemców przez terytorium węgierskie. Oznaczałoby to nasz udział w wojnie.

idő szerint nehezen és csak nagy körültekintéssel fenntartható belpolitikai egyensúlyt is. Hiszen a szélsőséges erők küzdelmének kirobbanásához vezetne, egy ádáz harchoz, talán éppen a legkritikusabb időpontban.

HORTHY

Ha nemet mondunk, s ellenállunk, a németek rövid időn belül megszállják Budapestet. Az egész országot. S felesleges lenne minden vérontás, mert a fegyveres ellenállást egy órán belül levernék, s a fővárost kedvük szerint bombáznák.

BARTHA *(Bólogatva)*

Az átvonuláshoz tehát mindenképpen hozzá kell járulnunk!

TELEKI

Nem, semmiképpen sem! Fel fogjuk kérni a németeket, hogy ne használják a magyar területet hadműveleti célokra. A támadást akár az ausztriai közös határról is megindíthatják. Miért kellene Magyarországon átvonulniuk?!

WERTH

De hát, hogy képzeled?! Ön is nagyon jól tudja, hogy a jugoszláv–német határszakasz, a rövidsége miatt, mindegyre alkalmatlan!

TELEKI

Ezt a kérést, megfelelő indoklással akkor is kivédhetjük!

Csend.

TELEKI

Főméltóságú úr, egyetértesz velem?

HORTHY *(Bólint)*

BARTHA

De a magyar együttműködést már nem tagadhatjuk meg!

WERTH

Így van! Maradéktalanul teljesítenünk kell ezeket a kéréseket! A Führertől nagy jutalomra van kilátás: az együttműködésért a Bánság területét visszakapjuk.

Tylko pomyślcie! To wszystko naruszyłoby również, utrzymywaną w tych czasach z takim trudem i ostrożnością stabilność wewnętrzną. Przecież prowadziłyby to do wybuchu konfliktu między skrajnymi siłami, a może nawet do okrutnej bitwy, w najbardziej krytycznym momencie.

HORTHY

Jeśli powiemy nie i sprzeciwiemy się, to Niemcy w krótkim czasie zajmą Budapeszt. I cały kraj. A każda przelana kropla krwi będzie ofiarą niepotrzebną, gdy opór sił zbrojnych zostanie pokonany w ciągu godziny, a stolica bombardowana według uznania.

BARTHA (*Przytakuje*)

Czyli musimy wyrazić zgodę na przemarsz!

TELEKI

Nie, w żaden sposób nie! Poprosimy Niemców, żeby nie używali węgierskiej ziemi do celów wojennych. Ofensywę mogą zacząć nawet ze wspólnej granicy austriackiej. Dlaczego muszą przechodzić przez Węgry?!

WERTH

Jak Pan to sobie wyobraża?! Przecież bardzo dobrze Pan wie, że odcinek granicy jugosłowiańsko-niemieckiej jest bardzo krótki i do niczego się nie nadaje!

TELEKI

Tej prośbie, przy odpowiednim uzasadnieniu możemy odmówić!

Cisza.

TELEKI

Wasza wysokość, zgadza się ze mną?

HORTHY (*Przytakuje skinieniem głowy*)

BARTHA

Ale węgierskiej współpracy nie możemy się wyprzeć!

WERTH

Tak jest! Te prośby musimy spełnić! Jest szansa dużej nagrody od Fűrera: za współpracę odzyskamy tereny Banatu.

KERESZTES

Ugyan már! A sűrűn németlakta vidéken nem inkább ők maguk kívánnak berendezkedni?

WERTH

Ha habozunk birtokba venni a felkínált területet, akkor valóban ők vonulnak be oda.

BARTHA

Vagy egyszerűen a románoknak felkínálják. Úgyis fáj rá a foguk!

HORTHY

Ezt nem engedhetjük meg! A német kéréseket teljesítenünk kell! Páratlan revíziós lehetőséget kínál nekünk ez a helyzet: olyan részt kaphatunk vissza, amelyre egyébként évekig kelle-ne várnunk.

(Egészen lelkesen) Sztójay szerint Hitler még azt is lehetséges-nek tartja, hogy az önállóvá vált Horvátországon keresztül ki-járatunk létesüljön az Adria-tengerhez. Gondolják csak el: utunk nyílik a tengerre!

TELEKI

De milyen áron! Hátba döfjük azokat az embereket, akiknek esküvel barátságot fogadtunk!

HORTHY

Igen, de azok az emberek, akiknek ezt esküvel ígértük, nincse-nek már ott!

WERTH

Így van! A szerbek aljas árulást követtek el: angol vagy bolse-vista ügynökök felbujtására szembefordultak a háromhatalmi egyezményvel, amelyet csak egy napja írtak alá Bécsben. A belgrádi puccsal ők rúgták fel a szerződésünket, nem mi! Ezért mindez már minket sem kötelez!

TELEKI

A belgrádi puccs a németeknek szólt és nem nekünk!

WERTH

Mindig is tudtam, hogy külön hajóban evezünk *(kissé gúnyo-san)*, miniszterelnök úr!

KERESZTES

A! Na terenie gęsto zamieszkanym przez Niemców, nie raczej oni sami chcą się urządzić?

WERTH

O ile sprzeciwiamy się objęciu w posiadanie oferowanej ziemi, to faktycznie oni tam wejdą.

BARTHA

Albo po prostu zaoferują Rumunom. I tak ostrzą na to zęby!

HORTHY

Nie możemy na to pozwolić! Musimy spełnić prośby niemieckie! Ta sytuacja daje nam niepowtarzalną możliwość rewizji: taką część możemy odzyskać, na którą w innych warunkach musielibyśmy czekać latami.

(*Całkowicie podniecony*) Według Sztójaj, Hitler uważa jeszcze za możliwe, w powstałym niezależnym państwie chorwackim stworzenie naszego dojścia do Adriatyku. Pomyście tylko: otwiera się droga do morza!

TELEKI

Ale za jaką cenę! Zadamy cios w plecy tym ludziom, którym przysięgaliśmy przyjaźń!

HORTHY

Tak, ale tych ludzi, którym to przysięgaliśmy już tam nie ma!

WERTH

Tak jest! Serbowie dopuścili się nikczemnej zdrady: na polecenie angielskich lub bolszewickich agentów stanęli przeciwko porozumieniu trzech mocarstw, które tylko dzień wcześniej podpisano w Wiedniu. To oni zerwali naszą umowę belgradzkim puczem, a nie my! Dlatego to wszystko już nas nie zobowiązuje!

TELEKI

Pucz belgradzki dotyczył Niemców a nie nas!

WERTH

Zawsze wiedziałem, że idziemy innymi drogami (*trochę ironicznie*), Panie premierze!

HORTHY (*Elterelve a szót*)

A katonai együttműködésről kell tehát sürgősen döntenünk!

HÓMAN (*Jelzi, hogy szólni kíván*)

HORTHY

Hóman miniszter!

HÓMAN (*Horthynak*)

Köszönöm. (*Feláll, s a többiek felé fordul*)

Nézzék, kegyelmes uraim! Ha a háború elején szorosan csatlakoztunk volna a német birodalomhoz, akkor nem részleges revíziókat értünk volna el csupán, hanem az egész Nagy-Magyarország feltámadását! Délvidék történelmileg magyar. Az együttműködésünkkel most végre visszakerülhet hozzánk!

HORTHY

Valóban itt a lehetőség egy újabb országgyarapításra! Ezt a páratlan történelmi lehetőséget nem szalaszthatjuk el! Erdély, Kárpátalja s a Felvidék után most végre az elszakított déli rész is visszakerülhet!

WERTH

Úgy tudom, a vállalkozás pénzügyileg is keresztülvihető.

HÓMAN

Én az együttműködésre szavazok! (*Leül*)

BARTHA

Már korábban így kellett volna döntenünk!

WERTH (*Bárdossyék felé fordulva*)

S önök, uraim?

KERESZTES

A fegyveres támadásban való részvételt illetően nekem fenntartásaim vannak.

BÁRDOSSY

Nekem is!

TELEKI

Szintén ellenzem a részvételt!

KERESZTES (*Helyeslőn bólogat*)

Bárcsak meg lehetne tagadni a német követeléseket!

HORTHY (*Zmienia temat*)

Czyli natychmiast musimy podjąć decyzję o naszej współpracy wojskowej!

HÓMAN(*Daje znak, że chce mówić*)

HORTHY

Minister Hóman!

HÓMAN (*Do Horthy'ego*)

Dziękuję. (*Wstaje, zwraca się do pozostałych*)

Patrzcie, szanowni Panowie! Jeżeli byśmy na początku wojny ściśle związali się z imperium niemieckim, to zyskalibyśmy nie tylko częściowe rewizje, a zmartwychwstanie całych Wielkich Węgier! Z punktu widzenia historii Wojwodina jest węgierska. Wraz z naszym współdziałaniem teraz może w końcu powrócić do nas!

HORTHY

Rzeczywiście tutaj jest możliwość powiększenia kraju! Nie możemy przegapić tej historycznie wyjątkowej okazji! Po Siedmiogrodzie, Podkarpaciu, Górnych Węgrech teraz w końcu zabrana południowa część też może powrócić!

WERTH

O ile wiem, jest pokrycie finansowe na to przedsięwzięcie.

HÓMAN

Ja głosuję za współpracą! (*Siada*)

BARTHA

Już dawno powinniśmy podjąć taką decyzję!

WERTH (*Zwracając się w kierunku Bardossy'ego*)

A Panowie?

KERESZTES

Ja mam zastrzeżenia odnośnie udziału w zbrojnym ataku.

BÁRDOSSY

Ja też!

TELEKI

Ja również jestem przeciwko udziałowi!

KERESZTES (*Potwierdzając kiwa głową*)

Gdyby tylko można było zaprzeczyć żądaniom Niemców!

BARTHA

Nem, erre nincs lehetőség!

HORTHY

Délvidéket nem fogjuk odadobni az idegeneknek!

HÓMAN

Sőt nemcsak a Délvidéket, de Erdélyt is elveszítenénk! Berlin ugyanis Romániától is kért fegyveres támogatást. A német követ szerint Erdély végleges sorsát is az fogja eldönteni, hogy tőlünk vagy Romániától kapnak-e nagyobb segítséget.

BÁRDOSSY Éppen ezért egy jól átgondolt kompromisszumos megoldást javaslunk!

WERTH (*Idegesen járhatja az ujjait az asztalon*)

S mi lenne az?

TELEKI

Magyarország területén tehát nem vonulhatnak át a német csapatok...

WERTH (*Kelletlenül bólint*)

TELEKI

S nem veszünk részt a hadjáratban...

WERTH (*Felugrik*)

Ez képtelenség!

A mellette ülő nyugtatgatja: leül.

BÁRDOSSY

Bizonyos feltételek bekövetkeztekor viszont beavatkoznánk az eseményekbe.

BARTHA

És pedig?

BÁRDOSSY (*Feláll*)

Elgondolásunk szerint a magyar csapatok a horvát önállóság kikiáltása után léphetnek akcióba, de csak akkor, amikor Jugoszlávia mint állam megszűnt létezni, és a Délvidéken hatalmi vákuum keletkezik.

BARTHA

Nie, nie ma na to możliwości!

HORTHY

Wojwodiny nie oddamy obcym!

HÓMAN

Co więcej moglibyśmy stracić nie tylko Wojwodinę ale i Siedmiogród! Berlin prosił o zbrojną pomoc również i Rumunię. Według ambasadora niemieckiego ostateczny los Siedmiogrodu przesądzi to, czy od nas czy od Rumunii dostaną większą pomoc.

BÁRDOSSY

Właśnie dlatego proponujemy dobrze przemyślany kompromis!

WERTH (*Po stole nerwowo stuka palcami*)

I co to by było?

TELEKI

Niemieckie oddziały nie mogą przechodzić przez terytorium węgierskie...

WERTH (*Przytakuje z niechęcią*)

TELEKI

I nie bierzemy udziału w wyprawie wojennej...

WERTH (*Podskakuje*)

To jest niemożliwe!

Siedzący obok niego uspokaja go: siada.

BÁRDOSSY

Natomiast w przypadku zaistnienia niektórych warunków włączylibyśmy się do wydarzeń.

BARTHA

Na przykład?

BÁRDOSSY (*Wstaje*)

Według naszej koncepcji wojsko węgierskie może wejść w akcję po ogłoszeniu suwerenności Chorwacji, ale tylko wtedy, kiedy Jugosławia przestanie istnieć jako państwo i w Wojwodinie będzie próżnia we władzy.

TELEKI

A vákuumnak viszont teljesnek kell lennie!

WERTH (*Egyre türelmetlenebbül*)

Mi szükség erre?!

BÁRDOSSY

Így nem forog fenn annak a veszélye, hogy a magyarok jugoszláv csapatokkal ütközzenek össze.

WERTH (*Flegmán*)

Ennyi?!

BÁRDOSSY

Korántsem! A katonai akciót a német hadműveletektől teljesen függetlenül szabad csak végrehajtani.

KERESZTES

A németek oldalán valóban nem szabad bekapcsolódni a hadműveletekbe. Ismételten hangsúlyozom: egy ilyen akció belpolitikai feszültséget, a szélsőjobboldal előretörését mozdítaná elő!

HORTHY

Én is úgy vélem, hogy a magyar hadvezetés önállósága roppant fontos.

BÁRDOSSY

Főméltóságú úr! Vállalná tehát az egész magyar haderő parancsnoki irányítását?

HORTHY

Természetesen.

KERESZTES (*Lelkesen*)

Nagyszerű! Köszönjük!

BÁRDOSSY

További feltétel: a csapataink nem léphetik túl az ezeréves magyar határokat! Csak a bácskai területre, a Bánságba, a baranyai háromszögbe és a Muraközbe vonulhatnak be. Hiszen a magyar beavatkozás a világ közvéleménye előtt csak akkor igazolható, ha azt a magyar kisebbség védelme, felszabadítása érdekében történik. Ha a honvédség Magyarország történelmi határait túllépné, az ország belekeveredne az európai háborúba

TELEKI

Ale próżnia musi być absolutna!

WERTH (*Coraz bardziej niecierpliwie*)

Po co jest to potrzebne?!

BÁRDOSSY

Dzięki temu nie ma tego niebezpieczeństwa, że oddziały węgierskie będą toczyły walkę z oddziałami jugosłowiańskimi.

WERTH (*Z flegmą*)

Tylko tyle?!

BÁRDOSSY

Wcale nie! Akcję wojskową można wykonać tylko niezależnie od niemieckich działań wojennych.

KERESZTES

Faktycznie, po stronie Niemców nie wolno włączać się w działania wojenne. Podkreślam ponownie: taka akcja wywołałaby napięcie w polityce wewnętrznej i atak skrajnej prawicy!

HORTHY

Ja też tak uważam, że bardzo ważne jest niezależne węgierskie kierowanie działaniami wojennymi.

BÁRDOSSY

Wasza wysokość podjęłaby się kierowania dowództwem wszystkich węgierskich sił zbrojnych?

HORTHY

Oczywiście.

KERESZTES (*Z entuzjazmem*)

To wspaniale! Dziękujemy!

BÁRDOSSY

Następny warunek: nasze oddziały nie mogą przekroczyć tysiącletnich granic węgierskich! Mogą wkroczyć tylko na teren Baczki, Banatu, trójkąta południowej krainy Zadunajskiej i w okolice Mury. Przecież świat tylko wtedy zatwierdzi węgierską interwencję, kiedy będzie dotyczyła obrony czy wyzwolenia węgierskiej mniejszości narodowej. O ile wojsko wystąpiłoby poza historyczne granice Węgier, kraj wmieszałby się w wojnę europejską i złamałby normy etyczne prawa międzynarodowe.

és megszegné a nemzetközi jog etikai normáit. Egy angol–amerikai győzelem esetén pedig Magyarország minden eddigi megszerzett területét elvesztené, s ezáltal egy Trianonnál is nagyobb katasztrófát idézne elő.

KERESZTES

Támogatom a javaslatokat! *(A balján ülő két miniszter felé fordul, akik felemelt kézzel, bólogatva jelzik egyetértésüket)*

Helyes! S ne felejtsük el azt sem, hogy országunknak egy európai háborúba való bekapcsolódása veszélyeztetné a magyar gazdaság 37-38 óta tartó kedvező fejlődését is.

A Hóman jobbján ülő miniszter határozottan bólogat.

BÁRDOSSY

S valóban, a kérdés erkölcsi oldala is súlyos: nem állhat az ország a világ közvéleménye elé úgy, mint egy nemzetközi jogot megszegő ország!

WERTH

De kegyelmes uraim! Nem értem önöket! *(Feláll)*

Ezeket a politikai, gazdasági kérdéseket csak a totális győzelem után kellene feszegetni! A német vezérkar azonnali és egyértelmű magyar állásfoglalást vár el! A jelenlegi helyzetben tehát nem követhető a Bárdossy miniszter által képviselt politikai vonal. A katonai akciót ugyanis nem lehet csupán az ezeréves magyar területre korlátozni! Az ellenséget a teljes megsemmisítésig üldözni kell! S ugyan miért kellene a jugoszláv állam szétesésére, Horvátország függetlenségének a ki kiáltására várnunk?! Az ilyenféle taktikázás kedvezőtlen visszhangot váltana ki a német hadvezetőségénél. Különben is, Magyarország a kormányzó úr levélváltásával már elkötelezte magát a katonai akcióban való részvételre. Követelem tehát az azonnali magyar beavatkozást, szoros együttműködésben a német véderővel! *(Leül)*

wego. A w wypadku zwycięstwa angielsko-amerykańskiego Węgry straciłyby wszystkie dotąd odzyskane ziemie i to spowodowałoby jeszcze większą katastrofę niż Trianon.

KERESZTES

Popieram te propozycje! (*Zwraca się do siedzących po jego lewej stronie dwóch ministrów, którzy podniesioną ręką i kiwaniem głów potwierdzają jednogłośnie*)

Właśnie! I nie zapominajmy, że włączenie się naszego kraju do europejskiej wojny zagrażałoby trwającemu od 37-ego, 38-ego roku pozytywnemu rozwojowi węgierskiej gospodarki.

Minister siedzący po prawej stronie Hómana zdecydowanie przytakuje.

BÁRDOSSY

I faktycznie, aspekt moralny tej kwestii jest bardzo ważny: kraj nie może stanąć przed opinią światową jako łamiący prawo międzynarodowe!

WERTH

Ale Szanowni Panowie! Nie rozumiem Was! (*Wstaje*)

Te polityczne, gospodarcze zagadnienia powinniśmy forsować dopiero po całkowitym zwycięstwie! Niemiecki sztab generalny oczekuje natychmiastowego i jednoznacznego zajęcia stanowiska przez Węgry! Czyli w obecnej sytuacji jest niemożliwe pójście po linię reprezentowaną przez ministra Bárdossy! Akcji wojskowej nie można ograniczyć wyłącznie do terytorium tysiącletnich ziem węgierskich! Wroga trzeba ścigać do całkowitego unicestwienia! A poza tym dlaczego mamy czekać na rozpad państwa jugosłowiańskiego, na ogłoszenie niepodległości Chorwacji?! Taktyka tego typu może wywołać niekorzystny oddźwięk u niemieckiego dowództwa wojskowego. A poza tym Węgry poprzez korespondencję regenta już zobowiązały się do wzięcia udziału w akcji wojskowej. Dlatego żądam natychmiastowej interwencji Węgier, przy ścisłym współdziałaniu z niemieckimi siłami zbrojnymi! (*Siada*)

BARTHA

Teljes mértékben támogatom a tábornok úr álláspontját!

HÓMAN

Egyetértek. Hiszen a háborút nem az angolszászok nyerik meg, hanem Németország vagy Szovjet-Oroszország. A magyar nép kicsiny, ezért öncélú illúziókban nem ringathatja magát, mert csak Lengyelországhoz hasonló sors várna rá. Választanunk kell: vagy Németország, vagy Szovjet-Oroszország! Az utóbbinak részéről semmi jó nem vár ránk. Éppen ezért nyíltan ki kell állnunk Németország mellett! Csak ez az egyetlen út lehetséges!

WERTH

Sürgősen el kell rendelnünk tehát a hadsereg mozgósítását!

TELEKI

Lehetetlenség! A tavaszi mezőgazdasági munkák már elkezdődtek. Most minden emberi kézre szükség van.

WERTH (*Közbevág*)

Ez csak kifogás!

TELEKI

Az árvizek miatt nagyon gyenge lesz a termés hozam. Ha elvonjuk a földekről a munkaerőt, mindennek aggasztó következményei lehetnek!

WERTH (*Legyint. Félhangosan*)

Ugyan már!

HORTHY (*Telekinek*)

S ha a német birodalom eközben elfoglalja a Délvidéket, s megtartja magának, vagy Romániának ajándékozza az ősi földet?

HÓMAN

Ezt nem engedhetjük meg!

HORTHY

A közvélemény is a kormány tehetetlenségének tartaná, ha német fennhatóság alá kerülne félmillió délvidéki magyar, amikor adva van a lehetőség a cselekvésre! A mozgósításra szükség van!

BARTHA

Całkowicie popieram stanowisko pana generała!

HÓMAN

Zgadzam się z tym. Przecież wojnę wygrają nie Anglosasi, ale Niemcy lub Sowiecka Rosja! Naród węgierski jest mały, dlatego nie może łudzić się iluzjami, gdyż czekałby go los podobny do losu Polski. Musimy wybrać: albo Niemcy albo Sowiecka Rosja! Ze strony tej ostatniej nic dobrego nas nie czeka. Właśnie dlatego musimy otwarcie stanąć po stronie Niemców! Tylko to rozwiązanie jest możliwe!

WERTH

Czyli musimy szybko zarządzić mobilizację!

TELEKI

To jest niemożliwe! Zaczęły się już wiosenne prace w rolnictwie. Teraz potrzebne są wszystkie ręce do pracy.

WERTH (*Przerywa*)

To tylko pretekst!

TELEKI

Z powodu powodzi wydajność ziemi będzie bardzo słaba. A jeśli jeszcze zabierzemy z ziemi siłę roboczą, wszystko to może mieć niepokojące następstwa!

WERTH (*Macha ręką. Półgłosem*)

A tam!

HORTHY (*Do Telekiego*)

A jak w międzyczasie Rzesza Niemiecka zajmie Wojwodinę i ziemię przodków zatrzyma dla siebie, albo sprezentuje Rumunii?

HÓMAN

Nie możemy na to pozwolić!

HORTHY

Opinia publiczna również uznałaby za bezradność rządu, gdyby pół miliona południowych Węgrów trafiło pod władzę Niemców wtedy kiedy dana jest możliwość działania! Jest konieczność mobilizacji!

BARTHA
Úgy van!

Többen helyeselnek.

WERTH

A német kérésnek megfelelően öt hadtest feltétlenül szükséges!

TELEKI

Nem! Ha már ennyire ragaszkodnak a mozgósítás gondolatához, akkor sem szabad túllépni az ésszerűség határait! Mert ha a németek úgy látják, hogy a magyar hadsereg életképes, komoly harci erőt jelent, akkor még a Balkánon is bevethetik csapatainkat!

WERTH

Ugyan! Öt hadtesttel való kiállítás még nem jelent Balkánt rengető erőt! S a szövetségesek is tudják, hogy nem azért állítunk fel ilyen nagyságú hadtestet, mert katonailag erős bázis vagyunk, hanem csupán a kérésüknek próbálunk eleget tenni.

TELEKI

Ilyen mértékben akkor sem engedhetjük meg a mozgósítást!

WERTH

Pedig ehhez hozzá kell járulnunk!

KERESZTES

Kevesebb, akár három hadtest is elég lenne!

BARTHA

Werth tábornok úrral együtt én is a teljes mozgósítás mellett vagyok!

TELEKI

A magyarság becsületéről van szó! Nem lehet ilyen nagy méretű segítséget megszavaznunk, mert Anglia megszakít velünk minden diplomáciai kapcsolatot!

BARTHA

Tak jest!

Wielu przytakuje.

WERTH

Zgodnie z życzeniem Niemców konieczne jest pięć korpusów!

TELEKI

Nie! Nawet jeżeli już tak bardzo pragną tej mobilizacji, to nie można przekroczyć granic rozsądku! Gdyż jeżeli Niemcy zobaczą, że armia węgierska jest zdolna do życia i oznacza poważą siłę zbrojną, to mogą wprowadzić nasze oddziały do walki nawet na Bałkanach!

WERTH

Nic podobnego! Wystawienie pięciu korpusów nie oznacza jeszcze siły mogącej wstrząsnąć Bałkanami! I nasi sprzymierzeńcy też wiedzą, że nie dlatego wystawiamy takiej wielkości armię, gdyż jesteśmy silną bazą wojskową, ale wyłącznie dlatego, że chcemy spełnić ich życzenie.

TELEKI

Nie możemy sobie pozwolić na mobilizację takiego stopnia!

WERTH

A jednak musimy na to wyrazić zgodę!

KERESZTES

Mniej, nawet trzy korpusy też wystarczą!

BARTHA

Razem z panem generałem Werthem ja też jestem za całkowitą mobilizacją!

TELEKI

Tu chodzi o honor Węgrów! Nie możemy przegłosować tak dużej pomocy, gdyż Anglia zerwie z nami wszystkie układy dyplomatyczne!

WERTH

S a tengelyhatalmakhoz való hűségünk?! Nem gondolja, hogy ez is kötelez bennünket?!

(*Gúnyosan*) Melyik oldalon áll, gróf Teleki?!

HORTHY

De tábornok úr!

TELEKI

A magyar oldalon!

WERTH (*Idegesen*)

Döntenie kell: a tengelyhatalmak vagy az angolszászok?!

TELEKI

Azon vagyok, amit a nemzet érdeke megkíván!

HORTHY

De kegyelmes uraim...!

WERTH

A nemzet érdeke most ez: a teljes mozgósítás!

TELEKI

Viszont ehhez én semmilyen körülmények között nem járulok hozzá!

BÁRDOSSY (*Werthnek*)

Tábornok úr! Elégedjenek meg a három hadtesttel!

WERTH (*Méltatlankodva Bartha felé fordul*)

KERESZTES

Egy vákuum betöltésére ennyi is elég! S ezt önök különösen jól tudják!

BÁRDOSSY

Három hadtest valóban elég!

KERESZTES

Támogatom a javaslatot!

A kormányzó balján ülők helyeslően bólogatnak.

BÁRDOSSY

Főméltóságú úr, egyetért velünk?

HORTHY (*Nem felel*)

WERTH

A nasza wierność wobec państw osi?! Nie myśli pan, że to też nas zobowiązuje?!

(*Z ironią*) Po której stronie stoi pan, hrabio Teleki?!

HORTHY

Ale panie generale!

TELEKI

Po węgierskiej stronie!

WERTH (*Zdenerwowany*)

Trzeba by zdecydować: albo państwa osi, albo Anglosasi?

TELEKI

Jestem za tym, czego życzy sobie dobro narodu!

HORTHY

Ależ Szanowni Panowie...!

WERTH

Obecnie dobrem narodu jest to: całkowita mobilizacja!

TELEKI

Natomiast ja w żadnych warunkach tego nie popieram!

BÁRDOSSY (*Do Wertha*)

Panie generale! Niech Wam wystarczą trzy korpusy!

WERTH (*Oburzony zwraca się do Bartha*)

KERESZTES

Do wypełnienia próżni tyle też wystarczy! I to Panowie szczególnie dobrze wiedzą!

BÁRDOSSY

W rzeczywistości wystarczą trzy korpusy!

KERESZTES

Popieram ten wniosek!

Siedzący po lewej stronie regenta przytakują głowami.

BÁRDOSSY

Jego Wysokość, zgadza się z nami?

HORTHY (*Nie odpowiada*)

TELEKI

A válaszodra várunk!

HORTHY (*Kelletlenül*)

Rendben.

TELEKI

A vezérkari főnök által követelt haderők bevetését azért is felelőtlen túlzásnak tartom, mert a román politikusok kétértelmű nyilatkozata alapján arra is kell gondolnunk, hogyan lehet majd Észak-Erdélyt megvédeni. Valamint a szovjet veszélyt sem szabad lekicsinyelnünk.

(*Feláll. Mindenki felé fordul*)

Kegyelmes uraim! Ne felejtsek el (*Hómanra néz*), hogy az angolszász világhatalmak azok, amelyek a felmérhetetlen anyagi javakkal rendelkező földrészek és világtengerek birtokában vannak, s a nagy háborúban urai maradnak a helyzetnek. Éppen ezért óva intem önöket attól, hogy a pillanatnyi eseményeket szűk látókörből ítéljék meg, és olyan elhatározásokra jussanak, amelyek az angol és amerikai hatalmak előtt a háború végén jóvátehetetlenek lennének. Semmi esetre sem javaslom tehát, hogy a magyar Délvidéket Jugoszlávia szétesése előtt pacifikáljuk. A többi szomszédal való békés viszony pedig azt kívánja meg tőlünk, hogy az ősi Dráva–Duna vonalát tiszteletben tartsuk, és ezt a vonalat – hangsúlyozom – semmilyen körülmények között nem szabad átlépnünk. Horvátország függetlenségének kikiáltása után nekünk az a feladatunk, hogy a német terveket megakadályozzuk! Továbbá ragaszkodom hozzá, hogy Magyarország mindenáron tartsa távol magát egy világméretű konfliktustól. Ellenkező esetben Nagy-Britanniával és az Egyesült Államokkal találná magát szembe. Ilyen végzetes hibát nem követhetünk el! Kérem, ezzel a záradékkal feltétlenül egérsítsék ki a jegyzőkönyvet!

TELEKI

Czekamy na Twoją odpowiedź!

HORTHY (*Niechętnie*)

W porządku.

TELEKI

Żądanie szefa sztabu generalnego rzucenia do walki sił zbrojnych uważam za nieodpowiedzialną przesadę dlatego, że na podstawie dwuznaczej wypowiedzi rumuńskich polityków musimy również wziąć pod uwagę późniejszą obronę Północnego Siedmiogrodu. Poza tym nie możemy zbagatelizować sowieckiego niebezpieczeństwa.

(*Wstaje. Zwraca się do wszystkich*)

Szanowni Panowie! Nie zapominajcie (*patrzy na Hómana*), że anglosaskie mocarstwa to te, które posiadają ziemie i oceany zawierające niezmierzone dobra materialne i w wielkiej wojnie pozostaną panami sytuacji. Właśnie dlatego ostrzegam Panów, żeby nie osądzali z ograniczonego chwilowymi wydarzeniami punktu widzenia i nie podejmowali takich decyzji, których wobec mocarstwa angielskiego i amerykańskiego nie da się naprawić po zakończeniu wojny. W żadnym wypadku nie zalecam, żebyśmy pacyfikację w Wojwodinie rozpoczęli jeszcze przed rozpadem Jugosławii. A pokojowe stosunki z pozostałymi sąsiadami wymaga od nas tego, żebyśmy traktowali z szacunkiem prastarą linię Drawy i Dunaju, i tej linii – podkreślam – w żadnej sytuacji nie możemy przekroczyć. Po ogłoszeniu niepodległości Chorwacji naszym zadaniem jest uniemożliwienie planów niemieckich! Poza tym podtrzymuję moje zdanie, że Węgry za wszelką cenę powinny pozostać z dala od światowego konfliktu. W przeciwnym wypadku możemy znaleźć się w konfrontacji z Wielką Brytanią i ze Stanami Zjednoczonymi. Takiego fatalnego błędu nie możemy popełnić! Proszę koniecznie uzupełnić protokół o tę klauzulę!

HORTHY

Köszönöm miniszterelnök úr zárószavait! *(A jegyzeteibe néz)*

A szavazatok megosztlása tehát a következő: heten a pacifikáló megoldás, négyen pedig a német oldalon való határozott kiállítás mellett döntöttek. *(Felnéz a jegyzeteiből)*

Kegyelmes uraim! A magyar külpolitika függetlensége roppant fontos. Ezért is vállaltam a magyar alakulatok főparancsnokságát. A honvédelmi miniszter úr és Werth tábornok továbbra is felhatalmazást kapnak az előkészületekre, valamint a németekkel esetleg szükséges további katonai megbeszélések folytatására. A végső rendelkezés azonban – így a mozgósítás is – az én hatáskörömbbe tartozik. Én is kizárom annak a lehetőségét, hogy a honvédség átlépje a Dráva–Duna vonalát, véreink és területeink felszabadításának a határait. A bárki által is inkorrekt magatartásnak minősíthető korlátlan és korai katonai beavatkozást sem tudom magamévá tenni! Meggondolatlan, elhamarkodott akció ne jellemezze cselekedeteinket! A Legfelső Honvédelmi Tanács tehát elfogadta a Bárdossy külügyminiszter úr által ismertetett megszorítási javaslatokat. Kérem ennek tudomásulvételét és kötelező érvényű betartását!

BÁRDOSSY

Az angol kormánynak pedig jelezzük, hogy ezek a lépések a veszélyeztetett helyzetbe kerülő jugoszláviai magyarság védelmében történnek.

TELEKI

Helyes!

HORTHY *(Bólint)*

Az ülést ezennel bezárom!

A Legfelső Honvédelmi Tanács tagjai távozóban.

HORTHY *(Telekivel csendben beszélget. Majd kezét fogva elköszönnek egymástól)*

HORTHY

Dziękuję za podsumowanie pana premiera! (*Patrzy w notatki*)
Podział głosów jest następujący: siedem jest za rozwiązaniem pokojowym, cztery za zdecydowanym wystąpieniem po stronie niemieckiej. (*Znad notatek spogląda w górę*)

Szanowni Panowie! Bardzo ważna jest niezależność polityki zagranicznej Węgier. Dlatego też podjąłem się dowodzenia wojskiem węgierskim. Pan minister obrony kraju i generał Werth nadal są upoważnieni do przeprowadzenia przygotowań oraz do ewentualnego kontynuowania rozmów z Niemcami o charakterze wojskowym. Ostateczna decyzja – również i mobilizacja – należy do moich kompetencji. Ja również wykluczam tę możliwość, żeby wojsko przekroczyło linię Drawy i Dunaju, granicę wyzwolenia naszego narodu i naszych ziem. Również nie zaakceptuję sprowokowanego poprzez nieprzyzwoite zachowanie kogokolwiek bezgranicznego i przedwczesnego wystąpienia wojskowego! Naszych działań niech nie charakteryzuje nieprzemyślana, pospieszna akcja! Najwyższa Rada Obrony Narodowej zatwierdziła propozycje ograniczające przedstawione przez ministra spraw zagranicznych Bárdossy'ego. Proszę przyjąć to do wiadomości i dostosować się do tego!

BÁRDOSSY

A rządowi angielskiemu damy znak, że te kroki są na wypadek potrzeby obrony Węgrów mieszkających w Jugosławii i będących w sytuacji zagrożenia.

TELEKI

Słusznie!

HORTHY (*Kiwa głową*)

Niniejszym posiedzenie zamykam!

Odchodzący członkowie Najwyższej Rady Obrony Narodowej

HORTHY (*Po cichu rozmawia z Telekim. Podając sobie ręce żegnają się*)

BARTHA (*Werthnek*)

Teleki elérte a célját!

WERTH

Nem biztos! Majd meglátjuk, ki bizonyul erősebbnek!

BARTHA

Nem értem, miért kellene ezek a korlátozások?!

WERTH (*Bosszúsan legyint, s gyorsan távozik*)

HÓMAN (*Barthának*)

De hát hallottad! Az angolok miatt!

BARTHA (*Hómannal együtt távozóban. Gúnyosan*)

No persze, az angolszászok!

BÁRDOSSY (*A kormányzóhoz lép, a jegyzeteit mutatja, s csendben beszélgetve levonulnak a színről*)

KERESZTES (*A többi miniszterrel szintén kifelé megy*)

Nem szabad, hogy belesodródjunk a háborúba! Ezért is fontosak ezek a megszorítások!

Keresztesék távozása közben Teleki elindul Witz felé. A színről megváltozik: a múltból a jelenbe lépnek – a tárgyalóterem emlékképei után ismét a dolgozószobában vannak. Realista fényváltás.

TELEKI

A német körgyűrű szorításában egyetlen lélegzési felületünk maradt: a déli rész. Jugoszlávia szomszédsága. A nyitott ablak azonban most majdnem bezárult. Végérvényesen...

(*Witz arcát fürkészi*)

Mélyen hallgatsz. Miért?

WITZ

Lesújtott az előbbi kép... A szerződés... utána ez a (*keresi a szavakat*), ez a fura pengeélen táncolás... Majdnem a németek áldozati oltárára kerültünk.

TELEKI (*Keserűn nevet*)

Nagy pogány rituálé lett volna! Az biztos, Béla!

(*Újra elkomorodik*) S láthattad: ehhez akartak asszisztálni a minisztereim. A vezérkari főnök segédletével.

BARTHA (*Do Wertha*)

Teleki osiągnął swój cel!

WERTH

To nie jest jeszcze takie pewne! Potem zobaczymy, kto okaże się silniejszy!

BARTHA

Nie rozumiem, do czego są potrzebne te ograniczenia?!

WERTH (*Ze złością macha ręką i szybko odchodzi*)

HÓMAN (*Do Bartha*)

Przecież słyszałeś! Ze względu na Anglików!

BARTHA (*Odchodząc razem z Hómanem. Szyderczo*)

Oczywiście, Anglosasi!

BÁRDOSSY (*Podchodzi do regenta, pokazuje swoje notatki i cicho rozmawiając schodzą ze sceny*)

KERESZTES (*Wychodzi razem z pozostałymi ministrami*)

Nie wolno, żebyśmy dali się wciągnąć w wojnę! Dlatego tak ważne są te ograniczenia!

Podczas wyjścia Keresztosa i innych ministrów Teleki idzie w kierunku Witza. Scena zmienia się: z czasów przeszłych przechodzą w czasy teraźniejsze – po obrazach z sali obrad znowu są w pokoju do pracy. Realistyczna zmiana światła.

TELEKI

W zaciśniętym przez Niemców pierścieniu swoboda oddychania pozostała jedynie w części południowej. Sąsiedztwo Jugosławii. Natomiast otwarte okno teraz zostało prawie całkowicie zamknięte. Ostatecznie...

(*Obserwuje twarz Witza*) Głęboko milczysz. Dlaczego?

WITZ

Przygłębił mnie poprzedni obraz... Umowa... potem to (*szuka słów*), to dziwne tańczenie na ostrzu żyletki... Nieomal trafiliśmy na ołtarz ofiarny Niemców.

TELEKI (*Gorzko się śmieje*)

To byłby wielki rytuał pogański! To jest pewne, Béla!

(*Nagyot sóhaj*) Pedig a történelem távlatában az évtizedek másodpercekké válnak. Az évszázadok évekké. Egy nemzet, ha fenn akar maradni, nem szabad, hogy hetekben gondolkozzék! Századokban kell értelmeznie az eseményeket! Hogyan magyarázzam meg hát azoknak a politikusoknak, akik a pillanatokban élnek, a jelen parányi rezdüléseiben csupán, hogy rossz úton vagyunk, hogy vigyázzanak, mert megint tévúton járunk?!

WITZ (*Kissé kételkedve*)

Németország valóban elvesztené a háborút?

TELEKI (*A legnagyobb természetességgel*)

Hogyne! Ez másképp nem lehet!

WITZ (*Teljesen tanácstalan*)

S azután?

TELEKI

Azután teljes összeomlás következik. S orosz megszállás alá kerülünk.

WITZ (*Tiltakozva*)

Egyre jobb! Ne is folytasd: ez a másik rettegett félelem!

TELEKI

De ne hidd, hogy ez örökké fog tartani!

WITZ

Ebben nem is szeretnék hinni...

TELEKI

A bolsevizmus is összeomlik, akárcsak a nácizmus, mert embertelen, az emberi természettel teljesen ellentétes gondolat.

WITZ

Nézd, nem vagyok politikus. Ezt a párkák fonta szövevényes történelmet sokszor nem értem. De most már látom, hogy ez az egész olyan, mint egy szűkülő folyosó, amelyről egyre kevesebb a leágazás. Bármennyire is kérésztű a hitleri új rend, a náci óriással akkor sem tudunk szembeszállni.

TELEKI

Ugyan hogy tudnánk, mikor Trianon még a hadfelszerelésünket is korlátozta!

(*Znowu zasmuca się*) I mogłeś zobaczyć: przy tym chcieli asystować moi ministrowie. Z pomocą szefa sztabu generalnego. (*Mocno wzdycha*) A przecież z perspektywy historii dziesięciolecia zmieniają się na sekundy. Stulecia na lata. Naród, który chce przetrwać nie może myśleć w tygodniach! Wydarzenia trzeba definiować w stuleciach! Jak mam wytłumaczyć tym politykom, którzy żyją tylko chwilą, że jesteśmy na złej drodze, żeby uważali, gdyż znowu błądzimy po bezdrożach?!

WITZ (*Trochę z niedowierzaniem*)

Niemcy rzeczywiście przegrają tę wojnę?

TELEKI (*Jak najbardziej naturalnie*)

Owszem! To nie może być inaczej!

WITZ (*Całkowicie bezradny*)

A potem?

TELEKI

Potem nastąpi całkowity upadek. I trafimy pod zabór rosyjski.

WITZ (*Protestując*)

Coraz lepiej! Nie kontynuuj: to jest druga straszna trwoga!

TELEKI

Ale nie wierz, że to będzie trwało wiecznie!

WITZ

W to nawet nie chciałbym wierzyć...

TELEKI

Bolszewizm też upadnie, tak jak nacjonalizm, gdyż jest nieludzką, zupełnie przeciwną naturze człowieka koncepcją.

WITZ

Widzisz, nie jestem politykiem. Często nie rozumiem tej zawikłanej, knutej przez Parki historii. Ale teraz widzę, że to wszystko jest tak jak zwężająca się rzeka, która ma coraz mniej rozgałęzień. Jakkolwiek jest krótkotrwały ten nowy hitlerowski porządek, nie jesteśmy w stanie sprzeciwić się temu nazistowskiemu olbrzymowi.

TELEKI

Jak moglibyśmy, kiedy Trianon ograniczył nawet wyposażenie naszego wojska!

WITZ (*Egyre hevesebben*)

Akkor miért kell az angolszász hatalmaknak a kisállamokat, köztük minket is, állandóan fegyveres támadásra bízni?!

TELEKI (*Félhangosan*)

Hát persze, ez teljes öngyilkosság lenne!

WITZ

A küzdelemben még Lengyelország is elesett! Pedig nekik milliós hadseregük volt ám, nehéztüzérségük, légiflottájuk...

TELEKI (*Közbevág*)

Ez a hitleri-sztálini paktum! Amiről beszéltem az előbb neked. A német nácik és a szovjet kommunisták: a pokol minden erejének együttes támadása roncsolta, zúzta össze Lengyelországot is. Koncentrációs táborok, kivégzések. Főleg Varsóban, de más lengyel településen is. Módszeresen irtották, irtják a lakosságot. A krakkói Jagello Egyetem professzorait pedig elhurcolták. S még ki tudja mennyi embert vittek Belorusszia és Ukrajna börtöneibe?! De biztosan mondhatom, legyőzték ugyan őket, de sosem fognak győzedelmeskedni felettük.

WITZ

Erős a lengyel nép hite.

TELEKI

S hatalmas az akaratereje! Most is szervezik az ellenállást és a külső fegyveres harcot a németek ellen.

WITZ

Hála neked! Megnyitottad a határt a menekülők előtt. Több ezer lengyel, talán hetven vagy kilencven ezren is lehettek – sőt egyesek 110–140 ezer főre becsülik őket –, Magyarországon keresztül jutottak el Nyugatra, hogy harcolhassanak. Az itt maradóknak pedig otthont adtál. Vigaszt és megélhetést. Lengyel Intézet, könyvtár, elemi iskolák, gimnázium és líceum...

TELEKI

A barátság nemcsak felelősséget jelent a másikért, hanem közösséget, sorsvállalást és így segítségnyújtást is. Hogy is mondta Stanisław Worcell? „Magyarország és Lengyelország két örökéletű tölgy, melyek külön törzset növesztettek, de gyö-

WITZ (*Coraz żarliwiej*)

To dlaczego mocarstwa anglosaskie ciągle namawiają małe państwa, w tym również nas, na zbrojny atak?!

TELEKI (*Półgłosem*)

Oczywiście, to byłoby pewne samobójstwo!

WITZ W walce to nawet i Polska upadła! A przecież miała milionową armię, ciężką artylerię, flotę powietrzną...

TELEKI (*Przerywa*)

To pakt Hitlera ze Stalinem! O czym wcześniej już Tobie mówiłem. Niemieccy naziści i sowieccy komuniści: wspólny atak tych wszystkich sił piekielnych zniszczył i zdruzgotał również Polskę. Obozy koncentracyjne, egzekucje. Szczególnie w Warszawie, ale i w innych polskich miastach również. Z premedytacją mordowali ludność i nadal mordują. A profesorów z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie wywieźli. I kto tam wie ile osób osadzili w białoruskich, czy w ukraińskich więzieniach?! I jestem pewny, że mimo że wygurali, nigdy nie uda się im ich przezwyciężyć.

WITZ

Mocna jest wiara narodu polskiego.

TELEKI

I olbrzymia jest jego siła woli! Teraz też organizują opór i walkę zbrojną przeciwko Niemcom.

WITZ

Chwała Tobie! Otworzyłeś granice przed uciekinierami. Żeby kontynuować walkę wiele tysięcy Polaków, mogło być siedemdziesiąt lub dziewięćdziesiąt tysięcy – niektórzy szacują na 110–140 tysięcy osób – poprzez Węgry dostało się na Zachód. A tym, którzy tu zostali dałeś dom. Pocieszenie i egzystencję. Instytut Polski, bibliotekę, szkoły podstawowe, gimnazjum-liceum...

TELEKI

Przyjaźń nie oznacza tylko ponoszenia odpowiedzialności za drugiego, ale jest wspólnotą, pogodzeniem się z losem i wzajemną pomocą. Jak to powiedział Stanisław Worcell?

kerek a föld alatt messze futnak, összekapcsolódtak és láthatatlanul egybefonódtak. Ezért egyiknek léte és erőteljessége a másik életének és egészségének feltétele.”

WITZ (*Aggódva*)

S a németek?

TELEKI

Nem nehéz kitalálnod: követelik az itt tartózkodó lengyelek kiadatását, a lengyelbarát megnyilvánulások felszámolását. S ehhez az ellenséges magatartáshoz a magyar szélsőjobboldal is csatlakozik. A németek felszámolták a lengyel diplomáciai képviseletet is.

WITZ (*Közbevetve*)

Így fognak összemorzsolni minket is.

TELEKI

Nem, atyám! Ezt nem engedhetjük meg!

WITZ

S a nagykövet mikor távozott?

TELEKI

Leon Orłowski gróf?

WITZ (*Bólint*)

TELEKI

Lengyelország megszállása után még maradhatott Budapesten. Tavalý év végén kellett elhagynia a hivatalát. A búcsúzásakor megígértem neki, hogy az érdekeik nagykövete én magam leszek, s a lengyel állampolgárokat ugyanabban a vendégszeretetben részesítem, amelyet az itt tartózkodásuk óta eddig élveztek.

WITZ

A németek sosem fogják elfelejteni ezt a makacs magyar „álnokságot”.

TELEKI

Igen, atyám, ez nem más, mint makacs, szent „álnokság”. Ebben a szörnyű világégésben a szeretet megnyilvánulása. Hitler és Ribbentrop tájékoztat is ettől. A visszautasításukat ellenséges lépésnek tekintik. Galeazzo Ciano is azzal fenyegetett, hogy a

„Węgry i Polska to dwa wiekuiste dęby, każdy z nich wystrzelił pniem osobnym i odrębnym, ale ich korzenie, szeroko rozłożone pod powierzchnią ziemi, i splątały się, i zrastały niewidocznie. Stąd byt i czerstwość jednego jest drugiemu warunkiem życia i zdrowia”.

WITZ (*Zatroskany*)

A Niemcy?

TELEKI

Nie trudno jest zgadnąć: żądają wydania przebywających tutaj Polaków, i zaprzestania pokazywania przejawów naszej sympatii do Polski. I do tej wrogiej postawy przyłącza się skrajna prawica węgierska. Niemcy zlikwidowali również polską placówkę dyplomatyczną.

WITZ (*Wtrąca*)

Tak skruszą też nas.

TELEKI

Nie, ojcze! Nie pozwolimy na to!

WITZ

A ambasador kiedy odszedł?

TELEKI

Hrabia Leon Orłowski?

WITZ (*Przytakuje*)

TELEKI

Po najeździe na Polskę mógł jeszcze pozostać w Budapeszcie. Urząd kazano mu opuścić pod koniec ubiegłego roku. Żegnając się przyrzekłem mu, że ambasadorem ich interesów osobiście będę ja i że obywatele Polski będą przyjęci tu tak samo gościnnie, jak i on podczas pobytu tutaj.

WITZ

Niemcy nigdy nie zapomną tej upartej węgierskiej „zdradliwości”.

TELEKI

Tak, ojcze, to nic innego jak uparta, święta „zdradliwość”. Przejawy sympatii w tym strasznym katakлизmie dziejowym. Hitler i Ribbentrop pienią się. Odmowę przyjmują jako wrogie

németek ezt sosem fogják elfelejteni nekünk, s ezért egyszer még fizetnünk kell. Ennek ellenére én az emigráns lengyel kormány megsegítésére titokban még magyar légiót is küldtem. Berlin persze erre is gyanakszik.

WITZ (*Mélyen felsóhajt*)

Bár a világ sorsát eldöntő ellenállás lehetne ez is! Akárcsak 1920-ban, amikor a Szovjetunió Lengyelország legyőzésével egész Közép-Európára ki akarta terjeszteni a kommunizmust.

TELEKI

Közép-Európára? Dehogyan atyám! Az egész kontinensre!

WITZ

A magyar katonai segélyszállítmányod akkor is hozzájárult ahhoz, hogy a lengyel hadsereg fényes, döntő győzelmet arasson.

TELEKI (*Elégedetten mosolyog*)

Visztulai csoda – azóta is így emlegetik azt a napot.

WITZ

Az egyik szentmise után egy lengyel férfi megvárt, s azt mondta nekem: atyám, engedje meg, hogy érintsem meg a kezét, hiszen tudom, Teleki miniszterelnök úr jó barátja, s így Ön által az ő kezét is érinthetem. Soha nem felejtjük el azt a sok jót, amit miniszterelnök úr tett velünk – fogta meg a kezem és könnyes szemmel...

MÁRIA (*Berohan, megáll Teleki előtt. Rémulten*)

Apám!

TELEKI (*Zavartan Witzre néz, majd ismét a lányára. Felháborodva*)

De Mária! Hogy képzeled, hogy csak így...

MÁRIA (*Közbeavág. Kis pukedlivel Witz felé*)

Elnézést, atyám!

WITZ (*Bólint*)

MÁRIA

Apám...!

posunięcie. Galeazzo Ciano grozi, że Niemcy nigdy nam tego nie zapomną i że za to jeszcze będziemy musieli zapłacić. Wbrew temu, w tajemnicy, na pomoc polskiemu rządowi emigracyjnemu wysłałem nawet legion węgierski. Berlin oczywiście coś podejrzewa.

WITZ (*Wzdycha głęboko*)

Żeby to chociaż był opór decydujący o losie świata! Jak w 1920 roku, kiedy Związek Radziecki poprzez zwycięstwo nad Polską chciał rozprzestrzenić komunizm w całej Europie Środkowej.

TELEKI

Europa Środkowa? Ojczy, gdzie tam! Na całym kontynencie!

WITZ

A Twoje transporty sprzętu wojskowego również pomogły w odniesieniu przez armię polską wspańskiego, decydującego zwycięstwa.

TELEKI (*Uśmiecha się z zadowoleniem*)

Cud nad Wisłą – od tamtego czasu wspominają ten dzień.

WITZ

Ktoregoś dnia poczekał na mnie po mszy jeden polski mężczyzna i tak powiedział: niech ojciec pozwoli dotknąć swej ręki, wiem, że ojciec jest dobrym przyjacielem premiera Telekiego i w ten sposób to tak, jakbym dotknął również jego ręki. Nigdy nie zapomnimy tego całego dobra, które nam pan premier ofiarował – trzymał moją rękę z łąz w oku...

MARIA (*Wbiega z impetem, zatrzymuje się przed Telekim. Jest przerażona*)

Tato!

TELEKI (*Zmieszany patrzy na Witza, potem znowu na córkę.*

Oburzony) Ależ Mario! Jak to sobie wyobrażasz, że tylko tak...

MARIA (*Przerywa. Lekko dyga przed Witzem*)

Przepraszam, Tato!

WITZ (*Przytakuje głową*)

MARIA

Tato...!

TELEKI (*Szintén közbevág. Feddő hangon*)

Bármiert is jöttél, most menj, majd később beszélünk!

MÁRIA

De most szeretném...

TELEKI (*Keményen*)

Nem lehet!

WITZ

Hagyd csak! Hadd beszéljen! Biztosan fontos lehet.

TELEKI (*Méltatlankodik, de Witz kérésére nem ellenkezik tovább*)

MÁRIA (*A feszültség most tör ki rajta igazán: sír*)

Apám...! (*Mondanivalója zokogásba fullad*)

TELEKI (*Megenyhül. Feláll, átöleli*)

Csak nincs valami baj?

MÁRIA (*Némán bólint, zokog*)

TELEKI (*Most már ő is aggódik*)

Mi történt?

MÁRIA

Anya súlyos beteg... Meg fog halni!

TELEKI (*Elengedi a lányát. Szemrehányóan*)

Csacskaságokat beszélsz! Honnan szedsz ilyeneket?!

MÁRIA (*Megtörli a szemét*)

Most jövök a kórházból. Az orvosok mondták... (*elcsuklik a hangja*), néhány hete... néhány hete van csupán.

TELEKI (*Megdöbben: erre nem számított. Becsukja a szemét.*

Elfordul. Érezni, hogy nagy fájdalma van)

MÁRIA (*Még mindig sír*)

Gézának is szóltam... Az előbb értesítettem. Holnap már itt-hon lesz.

Csend.

MÁRIA (*Megérinti az apja vállát*)

Apám!

TELEKI (*Również przerywa. Karcącym głosem*)

Obojętnie po co przyszedł, teraz wyjdź, później porozmawiamy!

MARIA

Ale ja teraz chciałabym...

TELEKI (*Twardo*)

Nie można!

WITZ

Pozwól! Niech mówi! Na pewno jest to ważne.

TELEKI (*Jest niezadowolony, ale dalej nie sprzeciwia się prośbie Witz*)

MARIA (*Całkowicie wychodzi z niej napięcie: płacze*)

Tato...! (*Jej mowa przechodzi w szloch*)

TELEKI (*Łagodnieje. Wstaje, obejmuje Marię*)

Czy nie ma jakiegoś problemu?

MARIA (*Bezgłośnie przytakuje, szlocha*)

TELEKI (*On też się niepokoi*)

Co się stało?

MARIA

Mama jest bardzo ciężko chora... Umrze!

TELEKI (*Puszcza córkę. Z wyrzutami*)

Głupstwa mówisz! Skąd to wzięłaś?!

MARIA (*Przeciera oczy*)

Właśnie przyszedłam ze szpitala. Lekarze powiedzieli... (*łamie się jej głos*), kilka tygo... ma najwyżej kilka tygodni.

TELEKI (*Przestraszony: nie spodziewał. Zamyka oczy. Odwraca się. Widać, że ta wiadomość jest dla niego bardzo bolesna*)

MARIA (*Jeszcze płacze*)

Gézie też powiedziałam... Przed chwilą powiadomiłam go. Jutro już będzie w domu.

Cisza.

MARIA (*Dotyka ramienia ojca*)

Tato!

TELEKI (*Visszafordul. Ismét erős. A régi hangon, határozottan*)

Jól tetted. S most már, kérlek, ne sírj! Ezzel nem oldódik meg semmi. Töröld meg a szemed! Szedd rendbe magad, s menj vissza édesanyádhoz!

MÁRIA

De ha csak egyedül leszek...

TELEKI

Nem leszel egyedül. Menj, én is nemsokára ott leszek.

MÁRIA (*Szipog*)

Igenis, apám! (*El*)

TELEKI (*Összetörten járkál. A kezét tördeli. Rövid csend után lázadó hangon Istennel kezd perelni*)

Ebben a getszemáni magányban összeroppanok. Miért sújtasz hát Istenem?! Miért veszed el tőlem a leghűségesebb támaszom?! Az egyetlen kincsem?! Miért büntetsz engem...?

(*Megtörten, csendesebben*) Veszélyes szirtek között egyensúlyoz a nemzet... s most ez a hír... (*Újra lázadó, számonkérő hangon*) De hát mit követtem el, mondd, hogy ezt teszed velem...! Mit vétettem?! Válaszolj!

WITZ (*Telekihez megy, s keményen megrázza*)

Hogy kérheted számon Istent! Felelj...! Hogy háboroghat így a lelked?!

TELEKI (*Nem szól*)

WITZ (*Haraggal*)

Erős vagy, mikor másokat vigasztalsz. Köszikla. Akár egy éltető forrás. De ha magadra maradsz, kételyek gyötörnek... Hát bízzál most is, a teljes magányban, amikor sötétséget és mélységet észlelsz!

TELEKI (*Kitépi magát Witz kezéből*)

Nem tudok. Nem bírok. Értsd meg: erőtlen lettem! Gyenge! Nézz rám: gyenge lettem!

WITZ

Az erőtlenség majd erősekké válnak.

TELEKI (*Lemondóan legyint*)

Ugyan már!

TELEKI (*Odwraca się. Znowu jest silny. Mocnym głosem, zdecydowanie*) Dobrze zrobiłaś. I teraz proszę, nie płacz! To nic nie rozwiąże. Wytrzymaj oczy! Doprowadź siebie do porządku i idź z powrotem do mamy!

MARIA

Ale jak będę tylko sama...

TELEKI

Nie będziesz sama. Idź, niedługo ja też tam będę.

MARIA (*Pociąga nosem*)

Tak jest, Tato! (*Wychodzi*)

TELEKI (*Chodzi załamany. Załamuje ręce. Po krótkiej ciszy zaczyna zbuntowanym głosem skarżyć się Bogu*)

Złamię się w tej getsemańskiej samotności. Dlaczego mnie tak pognębiasz, Mój Boże?! Dlaczego zabierasz mi najwierniejszą moją podporę?! Mój jedyny skarb?! Dlaczego mnie karzesz...? (*Złamany, ciszej*) Naród balansuje między niebezpiecznymi skałami... a teraz jeszcze ta wiadomość... (*Znowu zbuntowanym, pytającym głosem*) Ale co ja zrobiłem, powiedz, że to robisz ze mną...! Czym zgrzeszyłem?! Odpowiadaj!

WITZ (*Podchodzi do Telekiego i mocno nim potrząsa*)

Jak możesz Boga pociągać do odpowiedzialności?! Odpowiadaj...! Jak może aż tak walczyć dusza Twoja?!

TELEKI (*Nie odpowiada*)

WITZ (*Ze złością*)

Silny jesteś, kiedy pocieszasz innych. Kamienna skała. Tak jak źródło życia. Ale jak jesteś sam, to dręczą Ciebie wątpliwości... Wierz teraz też, w pełnej samotności, kiedy czujesz ciemność i głębię!

TELEKI (*Wrywa się z rąk Witza*)

Nie potrafię. Nie dam rady. Zrozum: stałem się bezsilny! Słaby! Popatrz na mnie: stałem się słaby!

WITZ

Ze słabych silni się staną.

TELEKI (*Macha z rezygnacją*)

A tam!

WITZ

Hatalmasokká...

TELEKI

Hatalmasokká? *(Keserűen nevet)* Nyomorult, számkivetett lelké.

WITZ *(A papi bölcsekedést elhagyva ismét keménnyé válik)*

Ennyire nem veszítheted el a reményt! Éppen most, amikor sokunknak te jelentetted ezt az isteni erényt. De hát erről beszélttem neked az előbb is!

TELEKI

Hát mégis, hogy gondolod, lehet ilyen reménytelenségben remélni?!

WITZ *(Ismét egészen közel lép hozzá)*

Lehet. Igen, lehet. Sőt, kell! A lelked mélyén ezt te is tudod!

TELEKI

Nem megy. Most már képtelen vagyok.

WITZ *(Megfogja Teleki vállát. Kemény hangon)*

Szedd össze magad! A tartáshoz majd az erő is megadatik.
(Elengedi Telekit, s ellép tőle)

Csend.

TELEKI *(Nyugodt hangon utána szól)*

Akkor hát segíts!

WITZ *(Megfordul)*

Ez a segítő tanácsom: bízzál!

TELEKI *(Meglepődve)*

Csupán ennyi?

WITZ

A legfontosabb!

Csend.

WITZ

Potężni...

TELEKI

Potężni? (*Śmieje się gorzko*) Nędzne, wygnane dusze.

WITZ (*Porzucając kapłańskie filozofowanie znowu staje się twardym*)

Nie możesz aż tak stracić nadziei! Właśnie teraz, kiedy dla tylu osób ty oznaczasz cnotę boską. Ale przecież już wcześniej mówiłem ci o tym!

TELEKI

A jednak, co myślisz, można w takiej beznadziejności mieć nadzieję?!

WITZ (*Znowu podchodzi bardzo blisko do Telekiego*)

Można. Tak, można. Co więcej, trzeba! W głębi duszy ty też to wiesz!

TELEKI

Nie daję rady. Już nie potrafię.

WITZ (*Chwyta Telekiego za ramię. Twardym głosem*)

Pozbieraj się! Potrzebna do wytrwania siła będzie jeszcze dana. (*Puszcza Telekiego i odchodzi*)

Cisza

TELEKI (*Mówi do niego spokojnym głosem*)

To pomóż!

WITZ (*Odwraca się*)

To moja rada: wierz!

TELEKI (*Zaskoczony*)

Tylko tyle?

WITZ

To najważniejsze!

Cisza

TELEKI

Kinyitott könyv voltam. *(Tesz néhány lépést, gondolkodik, majd megáll)* Láthattad sorsomat! Keserű, mint az epével átítatt szivacs.

WITZ *(Telekihez lép)*

A te sorsod a hazáé, s a hazáé a tiéd! *(Letérdel elé)*

Egyetlen lüktető valóság. A nemzet s az ő igaz fia!

TELEKI *(Megdöbben. Zavartan s kissé elérzékenyülve felállítja)*

Ugyan, Béla...! Nem neked: nekem kell eléd térdelnem!

Egy ideig állnak egymással szemben. Majd Teleki letérdepel elé. Rövid csend.

TELEKI *(Halkan, egész nyugodt, átszellemült hangon)*

Oldozz fel bűneim alól, atyám!

WITZ *(Mosolyog. Látja, hogy végre visszabillent Teleki egyensúlyra: újra önmaga. A miniszterelnök fejére teszi a kezét. Csendben imádkozik, majd áldást ad rá)*

TELEKI *(Keresztet vet)*

WITZ *(Búcsúzóul a vállára teszi a kezét. El)*

TELEKI *(Magába mélyedve térdepel. Majd feláll. Az órájára néz. Felveszi a kabátját, és sietve elmegy a bal oldalon)*

A következő szereplő megjelenéséig a színen kissé elsötétül. Majd a jobb oldalról az inas lép be. Kezében fehér törülköző. Összeszedi a teáscsészéket. Letörölgeti az asztalt. Észreveszi, hogy a tisztafából faragott népművészeti gyertyatartóban majdnem csonkig égett a gyertya. Kiveszi. Gondosan kicseréli, s meggyújtja a gyertyákat. A telefon megszólal. Felveszi.

INAS

A miniszterelnök úr dolgozósobájába. Papp György vagyok, az inas. A gróf úr körülbelül egy órával ezelőtt elment... Igen, bizonyára ott tartózkodik. Kapcsolják át oda a hívást...! Rendben... Hogy ki várja...? *(Csodálkozva)* Igen...? Azonnal

TELEKI

Byłem otwartą książką. *(Stawia kilka kroków, myśli, potem staje)* Mogłeś widzieć mój los! Gorzki, jak gąbka przepojona żółcią.

WITZ *(Podchodzi do Telekiego)*

Twój los to los ojczyzny, los ojczyzny jest twoim losem!
(Kłęk przed nim)

Jedna pulsująca rzeczywistość. Naród i jego prawdziwy syn!

TELEKI *(Zażenowany, ze wzruszeniem pomaga podnieść się Witzowi)*

Ale, Béla...! Nie Ty, to ja powinienem klęknąć przed Tobą!

Przez pewien czas stoją naprzeciw siebie. Po pewnym czasie Teleki klęka przed Witzem. Krótka cisza.

TELEKI *(Cicho, całkowicie spokojnym, uduchowionym głosem)*

Daj mi rozgrzeszenie, Ojczy!

WITZ *(Uśmiecha się. Widzi, że w końcu powróciła równowaga Telekiego: znowu jest samym sobą. Kładzie rękę na głowie premiera. Cicho modli się, potem błogosławi)*

TELEKI *(Żegna się znakiem krzyża)*

WITZ *(Na pożegnanie kładzie rękę na ramieniu Telekiego. Wychodzi)*

TELEKI *(Zagłębiony w myślach klęczy. Potem wstaje. Patrzy na zegarek. Wkłada płaszcz i pośpiesznie wychodzi po lewej stronie)*

Do czasu pojawienia się kolejnej postaci scena jest trochę przyciemniona. Po pewnym czasie z prawej strony wchodzi służący. W ręku ma białą ścierkę. Zbiera filiżanki. Ściera stół. Zauważa, że w rzeźbionym z cisu ludowym świeczniku prawie całkowicie spaliła się świeca. Wyjmuje ją. Starannie wymienia i zapala świecę. Dzwoni telefon. Podnosi.

SŁUŻĄCY

Pokój pracy pana premiera. Jestem György Papp, służący. Pan premier mniej więcej godzinę temu wyszedł...

megyek. Felkísérem. *(Leteszi a telefont. Felveszi a tálcát, s gyorsan kisiet. Az ajtót nyitva hagyja. Kis idő múlva ismét hallatszódik az inas hangja)* Parancsoljon, főméltóságú uram!

HORTHY *(Belép)*

INAS

A miniszterelnök úr hamarosan visszaérkezik.

HORTHY *(Bólogat. Körbenéz, forgolódik)*

INAS *(Kissé meghajol)*

Főméltóságú úr! Parancsol esetleg valamit?

HORTHY *(Kérdőn néz rá)*

INAS *(Egész félszegen)*

Kávét, teát?

HORTHY *(Nyugtalanul)*

Nem kérek.

INAS

Elnézést, uram! *(Meghajol, távozik)*

HORTHY *(Teleki dolgozóasztalához lép. Felemeli a könyvet.)*

Széchenyi „Napló”-ja... Hm! *(Belelapoz, olvasgat)*

TELEKI *(Belép. Mikor meglátja Horthyt, meglepődve megtorpan, majd komorságából felengedve meleg hangon köszönti)*

Kormányzó úr! A lehető legjobbkor!

HORTHY *(Leteszi a könyvet. Komoran)*

Úgy gondolod?!

Kezet fognak.

TELEKI *(Elkeseredve)*

Most jöttem a kórházból.

HORTHY *(Kissé megijedve)*

Csak nincs valami baj?

TELEKI

Hanna...

HORTHY

Mi történt?

Tak, niewątpliwie tam jest. Mam rozmowę przełączyć...! W porządku... I kto czeka...? *(Zdziwiony)* Tak...? Już idę. Wprowadzę Pana. *(Odkłada słuchawkę. Bierze tacę i szybko wychodzi. Drzwi zostawia otwarte. Po krótkim czasie znowu słysząc głos służącego)* Proszę, Wielmożny Panie!

HORTHY *(Wchodzi)*

SŁUŻĄCY

Pan premier zaraz tu będzie.

HORTHY *(Przytakuje głową. Rozgląda się, obraca się)*

SŁUŻĄCY *(Trochę pochylony)*

Wielmożny Panie! Może Pan ma jakieś życzenie?

HORTHY *(Patrzy na niego pytająco)*

SŁUŻĄCY *(Całkiem niezręcznie)*

Kawę, herbatę?

HORTHY *(Niespokojnie)*

Nie, dziękuję.

SŁUŻĄCY

Przepraszam Pana! *(Kłania się, wychodzi)*

HORTHY *(Podchodzi do biurka Telekiego. Podnosi książkę)*

„Dziennik” Széchenyiego... Hm! *(Przegląda, czyta)*

TELEKI *(Wchodzi. Kiedy zauważa Horthy’ego, zaskoczony waha się, ale po chwili jego posępność łagodnieje i pozdrawia ciepłym głosem)* Pan regent! W najlepszym momencie!

HORTHY *(Odkłada książkę. Pochmurnie)*

Tak myślisz?!

Podają sobie ręce.

TELEKI *(Rozgoryczony)*

Właśnie przyszedłem ze szpitala.

HORTHY *(Trochę przestraszony)*

Coś się stało?

TELEKI

Hanna...

HORTHY

Co jest z nią?

TELEKI (*Leveszi a kabátját*)

Súlyos beteg.

HORTHY

Sajnálom. Nagyon sajnálom.

(*Tanácstalanul tördeli a kezét. Érzí, hogy nem a lehető legjobbkor, hanem a legrosszabbkor hozza a hírt Telekinek*)

TELEKI (*Horthy kabátja felé nyúl*)

Szabad?

HORTHY (*Zavartan*)

Nem, nem, köszönöm. Sietek.

TELEKI (*Felakasztja saját kabátját a fogasra*)

Képzeld, még Ribbentrop is hívott. A kórházban ért el telefonon!

HORTHY (*Gyanakodva*)

Mit akart?

TELEKI

A szokásost. Rá akart venni, hogy azonnali hatállyal bontsam fel a magyar–jugoszláv barátsági szerződést.

HORTHY (*Feszült érdeklődéssel*)

S mit válaszoltál rá?

TELEKI (*A legnagyobb természetességgel*)

Keményen elutasítottam!

HORTHY (*Megtörli a homlokát*)

TELEKI

A német csapatok átvonulását is követelte!

HORTHY (*Egyre kényelmetlenebbül érzi magát*)

TELEKI

Sőt, hogy fegyveres erővel csatlakozzunk a támadáshoz. A tiltakozásomra a Führerükkel fenyegetődött. Még rólad is beszélt. Valami megállapodásról. Mondtam, hogy ez csak valami félreértés lehet.

HORTHY (*Elfordul*)

TELEKI

Vagy mégsem?! (*Megfogja Horthy vállát*) Csak nem egyezkedtél velük?

TELEKI (*Zdejmuje płaszczy*)

Jest ciężko chora.

HORTHY

Przykro mi. Bardzo mi przykro.

(*Bezradnie zalamuje ręce. Czuje, że nie w najlepszym, ale w najgorszym momencie przynosi wiadomość Telekiemu*)

TELEKI (*Dotyka płaszcza Horthy'ego, tak jakby chciał pomóc zdjąć*) Można?

HORTHY (*Zmieszany*)

Nie, nie, dziękuję. Spieszę się.

TELEKI (*Wiesza swój płaszczy na wieszak*)

Wyobraź sobie, dzwonił nawet Ribbentrop . W szpitalu znalazł mnie!

HORTHY (*Podejrzliwie*)

Czego chciał?

TELEKI

Tego co zwykle. Chciał mnie namówić na to, żebym natychmiast zerwał węgiersko–jugosłowiański pakt przyjaźni.

HORTHY (*Z napiętą uwagą*)

I na to co odpowiedziałeś?

TELEKI (*Jak najbardziej naturalnie*)

Twardo odmówiłem!

HORTHY (*Przeciera czoło*)

TELEKI

Również żądał przemarszu oddziałów niemieckich!

HORTHY (*Sprawia wrażenie coraz bardziej zażenowanego*)

TELEKI

Co więcej, chciał żebyśmy włączyli się do ataku siłą zbrojną. Na mój protest straszyl ich führerem. I o Tobie też mówił. O jakiejś umowie. Powiedziałem, że to jakieś nieporozumienie.

HORTHY (*Odwraca się*)

TELEKI

Lub nie?! (*Chwyta Horthy'ego za ramię*) Bo nie zawarłeś z nimi porozumienia?

HORTHY

De igen. (*Határozottan*) Ezért is jöttem, hogy mindezt tudasam veled.

Döbbent csend.

TELEKI (*Visszafogott feszültséggel*)

Miben állapototok meg?

HORTHY

Az átvonulásban.

TELEKI (*Elképedve*)

Miről beszélsz?!

HORTHY

Engedélyeztem, hogy a német csapatok magyar területre lépjenek.

TELEKI (*Magánkívül*)

Ezt nem teheted! Azonnal vond vissza az intézkedést!

HORTHY (*Tiltakozva rázza a fejét*)

TELEKI

Add ki a parancsot, követelem!

HORTHY

Nem, most már nem lehet.

TELEKI

Dehogyan!

HORTHY

A katonai alakulatok felvonulása már elkezdődött!

TELEKI (*Teljesen kikelve magából*)

Hogyan?!

HORTHY

Hitler csapatai néhány nap múlva támadni fognak. S tudnod kell: mi is együttműködünk velük!

TELEKI

Nem! Nem és nem! Amíg én itt vagyok, ez nem történhet meg!

HORTHY (*Nem reagál Teleki tiltakozására: folytatja*)

Nagyanizsába már megérkeztek a német szerelvények. A ki-
rakodást is engedélyeztem.

HORTHY

Zawarłem. (*Zdecydowanie*)

Dlatego też przyszedłem, żeby Ciebie poinformować o tym.

Zaskakująca cisza.

TELEKI (*Z hamowanym napięciem*)

Co uzgodniliście?

HORTHY

Przemarsz.

TELEKI (*Ostępiony*)

Co mówisz?!

HORTHY

Dałem pozwolenie na wejście oddziałów niemieckich na teren węgierski.

TELEKI (*W stanie silnego zdenerwowania*)

Tego nie możesz zrobić! Natychmiast odwołaj tę dyspozycję!

HORTHY (*Na znak protestu zaprzecza głową*)

TELEKI

Daj rozkaz, Domagam się!

HORTHY

Nie, już teraz nie można.

TELEKI

Jak to nie!

HORTHY

Przemarsz oddziałów wojskowych już się rozpoczął!

TELEKI (*Pada w pełny gniew*)

W jaki sposób?

HORTHY

Oddziały Hitlera będą atakować za kilka dni. I musisz wiedzieć: my też działamy razem z nimi.

TELEKI

Nie! Nie i nie! Dopóki ja jestem tutaj, to nie może się zdarzyć!

HORTHY (*Nie reaguje na protest Telekiego: kontynuuje*)

Do Nagykanizsy przybyły już niemieckie pociągi. Pozwoliłem również na rozładowanie.

TELEKI (*Lerogy az egyik székre*)

Ez nem lehet igaz! A Tanács döntését éppen te szeged meg?!

A kormányzó?! De hát miért?!

(*Feláll, Horthyhoz lép. Egész hangosan, kikelve magából*)

Mondd, miért?! (*Megrázza*) Mi történt veled?!

HORTHY

Másképp alakult minden. Nem tehettem mást.

TELEKI

De igen! Tehettél volna! Ragaszkodnod kellett volna a megszorítási javaslatokhoz!

HORTHY

Sajnálom.

TELEKI

De hát megígérted, hogy nem megy a németekkel együtt!

HORTHY

Most már kénytelen vagyok.

TELEKI

Werth, ugye ő volt? Ő közvetített?!

HORTHY

Részben.

Rövid csend.

TELEKI (*Elkeseredett csendességgel*)

Mivel vesztegettek meg?

HORTHY (*Felháborodva*)

De hát hogy képzeled!

TELEKI (*Ismét vulkanikus erővel*)

A határozatot felrúgtad! Csak volt valami oka?!

HORTHY

Forrong körülöttünk a világ. Háború van. Értsd meg, a németek makacsok! Nem engednek! Lépnem kellett, mert máskülönben elvesztettük volna Délvidéket!

TELEKI

Délvidék, Délvidék?! Itt már sokkal többről van szó!

TELEKI (*Osuwa się na jedno z krzesel*)

To nie może być prawdą! Akurat Ty łamiesz decyzję Rady?!
Regent?! Ale dlaczego?! (*Wstaje, podchodzi do Horthy'ego.*
Całkiem głośno, wpada w gniew) Powiedz, dlaczego?! (*Trzęsie*
nim) Co się z Tobą stało?!

HORTHY

Wszystko inaczej się ułożyło. Nie miałem innego wyjścia.

TELEKI

Miałeś! Mogłeś zrobić! Powinieneś był trzymać się propozycji
ograniczających!

HORTHY

Żałuję.

TELEKI

Ale przecież obiecałeś, że nie pójdziesz razem z Niemcami!

HORTHY

Teraz już jestem zmuszony.

TELEKI

Werth, prawda to on? On pośredniczył?!

HORTHY

Częściowo.

Krótką cisza.

TELEKI (*Z rozpaczliwym spokojem*)

Czym przekupili?

HORTHY (*Oburzony*)

Jak tak możesz myśleć?!

TELEKI (*Ponownie z wulkaniczną siłą*)

Decyzję zmieniłeś! To pewnie był jakiś powód?!

HORTHY

Świat wrze wokół nas. Jest wojna. Zrozum, Niemcy są uparci!
Nie ustąpią! Musiałem zrobić ten krok, gdyż inaczej
stracilibyśmy Wojwodinę!

TELEKI

Wojwodina, Wojwodina?! Tu już chodzi o wiele więcej!

HORTHY

Igen, arról, hogy a jugoszlávokkal együtt akár minket is első-
pörhetnek!

TELEKI *(Teljes elkeseredettséggel, visszafogott hangon)*

Mivel állíthatnálak meg, mondd?!

HORTHY *(A kijárat felé lép: távozni készül)*

Ez nem csak az én döntésem.

(Az ajtóból) S beláthatnád végre: nincs más választásunk.

TELEKI

Esztelenséget beszélsz!

Horthy megfordul, menni akar, de Teleki még utána szól.

TELEKI

Kormányzó úr!

HORTHY *(Visszafordul)*

TELEKI

Balga módon cselekszel!

*Horthy gyorsan elmegy. Teleki összetörten leül a dolgozóasztal-
hoz, s a tenyerébe hajtja a fejét.*

Csend.

INAS *(Belép)*

Uram!

TELEKI *(Felnéz)*

INAS

Elnézést, uram, de láttam, hogy a kormányzó úr távozott.

Szüksége van még esetleg valamire?

TELEKI *(Fáradtan, megtörten)*

Nincs, György. Köszönöm. Lefeküdhet aludni!

INAS *(Aggódva)*

Kegyelmes uramnak is pihennie kellene...

HORTHY

Tak, o to, że razem z Jugosłowianami mogą nawet i nas wymieść!

TELEKI (*Z olbrzymim smutkiem, tłumionym głosem*)

Czym mógłbym Cię powstrzymać, powiedz?!

HORTHY (*Podchodzi do drzwi: szykuje się do wyjścia*)

To nie tylko moja decyzja.

(*Od drzwi*) Mógłbyś w końcu zrozumieć: nie mamy innego wyjścia.

TELEKI

Mówisz bzdury!

Horthy odwraca się, chce iść, ale Teleki mówi jeszcze do niego.

TELEKI

Panie regencie!

HORTHY (*Odwraca się z powrotem*)

TELEKI

Postępujesz niemądrze!

Horthy szybko wychodzi. Załamany Teleki siada przy biurku, głowę chowa w dłoniach.

Cisza.

SŁUŻĄCY (*Wchodzi*)

Mój Panie!

TELEKI (*Spogląda na niego*)

SŁUŻĄCY

Przepraszam Pana, ale widziałem, że regent odszedł. Czy może ma Pan jeszcze jakieś życzenie?

TELEKI (*Zmęczony, złamany*)

Nie, György. Dziękuję. Możesz iść spać!

SŁUŻĄCY (*Z troską*)

Szanowny Pan też powinien odpocząć...

TELEKI

Nem, nem lehet. *(Feláll)*

György, reggel hat órákor ébresszen.

INAS

Igen, uram.

TELEKI *(Gépiesen)*

Készítse majd elő a cserkésztszti ruhámat, s szóljon a sofőrnek is, hogy az autó háromnegyed hétre álljon elő. A Bazilikába megyek a cserkésztsztekkel együtt áldozni. Reggelit ne készítsem, kérem, mert Witz Bélánál fogok reggelizni.

INAS

Úgy lesz, uram.

TELEKI *(Sóhajt)*

Köszönöm, György! Jó éjszakát!

INAS

Nyugodalmas jó éjszakát, kegyelmes uram! *(El)*

Teleki nyugtalanul járkal. A telefon megszólal. Felveszi.

TELEKI

Tessék, gróf Teleki. Bajkai irodatiszt? Most maga az ügyeletes? Igen, igen... Újpétery Elemér? Engedje fel, már vártam!

(Fel-alá járkal. Újpétery belép)

ÚJPÉTERY

Miniszterelnök úr!

TELEKI

Korábbra vártam az érkezését!

ÚJPÉTERY

Csak most készültünk el a rejtjelek pontos megfejtésével. Tessék, a Barcza-távirat másolata!

TELEKI *(Átveszi a borítékot)*

ÚJPÉTERY

Bárdossy miniszter úr hamarosan megérkezik. Őt is aggasztja az angol üzenet.

TELEKI

Nie, nie mogę. (*Wstaje*) György, obudź mnie o szóstej rano.
SŁUŻĄCY

Tak, proszę Pana.

TELEKI (*Automatycznie*)

Przygotuj mój mundur harcmistrza i powiedz kierowcy, żeby razem z autem był gotowy na za piętnaście siódma. Razem z innymi harcmistrzami jadę do Bazyliki do komunii. Śniadania nie rób, proszę, gdyż będę na śniadaniu u Béli Witza.

SŁUŻĄCY

Tak jest, proszę Pana.

TELEKI (*Wzdycha*)

Dziękuję, György! Dobranoc!

SŁUŻĄCY

Spokojnej nocy, mój szanowny Panie! (*Wychodzi*)

Teleki niespokojnie chodzi w tę i z powrotem. Dzwoni telefon. Podnosi.

TELEKI

Słucham, hrabia Teleki. Urzędnik Bajkai? Teraz Pan jest dyżurnym? Tak, tak... Elemér Újpétery? Proszę wpuścić, już czekałem na niego! (*Chodzi tam i z powrotem. Wchodzi Újpétery*)

ÚJPÉTERY

Panie premierze!

TELEKI

Wcześniej oczekiwałem pana przybycia!

ÚJPÉTERY

Dopiero teraz zakończyliśmy rozszyfrowanie kodu. Proszę, odbitka telegramu Barczy!

TELEKI (*Bierze kopertę*)

ÚJPÉTERY

Zaraz przybędzie pan minister Bárdossy. On też jest zaniepokojony wiadomością z Anglii.

TELEKI *(Felbontja a levelet)*

Aggasztja? *(Türelmetlenül hajtogatja szét a papírt)*

Csak nem rossz hírt kaptunk?

ÚJPÉTERY *(Nem szól. Zavartan lehajtja a fejét)*

TELEKI *(Olvas)*

Hát igaz! Mégiscsak igaz! Éreztem, tudtam, hogy ez lesz a következménye! Nem komor fellegek ezek, hanem önpusztító lázálom, amibe a kormányzó belerohant!

(Idéz a levélből, közben nyugtalanul járkal) „Őfelsége kormánya nem nézheti, hogy Magyarország, akármilyen feltételekkel részt vegyen egy Jugoszlávia elleni fegyveres akcióban.”

(Újpétery felé fordulva) Az angolok meg fogják szakítani velünk a diplomáciai kapcsolatot!

BÁRDOSSY *(Belép)*

TELEKI *(Eléje siet)*

Nagy-Britannia hadat fog üzeni!

BÁRDOSSY *(Próbálja nyugtatgatni Telekit)*

A közlés talán csak a magyar követ magánvéleménye.

TELEKI

Nem, semmiképp. Ez a levél több mint Barcza figyelmeztetése!

BÁRDOSSY

Az is lehet, hogy az angolok részéről csupán egy egyszerű diplomáciai fenyegetőzésről van szó.

TELEKI *(Csendesebb hangon, megtört komorsággal, mintha csak önmagának mondaná)*

A megértés jele helyett háborús intelem... Sötét, ránk telepedő veszély. Nyers, nemzettipró valóság ez. Pedig az országot mindig óvtam, védtem, hogy bele ne sodródjon a világháborúba.

BÁRDOSSY *(Határozottan)*

Össze kell hívnunk újra a Tanácsot!

TELEKI *(Leteszi a levelet)*

Reménytelen.

ÚJPÉTERY

Talán még megfordíthatjuk az eseményeket!

TELEKI (*Otwiera list*)

Zaniepokojony? (*Niespokojnie rozkłada kartkę*)

Chyba nie dostaliśmy złej wiadomości?

ÚJPÉTERY (*Nie odzywa się. Zmieszany pochyla głowę*)

TELEKI (*Czyta*)

To prawda! Faktycznie prawda! Czułem, wiedziałem, że takie będą tego następstwa! To nie są pochmurne obłoki, ale samoniszczący, obłądny sen, w który regent popadł!

(*Przytacza z listu, jednocześnie niespokojnie chodzi tam i z powrotem*) „Rząd jego królewskiej mości nie może na to patrzeć, że Węgry na jakichkolwiek warunkach mają brać udział w zbrojnej akcji przeciwko Jugosławii” (*Zwraca się do Újpétery*) Anglicy zerwą z nami dyplomatyczne stosunki!

BÁRDOSSY (*Wchodzi*)

TELEKI (*Spieszy się do niego*)

Wielka Brytania wypowie nam wojnę!

BÁRDOSSY (*Próbuje uspokoić Telekiego*)

Ta wiadomość to może tylko prywatne zdanie ambasadora Węgier.

TELEKI

Nie, na pewno nie. Ten list to więcej niż ostroga Barczy!

BÁRDOSSY

To jest też możliwe, że ze strony Anglików chodzi tylko o zwykłe dyplomatyczne pogrożki.

TELEKI (*Ciszej, posepnie, jakby mówił do siebie*)

Zamiast znaku zrozumienia wojenna groźba... Ciemne, nachodzące nas niebezpieczeństwo. To surowa, niszcząca naród rzeczywistość. A przecież zawsze chronilem kraj, broniłem, żeby nie wmieszał się w wojnę światową.

BÁRDOSSY (*Zdecydowanie*)

Musimy znowu zwołać Radę!

TELEKI (*Odkłada list*)

Nie ma sensu.

ÚJPÉTERY

Może jeszcze uda się odwrócić wydarzenia!

TELEKI

Megfordítani?! Ettől sokkal súlyosabb a helyzet...! Horthy megszegte a közös megállapodást.

BÁRDOSSY

Micsoda?

TELEKI

Figyelmen kívül hagyta a Legfelső Honvédelmi Tanács meg-
szorításait.

BÁRDOSSY (*Felháborodva*)

Engedett a németeknek?!

TELEKI

Testestül-lelkestül melljük állt.

ÚJPÉTERY

Pedig a tegnapi tanácsülésen ő is rábólintott a határozatokra.

BÁRDOSSY

Ezért is hihetetlen!

TELEKI

Én sem értem! Számtalanszor mondta nekem, hogy nem enge-
di az országot háborúba vinni, és most teljesen megfordult!

BÁRDOSSY

Valószínűleg a vezérkari főnökön keresztül hatottak rá.

TELEKI

Bizonyára. Pedig korábban is beszéltem a kormányzóval. Fi-
gyelmeztettem, milyen veszélyekkel jár a tengelyhatalmakkal
való szorosabb katonai együttműködés. A tiltakozásom ellené-
re most mégis hozzájárult, hogy a németek átlépjék a határt.

BÁRDOSSY

Ha az angolok a megszorítási javaslatainkat sem fogadták el,
akkor mit várhatunk most?!

TELEKI (*A zsebébe dugja a kezét, s izgatottan járkal*)

Megtettem mindent, amit tudtam. Többet nem tudok tenni!

BÁRDOSSY

Horthy, Werth, Sztójay... Ezek szerint már nem is leplezik az
együttműködési szándékukat a németekkel!

TELEKI

Odwrócić?! Sytuacja jest o wiele trudniejsza...! Horthy złamał wspólne porozumienie.

BÁRDOSSY

Co?

TELEKI

Nie wziął pod uwagę ograniczeń Najwyższej Rady Obrony Narodowej.

BÁRDOSSY (*Oburzony*)

Ustąpił Niemcom?!

TELEKI

Duszą i ciałem stanął po ich stronie.

ÚJPÉTERY

A przecież na wczorajszym posiedzeniu rady on też zatwierdził decyzje.

BÁRDOSSY

Dlatego to jest niemożliwe!

TELEKI

Ja też nie rozumiem! Wielokrotnie mówił mi, że nie pozwoli kraju prowadzić do wojny, a teraz zupełnie się zmienił!

BÁRDOSSY

Prawdopodobnie mieli wpływ na niego poprzez szefa sztabu generalnego.

TELEKI Niewątpliwie. A przecież już wcześniej rozmawiałem z regentem. Przestrzegałem, jakie niebezpieczeństwa kryją się w wojskowym współdziałaniu z państwami osi. A teraz wbrew mojemu sprzeciwowi pozwolił żeby Niemcy przekroczyli granicę.

BÁRDOSSY

Jak Anglicy nie zatwierdzili naszego wniosku o ograniczeniach, to na co możemy teraz liczyć?!

TELEKI (*Ręce wkłada do kieszeni i podniecony chodzi*)

Zrobiłem wszystko co mogłem. Więcej nie potrafię uczynić!

BÁRDOSSY

Horthy, Werth, Sztójay... Według tego już nawet nie maskują swoich zamiarów współpracy z Niemcami.

TELEKI *(Teljes elkeseredettséggel)*

Mindig azon voltam, hogy a világ közvéleményét a magyar revízió ügyének megnyerjem. S most minden porba hullik, szinte tehetetlen kártyavárként omlik össze. A német ígéretektől megittasodva a „revíziót minden áron” jelszavát követők még az eddig visszaszerzett területek aggasztó konszolidátlanságával sem törődnek.

BÁRDOSSY

Sem a nemzet becsületével!

TELEKI

Pedig számtalanszor mondtam, hogy nem elég szerezni, de meg is kell tartanunk mindazt, amit szereztünk: helyünket, rendünket, egyensúlyunkat, biztonságunkat. Belesodródunk a világháborúba! Elveszítjük a visszaszerzett területeket, s veszélybe juttatjuk magát a rendszert is!

(Megáll, komoran maga elé néz, majd csendesebb, vészjósló, fájdalmas hangon folytatja)

Úgy érzem, egy új Trianonba megyünk, amely sokkal szörnyűségesebb lesz, mint az első volt. Felvidék, Kárpátalja, Erdély...! A Szent István-i állameszme szertefoszlik, semmivé válik. Nem lesz szegedi gondolat sem többé. A magyar lélek, amit a legféltöbben őriztem, elvész. Megsemmisül. Megsemmisíttetik minden. Pedig magaslatra akartam emelni ezt a népet, mindenek fölé. De most törpék, perc-emberkék jönnek, gonosztevők közelednek... Felelős vagyok mindezért!

BÁRDOSSY

Mindent megtettél, amit tehetted. Ne vádold magad!

TELEKI

Ettől a szerződésszegő kalandtól vissza kellett volna tartanom a kormányzót!

BÁRDOSSY

Ugyan hogyan?

TELEKI

Bármilyen áron!

BÁRDOSSY

Őt már, ezek szerint, semmi sem állítja meg!

TELEKI (*Pęten goryczy*)

Zawsze byłem za tym, żeby pozyskać opinię publiczną świata dla rewizji sprawy węgierskiej. I teraz wszystko w proch się zmienia i rozpada jak bezwładny zamek z kart. Upojeni niemieckimi obietnicami zwolennicy hasła „rewizja za wszelką cenę” nawet nie dbają o niepokojące nieskonsolidowanie ziem odzyskanych.

BÁRDOSSY

Ani o honor narodu!

TELEKI

A przecież tyle razy mówiłem, że nie wystarczy tylko zdobyć, ale trzeba też utrzymać to, co zdobyliśmy: nasze miejsce, nasz porządek, naszą równowagę, nasze bezpieczeństwo. Dajemy się wciągnąć w wojnę światową! Stracimy odzyskane ziemie i zagrażamy też samemu systemowi! (*Zatrzymuje się, ponuro patrzy przed siebie, potem ciszej, złowieszczo bolesnym głosem kontynuuje*) Tak czuję, zmierzamy do nowego Trianonu, który będzie straszniejszy niż pierwszy. Górne Węgry, Podkarpacie, Siedmiogród...! Idea snu o państwie Świętego Stefana rozpada się, staje się niczym. Nie będzie więcej myśli segedyńskiej. Dusza węgierska, której z taką troską strzegłem, umrze. Zostanie unicestwiona. Wszystko zniszczyć. A przecież chciałem podnieść ten naród do wysokości, ponad wszystko. A teraz przychodzą karły, ludziki-chwili, zbliżają się złoczyńcy... Jestem odpowiedzialny za to wszystko!

BÁRDOSSY

Wszystko zrobiłeś, co można było zrobić. Nie oskarżaj siebie!

TELEKI

Od tej awantury zerwania umowy powinienem był powstrzymać regenta!

BÁRDOSSY

Jak?

TELEKI

Za wszelką cenę!

BÁRDOSSY

Jego już, według tego, nic nie powstrzyma!

TELEKI

Kell lenni valami megoldásnak!

BÁRDOSSY *(Bizonytalanul, mert ő sem hiszi, hogy mindez már sikerülhet)*

Egy ellenállási tervet kell kidolgoznunk.

TELEKI

Úgy érzem, hogy mindez már késő... *(Újpétery felé fordul. Monoton hangon, szinte gépiesen)*

Kértem Rónai Andrást, hogy a Göring által kitalált állam határait feltüntető térképet készítse el nekem. Menjen, sűrűsége meg, kérem, mert szükségem van rá!

ÚJPÉTERY

Azonnal intézkedem! *(Elmegy)*

BÁRDOSSY

A bácskai-bánsági rész?

TELEKI

Igen. A német autonóm terület kialakításának a veszélyére akarom felhívni az angol kormány figyelmét. *(Halkabban hozzáfűzi)* Ha van még egyáltalán mindennek értelme.

BÁRDOSSY

Mindenesetre megpróbáljuk!

TELEKI *(Bólint)*

BÁRDOSSY *(Az ajtóhoz lép)*

Talán még sikerül a lavinát megállítanunk!

TELEKI *(Elgondolkozva, különös hangon, úgy, mintha egészen máshol járna)*

Igen, a lavinát megállítani... Csak ne lennénk ennyire egyedül!

BÁRDOSSY *(Elmegy)*

TELEKI *(A levelet újra felveszi. Beleolvas. Összetörten fel-alá járkál. Leül. Tenyerébe borul, majd a halántékát és a tarkóját dörzsöli. Szemmel láthatóan fejfájás gyötri. Kezébe veszi Széchenyi Naplóját. Feláll, hangosan olvas.)*

„A mi feladatunk ezekben a rettenetes időkben a világgal szemben az, hogy megtartsunk egy nemzetet a világnak, mert lehet-e ennél nemesebb, nagyobb és szebb feladat?”

TELEKI

Musi być jakieś rozwiązanie!

BÁRDOSSY *(Niepewnie, gdyż on też nie wierzy, że to jeszcze może się udać)*

Musimy opracować plan opozycji.

TELEKI

Tak czuję, że na to wszystko już jest za późno... *(Zwraca się do Újpéteryego. Monotonnym głosem, prawie automatycznie)*

Prosiłem Andrása Rónai, żeby przygotował mi mapę pokazującą wymyślone przez Göringa granice państw. Proszę iść, ponaglić, gdyż jest mi ona potrzebna!

ÚJPÉTERY

Tak jest! *(Wychodzi)*

BÁRDOSSY

Okręg Baczka-Banat?

TELEKI

Tak. Chcę zwrócić uwagę angielskiego rządu na niebezpieczeństwo powstania autonomicznego obszaru niemieckiego. *(Ciszej dodaje)* O ile jeszcze cokolwiek ma jakiś sens.

BÁRDOSSY

Ale na wszelki wypadek spróbujmy!

TELEKI *(Przytakuje głową)*

BÁRDOSSY *(Podchodzi do drzwi)*

Może jeszcze uda się nam zatrzymać lawinę!

TELEKI *(Zamyślony, dziwnym głosem, tak, jakby był gdzie indziej)* Tak, zatrzymać lawinę... Gdybym nie był tak bardzo samotny!

BÁRDOSSY *(Wychodzi)*

TELEKI *(Znowu podnosi list. Czyta. Załamany chodzi tam i z powrotem. Siada. Twarz chowa w dłoniach, następnie przeciera skronie i tył głowy. Widać, że boli go głowa. Bierze do ręki Dziennik Széchenyiego. Wstaje, głośno czyta)*

„W tych strasznych czasach naszym obowiązkiem wobec świata jest utrzymanie narodu; czyż może być od tego szlachetniejsze, większe i piękniejsze zadanie?”

Leteszi a könyvet. A dolgozóasztal fiókját kihúzza. Kiemeli a revolverét. Nézegeti, forgatja. A telefon megszólal mellette. Nem nyúl érte. Megtörtén nézi, figyel a berregő, fekete kagylót. Majd a hosszas csengetés után a revolvért mégiscsak leteszi, s felveszi a telefont.

TELEKI

Tessék! *(Elsápad. Döbbenten)* Berlin?

(Németül folytatja) Ja, ich bin Graf Teleki. *(Határozott tiltakozással)* Nein. Das kann nicht sein! Die ungarische Ehre ist nicht zu verkaufen!

(Magyarul, közbevetve) Ugyan mit is várhatnék önöktől...!

(Ismét németül) Was ist es? Eine kompromittierende Schrift?

(Magyarul) Az én angliai levelem...? Akkor sem! Soha!

(Németül) Nein! Nein! Verstehen Sie?! Niemals! Ich erlaube es nicht!

(Dühösen lecsapja a kagylót) Ezt nem tehetik!

(Idegesen fel-alá járkál, majd leül. Ír. [Zenei részlet: Kodály Szólószonátájának III. tétele a sul Ponticello jelzéstől.] Ezután kezében a megírt levéllel újra feláll, járkál, s hangosan olvassa a levelét)

Főméltóságú Úr! Szószegők lettünk – gyávaságból – a mohácsi beszéden alapuló örökbéke-szerződéssel szemben. A nemzet érzi, és mi odadoztuk becsületét. A gazemberek oldalára álltunk – mert a mondvacsinált atrocitásokból egy szó sem igaz! Sem a magyarok ellen, de még a németek ellen sem!

(Kiejti kezéből a levelet, a zene hirtelen elhal)

Hullarablók leszünk! A legpocsékabb nemzet. Nem tartottalak vissza. Bűnös vagyok.

Kint lépések zaja. Teleki kissé imbolyogva visszalép a dolgozóasztalához. Kezébe veszi a revolvért. Az ajtó felé néz, s elfújja a gyertyát. Sötétség, csend. Majd pisztolylövés hangja.

Függöny

Odkłada książkę. Z biurka wysuwa szufladę. Wyjmuje rewolwer. Ogląda, obraca. Obok niego dzwoni telefon. Nie podnosi. Załamany ogląda, obserwuje brzęczącą czarną słuchawkę. Jednak po długim dzwonieniu, odkłada rewolwer i podnosi słuchawkę.

TELEKI

Słucham! (Blednie. Zdziwiony) Berlin? (Kontynuuje po niemiecku) Ja, ich bin Graf Teleki. (Ze zdecydowanym protestem)

Nein. Das kann nicht sein! Die ungarische Ehre ist nicht zu verkaufen!

(Wtrącając po węgiersku) Czego też mógłbym od was oczekiwać...!

(Po niemiecku) Was ist es? Eine kompromittierende Schrift?

(Po węgiersku) Mój angielski list...? I tak nie! Nigdy!

(Po niemiecku) Nein! Nein! Verstehen Sie das nicht?! Niemals! Ich erlaube es nicht!

(Ze złością odkłada słuchawkę) Tego nie mogą zrobić!

(Zdenerwowany chodzi tam i z powrotem, potem siada. Pisze. [Fragment muzyczny: Kodály, Sonata Solo III Część od sul Ponticello] Potem wstaje trzymając w ręku napisany list, znowu chodzi tam i z powrotem i głośno czyta list)

Jego Wysokość! Nie dotrzymaliśmy słowa – ze strachu – wobec opartej na przemówieniu w Mohaczu umowy wiecznego pokoju. Zhańbiliśmy honor narodu. Stanęliśmy po stronie łajdaków – gdyż z wymyślonych okrucieństw ani jedno słowo nie jest prawdą! Ani przeciwko Węgrom, co więcej, ani nawet przeciwko Niemcom!

(List wypada z jego ręki, muzyka gwałtownie zamiera)

Będziemy ludźmi okradającymi zwłoki! Najpaskudniejszy naród. Nie zatrzymałem was. Jestem winny.

Na zewnątrz słychać głosy kroków. Teleki trochę chwielejąc się powraca do biurka. Do ręki bierze rewolwer. Patrzy w kierunku drzwi, zdmuchuje świecę. Ciemność, cisza. Potem głos strzału z pistoletu.

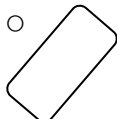
Kurtyna

A LEGFELSŐ HONVÉDELMI TANÁCS ÜLÉSRENDJE
II. FELVONÁS

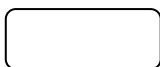
PORZÁDEK OBRAD NAJWYŻSZEJ RADY
OBRONY NARODOWEJ
AKT II

VEZÉRTITKÁR

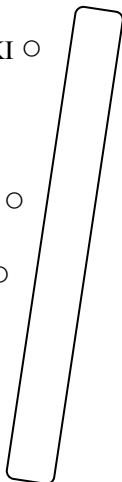
– PROTOKOLANT

○ KORMÁNYZÓ – REGENT

TELEKI ○

BARTHA ○

WERTH ○

HÓMAN ○

BÁNFFY ○

○ BÁRDOSSY

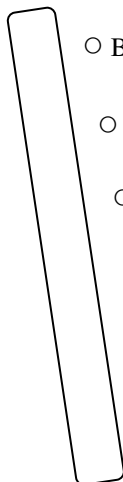
○ KERESZTES

○ VARGA

○ LAKY

○ REMÉNYI

○ RADOCSAY

(TELEKI) WITZ

RÉSZLETEK A RECENZIOKBÓL

„Teleki Pál jelképes tragédiáját, öngyilkosságának személyes, morálpeszichikai és politikatörténeti háttérét [...] a *Getszemáni magány* című kétfelvonásos történelmi dráma vetíti elénk, amint a dilemmatikus nemzeti sorskérdések fogaskerekei között a magyarság egyik »prófétai« vezetője felörlődik és kétségbeesetten menekül a halálba. A megcsontkított nemzet feltámasztásának legtisztább szándéka a külső hatalmi játszmák és kényszerhelyzetek fogságában érvényesíthetetlen marad, a tragikus végzet és a nyers, erőszakos világpolitikai érdekharc meg a gonosztevő önzés végképpen felmorzsolja a közösségi felemelkedés esélyét.”

(Bertha Zoltán, *Kelemen Erzsébet drámái elé*. Kelemen Erzsébet, *Happy Birthday!*, Magyar Napló, Budapest, 2008)

Kelemen Erzsébet „életművében visszatérő motívum a »getszemáni magány«, az a pillanat, amikor Jézus Krisztus, Isten egyszülött fia az emberi testköntös foglyaként végigszenvedi a földi elmúlással szembeesülő ember szorongásait. A *Getszemáni magány* címet viseli a nagy sikerű Teleki Pál-dráma is. Az író az azért adott a történelmi ihletésű drámának bibliai eredetű címet, mert az isteni társtalanság megrendítő magányát érezte meg *Teleki Pál* miniszterelnök életének utolsó napjaiban. Teleki Pál tudja: csak ő mentheti ki Magyarországot a II. világháború poklából, így feláldozva kivételes tudóskarrierjét, megkísérli a lehetetlent, majd kudarca után az önkéntes halálba menekül. Kelemen Erzsébet kivételes finomsággal sejteti, hogy az öngyilkosság ténye korántsem egyértelmű, de a politikai gyilkosságra még csak közvetett bizonyítékok vannak. Így tesz eleget a dramaturgia törvényeinek, a költői igazság polifóniájának és a történelmi hitelességnek is.”

(Pósa Zoltán, *Evangeliumi képversek, nemzeti sorsdrámák költője*. Kelemen Erzsébet író a megújult Debrecen emblematis alakja, Magyar Nemzet, 2008. december 22.)

FRAGMENTY RECENZJI

„Symboliczną tragedię Pála Teleki, osobiste, psychomoralne i polityczne tło jego samobójstwa [...] przedstawia nam dwuaktowy dramat pod tytułem *Getsemańska samotność*, gdzie między trybami decydujących pytań, dylematów narodowych jeden z »proroczych« przywódców ludu węgierskiego wypala się i w rozpacz ucieka w śmierć. W niewoli zewnętrznych rozgrywek o władzę i przymusowej sytuacji najczystsze intencje wskrzeszenia rozdartego narodu pozostały niewykonywalne, tragiczny los i surowa, używająca przemocy walka interesów polityki światowej oraz złoczyńczy egoizm doszczętnie wyniszczą możliwości wspólnego podniesienia się.”

(Zoltán Bertha, *Naprzeciw dramatów Erzsébet Kelemen*. Erzsébet Kelemen, *Happy Birthday!*, Magyar Napló/Dziennik Węgierski, Budapeszt, 2008)

„W dziele życia (*Erzsébet Kelemen*) motywem powtarzającym się jest »getsemańska samotność«, ta chwila, kiedy Syn Boży, Jezus Chrystus, jako niewolnik ciała ludzkiego do końca czuje cierpienie pochodzące z niepokojów człowieka skonfrontowanego z ziemskim przemijaniem. Tytuł *Getsemańska samotność* nosi również, odnoszący wiele sukcesów, dramat o Pálu Teleki. Dlatego zainspirowanemu historią dramatu nadała tytuł nawiązujący do Biblii, gdyż taką wstrząsającą boską samotność odczuwał premier Pál Teleki w ostatnich dniach swego życia. Pál Teleki wie, że tylko on może wyzwolić Węgry z piekła II wojny światowej, więc poświęcając wyjątkową karierę naukową próbuje zrobić to, co jest niemożliwe, a po porażce ucieka w dobrowolną śmierć. Erzsébet Kelemen z wyjątkową delikatnością daje do zrozumienia, że fakt samobójstwa wcale nie jest jednoznaczny, a na zabójstwo polityczne istnieją tylko pośrednie dowody. Dzięki temu odpowiada prawom dramaturgii, polifonii prawdy poety i również historycznej autentyczności.”

(Zoltán Pósa, *Poetka ewangelicznych wizualnych wierszy, narodowych dramatów losu. Pisarka Erzsébet Kelemen jako emblematyczna postać odnowionego Debreczynu*, Magyar Nemzet/Naród Węgierski, 22 grudnia 2008 roku)

„Jól kidolgozott dramaturgiai és lélektani ívvel érzékelteti a szerző azt a folyamatot, mely végül öngyilkosságba torkollik. Teleki fokozatosan marad magára problémáival, és fokozatosan válik egyre magányosabbá”; a műnek „még egy erőssége: a történelmi hűség. A dráma történelemszemlélete nem mond ellent a legújabb tudományos tényeknek. A leghitelesebben az utolsó nap eseményeit ábrázolja, bár a történészek számára ennek a napnak a feltárása okozza a legnagyobb fejtörést.”

(Hanti Krisztina, *Teleki Pál drámája*, Hítel, 2004/4.)

„A miniszterelnök emberi nagyságának az öngyilkosság nyomatékot ad. Ez a tragikus megoldás azután történt, hogy Teleki mindent megpróbált a nemzeti tragédia megakadályozása érdekében. Dehogy akart ő lemondani a Délvidékről! Valójában azért igyekezett meggátolni a német haderőhöz való alkalmazkodást, mert tisztában volt az erőviszonyokkal és a várható következményekkel. Így válhatott minden idők magyarja és nem magyarja számára a helytállás, a becsület és a szeretet példájává, valamint időálló szimbólummá.”

(Vajda Gábor, *Egy politikus erkölcsi nagysága*, Hét Nap, 2006. május 31.)

„Kelemen Erzsébet műve nagy feladatra vállalkozik. Megeleveníti Teleki lelki konfliktusait s Magyarország politikai hanyórádását a háborúba zuhanás pillanata előtt. Különös, feszült időpontot választ a magyar történelemből, 1941. április 2-át, a miniszterelnök életének utolsó napját. Összesűrűsödhet benne egy élet s az ország sorsa.”

(Piros Éva, *„Egy napban az élet és az ország sorsa”*. A nagyhatalmak közötti egyensúlyozás terhének tragédiája, Hajdú-Bihari Napló, 2003. augusztus 27.)

„Autor dobrze wypracowanym dramatycznym i psychologicznym łukiem unaocznia ten proces, który w końcu przechodzi w samobójstwo. Teleki ze swoimi problemami stopniowo zostaje sam i stopniowo staje się coraz bardziej samotny”; *Dzieło* „ma jeszcze jedną zaletę: wierność historyczną. Historyczny aspekt nie zaprzecza najnowszym naukowym. Najbardziej wiarygodnie przedstawia ostatni dzień, chociaż historykom odtworzenie tego dnia sprawia najwięcej problemów.”

(Krisztina Hanti, *Dramat Pála Teleki*, Hitel/Dług 2004/4)

Wielkość premiera jako człowieka podkreśla jego samobójstwo. To tragiczne rozwiązanie nastąpiło po tym, kiedy Teleki w celu zapobieżenia narodowej tragedii spróbował wszystkiego. A gdzieżby chciał zrezygnować z Baczki! Właściwie dlatego starał się powstrzymać przyłączenie do wojska niemieckiego, gdyż świadomy był układu sił i spodziewanych konsekwencji. I dzięki temu dla każdego Węgry i nie Węgry stał się na zawsze trwałym symbolem odpowiedzialności, honoru i miłości.”

(Gábor Vajda, *Wielkość moralna pewnego polityka*, Hét Nap/Siedem Dni, 31 maja 2006 roku)

„Dzieło Erzsébet Kelemen odwołuje się do niezwykle istotnych problemów. Pokazuje konflikty wewnętrzne Telekiego oraz polityczne zacofanie Węgier przed włączeniem się do wojny. Został wybrany wyjątkowy, pełen napięcia termin z historii Węgier, 2 kwietnia 1941 roku, ostatni dzień życia premiera. Spięły się w nim jedno życie i losy kraju.”

(Éva Piros, *Życie i los kraju w jednym dniu*. Tragedia ciężaru balansowania pomiędzy wielkimi mocarstwami, Hajdú-Bihari Napló/Dziennik Hajdú-Bihar, 27 sierpnia 2003 roku)

„Kelemen Erzsébet mindvégig gördülékenyen és izgalmasan rajzolja meg egy rendkívül sokoldalú személyiség portréját. A Teleki Pál életét, munkásságát bemutató könyvek sorában ez a dráma az irodalom, a művészet erejével tanít bennünket arra, hogy mit jelent személyes felelősségünk egy nemzet szolgálatában, még akkor is, ha sokszor a közösségért tenni akaró »jutalma« a magára hagyatottság, a megtagadás, a getszemáni kert magánya...”

(Farkas Judit, *Getszemáni magány*, Búvópatak, 2003. szeptember)

„Kelemen Erzsébet mintha közvetlen átélője lenne a 40-es évek viharos időszakának, nagy műgonddal és felkészültséggel megírt drámájában méltó koszorút helyez el Teleki Pál emlékezetére...”

(Szeghalmi Elemér, *Getszemáni magány – Dráma Teleki Pálról* – Bécsi Napló, 2004. május–június)

„Erzsébet Kelemen do końca sprawnie i z napięciem rysuje portret wyjątkowo wielostronnej osobowości. W rzędzie książek ukazujących życie i pracę Pála Teleki ten dramat to literatura, która siłą sztuki uczy nas tego, co znaczy nasza osobista odpowiedzialność w służbie dla jednego narodu, nawet wtedy, kiedy »nagrodą« dla tego, kto chce coś zrobić dla wspólnoty jest porzucenie, wyparcie się jego, samotność getsemańskiego ogrodu...”

(Judit Farkas, *Getsemańska samotność*, Búvópatak, wrzesień 2003)

„Erzsébet Kelemen jest jak gdyby ktoś, kto bezpośrednio przeżył burzliwy okres lat 40-tych, w napisanym z wielką starannością i przygotowaniem dramacie kładzie wieniec godny pamięci Pála Teleki...”

(Elemér Szeghalmi, *Getsemańska samotność – Dramat o Pálu Teleki* – Bécsi Napló/Wiedeński Dziennik, maj–czerwiec 2004)

KELEMEN ERZSÉBET MEGJELENT KÖTETEI

Engedj Uram házad közelébe

(versek, 1995)

A szent zene és a hitoktatás

(tanulmány, 1996)

Tiván

(ifjúsági történelmi regény, 1997, 1998, 2001, 2012)

Sarutlanul

(versek, 1998)

Hexameron

(novellák, 2000)

Getszemáni magány

(dráma Teleki Pálról, 2003)

Violoncello

(képversek, 2005)

Viaszpecsét

(versek, 2008)

Happy Birthday!

(monodrámák, 2008)

Tiszta szándék. Gróf Batthyány Lajos olmtüzi

és pesti naplója, levelei

(naplórészletek, levelek, feljegyzések, 2010)

Emberismeret és etika. Középszintű szóbeli érettségi tételek

és jegyzetek a tanítási órákhoz

(tankönyv, 2010)

Hét színekép

(tanulmányok, kritikák, 2010)

Testet öltött szavak. Papp Tibor vizuális költészete

(monográfia, 2012)

WYDANE PRACE ERZSÉBET KELEMEN

Engedj Uram házad közelébe

(wiersze, 1995)

A szent zene és a hitoktatás

(esej o muzyce sakralnej i nauce religii, 1996)

Tiván

(powieść historyczna dla młodzieży, 1997, 1998, 2001, 2012)

Sarutlanul

(wiersze, 1998)

Hexameron

(nowele, 2000)

Getsemańska samotność

(dramat o Pálu Teleki, 2003)

Violoncello

(wiersze, 2005)

Viaszpecsét

(wiersze, 2008)

Happy Birthday!

(monodramaty, 2008)

Tiszta szándék. Gróf Batthyány Lajos olmützi

és pesti naplója, levelei

(fragmenty dziennika, listy, notatki hrabi Lajosa Batthyány'ego, 2010)

Emberismeret és etika. Középszintű szóbeli érettségi tételek

és jegyzetek a tanítási órákhoz

*(podręcznik do przedmiotu „Wiedza o człowieku i etyka”,
zadania maturalne i przypisy do lekcji, 2010)*

Hét színekép

(opracowanie, krytyki, 2010)

Testet öltött szavak. Papp Tibor vizuális költészete

(monografia o poezji wizualnej Tibora Papp, 2012)

Ádám Tamás: TETOVÁLT CSUHÉBABÁK

Összegyűjtött versek 1982–2010

Baranyi Ferenc: VAD VADON. Új és újjászült versek

Bene Zoltán: KESERÉDES (regénymorzsák)

Benczes S. Gábor: A VAKONDOK ÁLMA (versek)

Bertha Zoltán: FEKETE-PIROS VERSEK KÖLTŐJE –
KÁNYÁDI SÁNDOR (tanulmányok)

Birtalan Ferenc: TRUBADÚRÉNEK (versek)

Bíró András: BENT A MALOMBAN ŐRÖL A MOLNÁR

Összegyűjtött versek 1941–2011

Bíró József: KISFONTOS (versek)

Byron: CHILDE HAROLD ZARÁNDOKÚTJA

(kétnyelvű kiadás, fordította: **Deme Gyula**)

Czegő Zoltán: KEGYELMI IDŐ. Versek imamalomra

Czigány György: LÁMPALÁZ. Három filmetűd

Czigány Zoltán: AZ UTOLSÓ MONDAT (prózai írások)

Cseh Károly: NAGYPÉNTEKI NYÁR (versek)

Csoóri Sándor: ÍGY LÁSSON, AKI LÁTNI AKAR

(Válogatott versek magyar–olasz nyelven, ford.: **Sztanó László**)

Cs. Varga István: LÁTÓKÖR (esszék, műelemzések)

Demeter József: HAZATÉVEDTEM

Magyardellői–Ballószögi napdalok (versek)

Farkas Gábor: VALLÁSÁT KERESŐ HIT (tanulmányok)

Ferenczi László: „MÉG EGY KICSIT NÉZNI...” (esszék)

Ferrari, Curzia: „CSÖND ISTENE, TÁRD KI A MAGÁNYT!”

Salvatore Quasimodo megszenvedett hite

Fordította: **Majtényi László**

Gyárfás Endre: EURÓPA SZÓTTESE (válogatott versek)

Haranglábi Nemes József: KÜLDETÉSBEN HORTHY

FUTÁRAKÉNT (emlékirat)

Hegyí Béla: LÉLEKÜZENET (novellák)

Kaiser László: GALAMBOK ÉS VÉREBEK (versek)

Kellei György: BEJÁRAT A POKOLBA (regény)

Kósa Csaba: A MEGSEBZETT CÉDRUS (tárcák)

Kreutzwald, Friedrich Reinhold: KALEVIOPEG (eposz Árpás
Károly fordításában)

Laczkó András: BARANYI FERENC. Pályakép-vázlat

Lukáts János: „EZ LÉGYEN OSTOROD...” – P. E. grófné
levelei Rodostóba, M. K. úrfihoz

Madár János: GYANÚTLAN VILÁG (versek)

Madarász Imre: ANTIRETRÓ. Portrék és problémák a pártállami
korszak irodalmi és tudományos életéből

Nemeskürty István: ELÉRHETETLEN, TÜNDÉR CSALFA CÉL
Vörösmarty tündérajátéka, a Csongor és Tünde

Németh István Péter: „KALITKÁM IS MADÁR”
Czigány György költészete (tanulmányok)

Oláh András: ANYAGFÁRADTSÁG (versek)

Pascoli, Giovanni: A BARGAI TORONYÓRA. Válogatott versek
Baranyi Ferenc fordításában

Pomogáts Béla: A MAROSVÉCSI VÁRBAN
Az Erdélyi Helikon íróiról

Puskín: ANGELÓ ÉS MÁS KÖLTÉMÉNYEK. Kétnyelvű kiadvány.
Fordította: Baranyi Ferenc

Rónay László: MESTEREK ÉS LEGENDÁK

Simai Mihály: VALAKI MINDENT ELSZERET
(válogatott versek)

Somos Béla: A SZERELEM BOLONDJA LENNE...?
A szerelem öt évszaka (versek)

Szepes Erika: A MOCSKOS MESTERSÉG – gondolatok
a paradigmaváltásról (Olvassuk együtt! VI.)

Szervác József: ASZÁLY ELŐTT. ÁTDOLGOZÁS (versek)

Szigeti Lajos: VÉGTÉLEN JEL (versek)

Sz. Tóth Gyula: TANÁRI NOTESZ. Jegyzetek

Tarics Péter: KÖSZÖNÖM A BESZÉLGETÉST. Értékes emberek,
korszakalkotó történetek. Harminc év – harminhat válogatott interjú

Takács Tibor: ARANYKERESZT A FÉLHOLD FÖLÖTT
Történelmi regény 1456-ról

Temesi Ferenc: GABO MEG A HALÁL (publicisztika)

Tusnád László: A BOLDOG DANTE (tanulmányok)

Véghelyi Balázs: TEREPA SZTAL (versek)

KELEMEN ERZSÉBET (Edelény, 1964)

Debrecenben élő író, költő, drámaíró, irodalomtörténész. A Szent József Gimnázium, Szakközépiskola és Kollégium tanára. Kutatási területe a kortárs irodalom, az avantgárd, a vizuális költészet. A doktori disszertációját Papp Tibor vizuális költészetéből írta. Tizenhárom kötete jelent meg. Képverseiből számos alkalommal rendeztek kiállítást.

ERZSÉBET KELEMEN (1964, Edelény)

Žyjáca w Debreczynie pisarka, poetka, dramaturg, historyk literatury. Pracuje jako nauczycielka w Gimnazjum, Technikum i Kolegium imienia Świętego Józefa. Obszarem Jej zainteresowań jest literatura współczesna, awangarda i poezja wizualna. Pracę doktorską pisała z poezji wizualnej Tibora Papp. Jej twórczość ukazała się dotąd w trzynastu tomach. Wielokrotnie organizowano wystawy jej wizualnych wierszy.

A dráma 1941. április 2-át, a tragikus sorsú miniszterelnök életének utolsó napját jeleníti meg. Idősíkváltásokkal azonban a jövő képei mellett a múlt is elének tárul a színpadi jelenetekben: Teleki miniszterelnökségének második kabinetje, az 1939 és 1941 közötti időszak.

Dramat przedstawia 2 kwietnia 1941 roku, czyli ostatni dzień tragicznego losu węgierskiego premiera. W scenach teatralnych poprzez zmiany kategorii czasu, obok obrazów z przyszłości pojawiają się również przeszłość: drugi gabinet pod przewodnictwem premiera Teleki, okres pomiędzy 1939 i 1941 rokiem.

A dráma második, átdolgozott, bővített és lengyelre fordított kiadása. A művet **Nagyné Szalek Ewa** fordító, tolmács, gépészmérnök fordította, aki Lengyelországban született (Olsztyn, 1956), s 1982-től Magyarországon él.

Drugie, poprawione, przetłumaczone na język polski wydanie. Dzieło tłumaczyła mgr **Ewa Szalek-Nagyné**, która urodziła się w Polsce (Olsztyn, 1956 rok) i od 1982 roku żyje na Węgrzech.

2000 Ft

9 786155 079924

